

Raport privind potențialul de implicare al diasporei în comunitățile din Țara Făgărașului

Ștefan Cibian, Silvia Fierăscu, Cristian Moreh, Ana Elian,
Nadia-Suzana Șaptefrați, Laura Vișan, Anca Opreșor

make better

Editura Institutului de Cercetare Făgăraș
Făgăraș
2019

Institutul de Cercetare Făgăraș (ICF) este o un institut independent, care își propune să susțină dezvoltarea inovației, cunoașterii și științei în Țara Făgărașului prin cercetare, analiză de politici publice și programe educaționale de calitate. Institutul se axează pe dezvoltarea unei infrastructuri de cunoaștere și cercetare în zonă și pe a conecta zona cu rețele naționale și internaționale de cunoaștere. Mai multe despre ICF pe www.icf-fri.org

Fundația Comunitară Țara Făgărașului (FCTF) este o instituție locală care funcționează ca un mecanism de identificare a nevoilor, dar și a oportunităților, propune strategii, creează mediul pentru sprijinirea și dezvoltarea comunității și urmărește în activitatea sa beneficiul public. FCTF stimulează spiritul filantropic, implicarea de orice manieră în proiectele și campaniile propuse, prin dedicarea rezultatelor exclusiv comunității și printr-o administrare atentă și transparentă. Fundația Comunitară Țara Făgărașului își propune să servească toate comunitățile urbane și rurale din Țara Făgărașului, precum și din zonele adiacente. Fundația Comunitară Țara Făgărașului inspiră și susține inițiative locale, mobilizează resurse și aduce împreună oameni și organizații care să aibă dorința și capacitatea să contribuie pe termen lung la dezvoltarea comunităților locale. Mai multe despre FCTF pe www.fundatiactf.ro

MKBT: Make Better este o organizație specializată în dezvoltare locală și regenerare urbană. Mai precis, MKBT conturează, coordonează și implementează procese de regenerare și dezvoltare, prin care ajută orașele și comunitățile din România să se privească cu alți ochi, să își cunoască și să își atingă potențialul. MKBT face asta punând la bătaie specializări diferite dar complementare: economie urbană, inginerie civilă, urbanism, geografie urbană, antropologie și dezvoltare comunitară. MKBT a lucrat în aproape 30 de comunități din țară, sprijinind autorități locale, ONG-uri sau companii în a înțelege mai bine comunitățile în care activează și în a genera strategii, programe și servicii pentru regenerarea acestora. În Făgăraș MKBT lucrează din 2012, iar în ultimii ani a contribuit la inițierea și dezvoltarea [@Home în Făgăraș](https://www.instagram.com/homeinfagaras/) (alături de Fundația Mihai și Maria Frățilă și FCTF) și a construit platforma www.incredereinfagaras.ro, care agregă o serie de idei și acțiuni menite să revitalizeze zona Țării Făgărașului. Mai multe despre MKBT pe www.mkbt.ro.

Raport privind potențialul de implicare al diasporei în comunitățile din Țara Făgărașului

**Ștefan Cibian, Silvia Fierăscu, Cristian Moreh, Ana Maria Elian,
Nadia-Suzana Șaptefrați, Laura Vișan, Anca Florian**

Editura Institutului de Cercetare Făgăraș
Str. Ghe. Doja, Nr. 23,
505200 Făgăraș, Jud. Brașov, România
office@icf-fri.org | www.icf-fri.org | +40268214014

Copyright © Asociația Institutul de Cercetare Făgăraș, 2019

Institutul de Cercetare Făgăraș nu exprimă puncte de vedere organizaționale prin intermediul publicațiilor sale. Opiniile prezentate în această publicație aparțin autorilor. Institutul de Cercetare Făgăraș nu este responsabil de modul în care conținutul publicației poate fi folosit.

Toate drepturile de autor revin Asociației Institutul de Cercetare Făgăraș. Cu excepția citării unor fraze scurte în vederea realizării unor analize sau studii, nici o parte din prezenta publicație nu poate fi reprodusă, transmisă în nici o formă și prin nici un mediu, incluzând fotocopiere, înregistrare sau stocare fără acordul scris obținut în prealabil de la deținătorului dreptului de autor.

ISBN PDF: 978-606-94773-0-4

Raport produs de Institutul de Cercetare Făgăraș (ICF) în colaborare cu Fundația Comunitară Țara Făgărașului (FCTF) și MKBT: Make Better (MKBT) la solicitarea FCTF.

Echipa de cercetare: Dr. Ștefan Cibian (ICF Research Fellow), Dr. Silvia Fierăscu (ICF Research Fellow), Dr. Cristian Moreh (ICF Associated Researcher), Ana Maria Elian (MKBT), Dr. Nadia-Suzana Șaptefrați (ICF Research Fellow), Dr. Laura Vișan (ICF, Research Fellow), Drd. Anca Florian (ICF, Research Fellow)

Raport realizat cu susținerea: Oana Mitea (FCTF), Emilia Ciurchea (FCTF), Marina Neagu (MKBT, ICF), Mihai Șercăianu (MKBT, ICF)

Cuprins

Rezumat executiv.....	1
Executive Summary.....	4
Introducere	7
Contextul general al migrației din România și din Țara Făgărașului	9
Analiza fenomenului migrației din Țara Făgărașului	15
Motivația plecării	17
Destinații	21
Experiența în străinătate.....	23
Traficul de ființe umane, o problemă invizibilă	30
Impactul plecării din comunitate	32
Experiența de revenire în Țara Făgărașului.....	33
Motivația celor care se întorc în comunitate	35
Experiența de revenire în comunitate	38
O nouă decizie de a migra.....	43
Îmbunătățirea contextului local pentru a atrage mai multe persoane să se întoarcă	44
Conexiuni sociale și păstrarea legăturii cu Țara Făgărașului	46
Percepția diasporei asupra Țării Făgărașului	53
Focus: percepția diasporei externe.....	55
Focus: percepția diasporei interne.....	57
Generozitate și implicare în comunitate.....	63
Disponibilitatea de implicare în comunitate.....	67
Idei pentru Țara Făgărașului	73
Susținerea comunității pentru persoanele plecate din comunitate	73
Factori determinanți în implicarea comunitară și comportament filantropic	75
Locul de rezidență și implicare comunitară.....	75
Timp petrecut în străinătate și donațiile către Țara Făgărașului	77
Dispoziția generală către implicarea comunitară	78
Rolul conexiunilor sociale în implicarea comunitară	81
Impactul digitalizării asupra implicării în comunitate	83
Concluzie.....	84
Recomandări pentru conectarea diasporei cu Țara Făgărașului.....	84
Recomandări generale	84
Recomandări pentru Fundația Comunitară Țara Făgărașului	85
Recomandări strategice	85
Recomandări specifice	86
Recomandări pentru autoritățile locale din Țara Făgărașului	88

Rezumat executiv

Experiența de viață oferită de migrația temporară și permanentă presupune o transformare profundă atât la nivel personal cât și la nivel colectiv - familie, gospodărie, cartier, comunitate, sat sau oraș. Țara Făgărașului, Rupea și Zărnești constituie una dintre zonele din România unde o proporție semnificativă a populației are astfel de experiențe, cu implicații majore pentru modul în care funcționează comunitățile locale și pentru viitorul acestora.

Raportul privind implicarea diasporei în comunitățile din Țara Făgărașului este realizat la solicitarea Fundației Comunitare Țara Făgărașului în vederea identificării celor mai potrivite modalități de implicare a diasporei în comunitate. Raportul analizează a). experiența migrației din perspectiva diasporei și a comunităților de origine, b). disponibilitatea persoanelor plecate de se implica în comunitate și c). cauzele ce determină implicarea diasporei în comunitate. Pentru generarea datelor necesare am aplicat două chestionare, am efectuat trei focus grupuri și 25 de interviuri semi-structurate cu persoane relevante din diasporă și din comunitate.

În contextul migrației către alte țări sau către alte localități din România, Țara Făgărașului a pierdut un număr semnificativ de persoane. Acest aspect influențează nu doar economia locală, ci și modul de conviețuire în comunitățile din zonă. Deși cei plecați rămân o parte integrantă a comunității locale la nivel identitar, apartenența la comunitate și posibilitatea de a contribui direct sunt limitate prin distanță și prin lipsa unei organizări locale care să permită acest lucru.

Motivația plecării în străinătate se leagă de situația economică din comunitate, situația politică la nivel național și local, dorința de a învăța și explora. Pentru diaspora internă, este relevantă și lipsa de alternative educaționale universitare și lipsa locurilor de muncă pe anumite domenii în Țara Făgărașului.

Unele dintre provocările principale cu care se confruntă persoanele plecate din comunitate includ: o adaptare dificilă la cultura locală în țara de destinație, o cunoaștere limitată a limbilor țărilor gazdă, dificultate în identificarea unor locuri de muncă potrivite, unitatea scăzută a comunității de români din țara gazdă și o expunere la fenomene de infracționalitate precum traficul de ființe umane.

Provocările cu care se confruntă persoanele care se reîntorc în comunitate după o perioadă petrecută în altă țară includ, printre altele: dificultatea de a identifica un loc de muncă, o experiență negativă în interacțiunea cu autoritățile locale, dificultate accentuată în a înțelege cum funcționează deschiderea și administrarea unei firme, dificultate în rândul copiilor și tinerilor în a se adapta la diferențele de programă școlară și la predarea în limba română.

Majoritatea persoanelor plecate au disponibilitatea de a contribui la dezvoltarea comunităților locale din Țara Făgărașului mai mult decât o fac în prezent. Actualmente contribuția acestora este limitată de accesul la informație, încrederea în inițiativele locale și lipsa timpului. Aspecte care pot crește gradul de implicare a diasporei includ: facilitarea implicării în perioada inițială după plecare, implicarea prietenilor și familiei ca vectori de informare și implicare, dezvoltarea unor canale și mecanisme care să fie accesibile și ușor de utilizat.

Pe baza analizei datelor despre diaspora internă și externă, s-au articulat mai multe recomandări incluse în concluzia raportului. **Recomandările principale includ:**

- Având în vedere complexitatea fenomenului migrației din Țara Făgărașului și în special dimensiunile și impactul acestuia, este important să existe o abordare integrată a actorilor din comunitate cu privire la diaspora;
- Este important ca atât persoanele plecate, cât și cei rămași în comunitate (inclusiv instituții, companii și organizații) să înțeleagă implicațiile ce rezultă dintr-o migrație care cuprinde o proporție semnificativă din populația locală;
- Este necesar un discurs public și comunitar care valorizează atât persoanele care rămân în comunitate, cât și pe cele care decid să locuiască în altă parte;
- Este importantă creșterea capacității autorităților locale și organizațiilor din comunitate în a înțelege și adresa nevoile diasporei.

Recomandări pentru Fundația Comunitară Țara Făgărașului:

- Dezvoltarea un comitet consultativ care să monitorizeze în permanență fenomenul migrației și fenomenele asociate migrației și să genereze recomandări;
- Să dezvolte și să testeze modalități din ce în ce mai eficiente de a intra în contact cu persoanele plecate și a le informa despre activitățile din comunitate și despre posibilitățile concrete de implicare;
- Construcția unor mecanisme de implicare și investiție în comunitate pentru diaspora, prin implicarea prietenilor, familiei și a celor întorși în comunitate;

- Implicarea celor plecați în a genera produse comunitare relevante pentru ei;
- Dezvoltarea unor fonduri specifice pe ariile de interes pentru diaspora și implicarea celor plecați la nivelul unor comitete de fond sau jurii;
- Lansarea unor mecanisme de parteneriat și finanțare care să aibă impact atât în comunitatea de origine cât și în comunitatea de destinație;
- Creșterea sinergiilor între comunitățile locale de origine și destinație;
- Utilizarea, prin storytelling, a experiențelor curente de implicare a diasporei pentru a impulsiona implicarea diasporei în comunitate;
- Adresarea dificultăților întâmpinate de persoanele care revin în comunitate prin finanțarea unor inițiative relevante;
- Facilitarea unei înțelegeri comune la nivelul comunităților din Țara Făgărașului pentru asigurarea unei dezvoltări integrate a zonei;
- Adresarea problemelor persoanelor plecate din comunitate prin stimularea unor proiecte educaționale necesare (predarea limbilor străine, predarea limbii române pentru cei care se întorc în comunitate, comunicare interculturală, experiențe educaționale internaționale, calificare și re-calificare, etc.);
- Adresarea problematicii traficului de persoane.

Recomandări pentru autoritățile locale:

- Dezvoltarea unei politici publice pentru gestionarea fenomenului migrației și adaptarea cadrului instituțional;
- Creșterea calității serviciilor oferite către diasporă și către comunitate, în general;
- Reducerea birocrăției necesare pentru înființarea și gestionarea unor afaceri și inițiative neguvernamentale;
- Dezvoltarea unei rețele de localități înfrățite dintre comunitățile de destinație ale migranților din Țara Făgărașului;
- Adaptarea educației locale la nevoile unei comunități care are o proporție semnificativă de locuitori în diaspora;
- Susținerea mediului de afaceri în a capitaliza pe resursele oferite de existența unei diaspore semnificative din rândul locuitorilor zonei;
- Înțelegerea impactului digitalizării asupra Țării Făgărașului și crearea unei strategii regionale pentru dezvoltarea integrată a zonei.

Executive Summary

The life experience offered by temporary and permanent migration generates a substantive transformation both at an individual level and at a collective level, i.e.: family, household, neighborhood, community, village or town). Țara Făgărașului, Rupea and Zărnești represent one of the areas of Romania where a significant proportion of the population holds such experiences. That has a deep impact on how local communities function and Țara Făgărașului's future.

The Report on prospects for diaspora engagement in local communities from Țara Făgărașului was realized at the request of the Țara Făgărașului Community Foundation in order to identify ways in which diaspora could become more involved in local community activities. The Report conducts an analysis of: a). the migration experiences and its relevance for both the diaspora and their communities of origin, b). the openness of diaspora to contribute to the development of their communities of origin, and c). the factors and causes that determine a community engagement behavior among diaspora. To generate the data needed for the analysis we used two questionnaires that generated 75 responses and conducted three focus groups and 25 semi-structured interviews.

A significant number of people left Țara Făgărașului to live in other locations in Romania, or in other countries. This phenomenon impacts not only the local economy, but also the community life of the region. Although those who leave Țara Făgărașului retain a feeling of belonging to their communities of origin, remaining engaged in the local community is limited by distance and an insufficient organizational infrastructure.

The reasons for leaving Țara Făgărașului are related to the economic situation of the region, the national and local political context and the desire to further one's education and explore the world. For the internal diaspora, lack of tertiary educational opportunities and lack of jobs in certain fields is also a core motivation.

Some of the challenges encountered by diaspora abroad include a challenging encounter with the local culture, limited knowledge of the language, difficulty in finding suitable jobs, a low level of cohesion in the Romanian communities abroad, and human trafficking.

The challenges encountered when diaspora returns to Țara Făgărașului after living abroad include, among others: finding a job, a negative experience in interactions with the local administration, difficulty in understanding how setting up and running a business works in Romania, challenges among children and youth in adapting to a new curriculum and to studying in Romanian.

Most of the people who left are willing to contribute to the development of Țara Făgărașului communities more than they contribute now. They perceive that limited access to information, low levels of trust, and lack of time limit their current engagement. Aspects that can increase diaspora engagement include: inviting contributions in the early years of migration experience, involving friends and family as channels for sharing information and generating involvement, and developing channels and mechanisms for involvement that are accessible and easy to use.

Based on the performed analysis, several recommendations have been put forward both for the Țara Făgărașului Community Foundation and the local authorities. These are included in the conclusion of the Report. **The recommendations include, among others:**

- Given the complexity of the Țara Făgărașului migration phenomenon and its dimension and impact, it is important for the local actors to develop an integrated discourse and approach towards diaspora;
- There is a need for both diaspora and those living in the community (including authorities and organizations) to better understand the implications that result from such a widespread migration experience;
- The community needs a public and community discourse that appreciates both those living in the community and in the diaspora;
- The capacity of local authorities and organizations needs to be strengthened in order to better understand and address the needs of the diaspora.

Recommendations for the Țara Făgărașului Community Foundation:

- Develop an advisory committee that can continuously monitor migration and related phenomena and provide recommendations;
- Generate increasingly efficient ways to inform and be in contact with the diaspora in order to increase engagement and investment in local communities;
- Develop community engagement and investment mechanisms targeting diaspora;
- Involve diaspora in conceiving such mechanisms;

- Establish thematic or named funds that address the needs of the diaspora and that have an impact both in the communities of origin and of destination;
- Enhance synergies between communities of origin and of destination;
- Employ current experience with diaspora through storytelling in order to generate more community engagement and investment among diaspora;
- Address challenges encountered by those who return to Țara Făgărașului through financing relevant projects;
- Facilitate a community-wide consensus on an integrated economic development model for the region;
- Address the needs of diaspora through targeted educational projects (e.g.: teaching foreign languages, teaching Romanian for students who return from abroad, inter-cultural communication, international educational experiences, etc.);
- Address human trafficking.

Recommendations for local public authorities:

- Develop a coherent local public policy to manage migration and adapt the local institutional framework;
- Increase the quality of offered services;
- Reduce the bureaucracy for founding and managing business and nongovernmental initiatives;
- Develop a network of sister towns from the areas where Țara Făgărașului diaspora is located;
- Adapt local education to the needs of a community with a significant proportion of its population living in the diaspora;
- Support the business environment in capitalizing on the resources offered by having a large diaspora;
- Understand digitalization and its potential impact on Țara Făgărașului and create an integrated regional development strategy for the area;
- Address human trafficking challenges.

Introducere

Experiența de viață oferită de migrația temporară sau permanentă presupune o transformare profundă atât la nivel personal, cât și la nivel colectiv - familie, gospodărie, cartier, comunitate, sat sau oraș. Țara Făgărașului, Rupea și Zărnești¹ sunt una dintre zonele din România unde o proporție semnificativă a populației are astfel de experiențe, cu implicații majore pentru modul în care funcționează comunitățile locale și pentru viitorul acestora.

Fenomenul migrației se întrepătrunde și este influențat de alte fenomene ce conturează contextul local, național și internațional precum industrializarea și dezindustrializarea Făgărașului, Zărneștiului și Victoriei și integrarea euro-atlantică și liberalizarea circulației persoanelor în cadrul Uniunii Europene (UE). De asemenea, debutul celei de a patra revoluții industriale aduce o transformare economică, socială și politică semnificativă prin digitalizare și o automatizare bazată pe inteligență artificială.

Migrația din Țara Făgărașului este o consecință a acestor transformări sociale. Prin urmare, este relevant să analizăm cauzele care au generat acest fenomen și modalitățile prin care acest fenomen se manifestă, ținând cont de influențele contextului global și național asupra Țării Făgărașului și comunităților locale.

În contextul migrației către alte țări sau către alte localități din România, Țara Făgărașului a pierdut un număr semnificativ de persoane. Acest aspect influențează nu doar economia locală, ci și modul de conviețuire în comunitățile din zonă. Deși cei plecați rămân o parte integrantă a comunității locale la nivel identitar, apartenența la comunitate și posibilitatea de a contribui direct sunt limitate prin distanță și prin lipsa unei organizări locale care să permită acest lucru.

¹ Aria analizată de prezentul studiu este Țara Făgărașului, zona Rupea și Zărnești așa cum este definită de Fundația Comunitară Țara Făgărașului (incluzând doar comunitățile din jud. Brașov). Pentru facilitatea exprimării, studiul se va referi generic la întreaga regiune ca Țara Făgărașului.

Acest studiu este realizat de Institutul de Cercetare Făgăraș în cadrul unui parteneriat cu Fundația Comunitară Țara Făgărașului și MKBT: Make Better având scopul de a analiza experiența diasporei și modalități posibile pentru implicarea activă a diasporei în comunitățile locale din zonă. Ținând cont de acest obiectiv, ne axăm pe migrația recentă, experiența persoanelor întoarse în comunitate și remigranți.

Pentru realizarea acestui studiu, am aplicat două chestionare, unul pentru diaspora și unul pentru persoanele plecate în alte localități din țară, la care au răspuns un număr de 75 de persoane. De asemenea am organizat o discuție de grup informală la Făgăraș (tip world café), trei focus grupuri la București, Brașov și Cluj și am intervievat 25 de persoane² (17 persoane cu experiență în diaspora, dintre care 7 persoane s-au reîntors la Făgăraș și 8 persoane din comunitate care au tangență cu fenomenul migrației.³ Având în vedere caracteristicile respondenților și persoanelor intervievate, studiul prezintă perspectiva unor persoane predominant educate și cu nivel salarial mediu și peste medie. Datele generate sunt analizate⁴ în prezentul raport de cercetare. Raportul este menit să susțină Fundația Comunitară Țara Făgărașului și comunitățile din regiune în a înțelege și reacționa la modul în care migrația afectează Țara Făgărașului și în a dezvolta abordări și o infrastructură organizațională care să permită o mai mare implicare a diasporei în comunitate.

² Adresăm mulțumiri tuturor celor care au răspuns pozitiv invitației noastre de a contribui la prezentul studiu, atât prin completarea chestionarelor, prin participarea la focus grupuri sau întâlniri informale, cât și prin participarea la interviuri. De asemenea adresăm mulțumiri tuturor partenerilor care au susținut prezenta cercetare și în special editorilor fără de care prezentul text nu ar fi la fel de coerent.

³ Identificarea respondenților și a persoanelor care să participe la interviuri a fost dificilă. Doar un mic procent dintre cei invitați au răspuns pozitiv invitațiilor adresate. Considerăm că acest lucru se datorează lipsei experienței de participare la proiecte de cercetare și lipsei de încredere, în general, cu privire la siguranța datelor oferite. Persoanele care au acceptat invitația de a participa la cercetare au anumite caracteristici social-economice care influențează tipul de date generate și rezultatele analizei, reflectând în principal experiența migranților de calificare înaltă și medie.

⁴ Pentru analiza datelor calitative am utilizat codarea tematică, după Richards, Lyn (2005) *Handling Qualitative Data: A Practical Guide*, London: Sage Publications.

Contextul general al migrației din România și din Țara Făgărașului

Migrația din România, inclusiv din Țara Făgărașului, spre Europa și America de Nord are o istorie de peste un secol. Transilvania și majoritatea localităților din zona Țării Făgărașului au cunoscut o migrație importantă către Statele Unite și România în ultima parte a secolului 19 și prima parte a secolului 20, inclusiv pe parcursul și după primul Război Mondial.⁵

Perioada din timpul și de după al Doilea Război Mondial este caracterizată de o emigrație preponderent a sașilor, evreilor și maghiarilor. Există de asemenea o tendință de emigrație ilegală pe întreaga perioadă a regimului comunist. Cei care au reușit, au solicitat azil politic în diverse țări din Europa de Vest și în Statele Unite. Tendința de emigrație s-a accentuat după căderea regimului comunist, în special prin plecarea în masă a minorității germane, dar și printr-o migrație nereglementată extensivă, care s-a încheiat doar după 2002, când s-au ridicat restricțiile pentru călătoriile în Europa de Vest.⁶

În Țara Făgărașului, fenomenul emigrației a afectat zona în profunzime. Numărul mare al persoanelor care au plecat în alte țări a fost augmentat de un număr la fel de semnificativ de persoane care au ales să locuiască în alte localități din țară. Populația locală este în scădere din anul 1992 (vezi figurile 1–3). Toate orașele din Țara Făgărașului au pierderi importante de populație, în special Făgărașul și Victoria. Făgărașul a scăzut de la 44.931 locuitori în 1992 la 30.714 locuitori în 2011, anul

⁵ Băjenaru, Constantin (2016) *Comitatul Făgăraș (1876-1918)*, Alba Iulia: Editura ALTIP.

⁶ Anghel, Remus, Alina Botezat, Anatolie Coșciug, Ioana Manafi și Monica Roman (2016) *International Migration, Return Migration and their Efforts: A Comprehensive Review on the Romanian Case*, Institute of Labour Economics, Discussion Paper Series, IZA DP No.10445, December 2016 și Sandu, Dumitru (2010) *Lumile sociale ale migrației românești în străinătate*, Polirom.

ultimului recensământ. Victoria a scăzut de la 10.247 locuitori în 1992 la 7.386 locuitori în 2011. Ambele orașe se încadrează în rândul orașelor cu descreșteri mari de populație.⁷ Rupea și Zărnești au înregistrat de asemenea scăderi semnificative de populație (vezi figurile 1 și 2).

Figura 1 Evoluția populației din Țara Făgărașului (cf. domiciliu):⁸

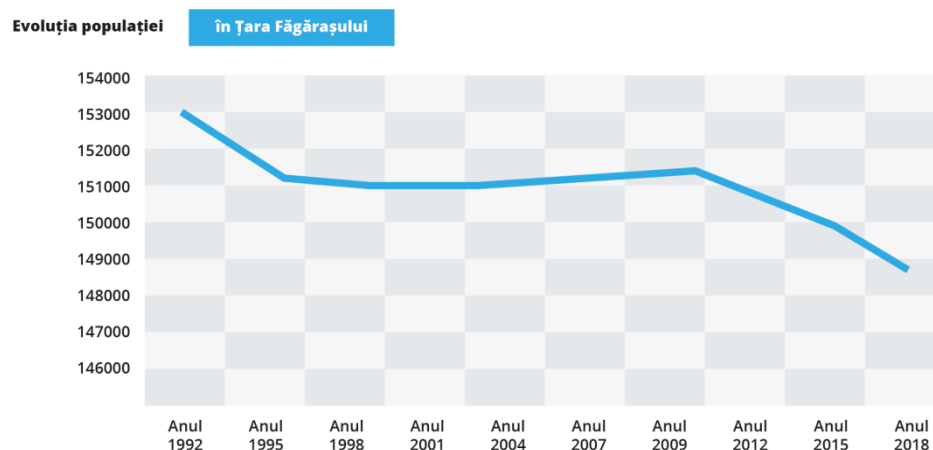
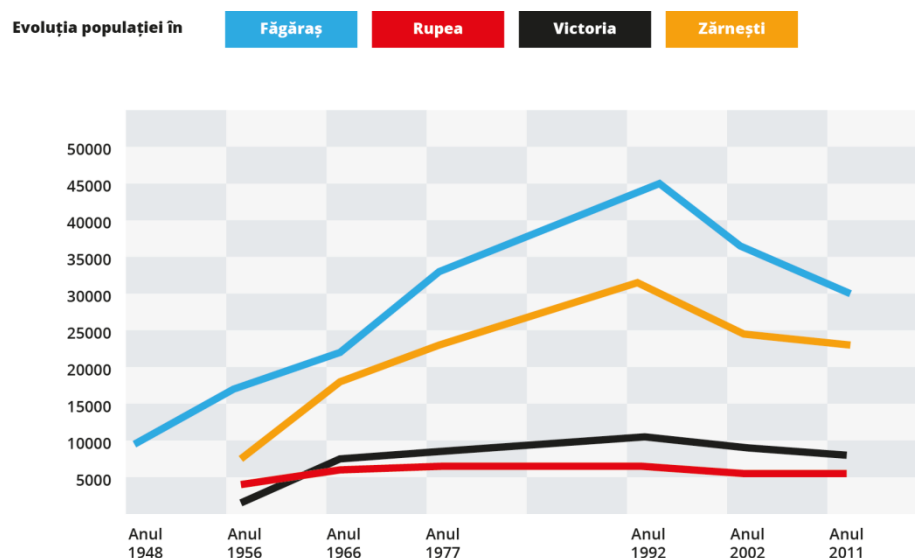

Figura 2 Evoluția populației orașelor Făgăraș, Rupea, Victoria și Zărnești:⁹

Migrația către alte țări din zona Țării Făgărașului urmează aceleași tendințe ca migrația la nivel național, trecând prin mai multe etape în perioada post-comunistă (vezi tabelul 1).

⁷ Bălțeanu, Dan, Monica Dumitrașcu, Sorin Geacu, Bianca Mitrică și Mihaela Sima, editori (2016) *România. Natură și Societate*, Editura Academiei Române.

⁸ Date de la Institutul Național de Statistică al României, 2018.

⁹ Date de la Institutul Național de Statistică al României, 2018.

Tabelul 1 Fazele migrației post-socialiste în România:¹⁰

Perioada	Tipul de migrație	Obiectivul principal al migranților	Principalele țări de destinație	Caracteristici principale
1990-1993	Definitivă	Relocare	Germania, Ungaria, Franța, Belgia	Migrație etnică. Solicitare azil.
1994-1996	Migrație temporară circulară	Muncă	Ungaria, Israel, Turcia	Apariția migrației economice (pentru muncă)
1997-2001	Migrație circulară Posibilitatea unei rezidențe legale de durată lungă	Muncă	Ungaria, Italia, Spania, Irlanda	Migrația pentru muncă se extinde și devine predominant nereglementată. Programe dereglementare a migrației sunt implementate pentru românii din Spania, Italia.
2002-2006	Posibilitatea unei rezidențe legale de durată lungă	Rezidență pe termen lung	Italia și Spania	Continuă programele de reglementare a migrației și sunt implementate pentru românii din Spania și Italia.
2007 – 2009 (contextul pre-criză)	Posibilitatea unei rezidențe legale de durată lungă și angajare legală	Rezidență pe termen lung, comunități românești mari în special în Italia și Spania	Spania, Italia, alte destinații din Europa	Continuă migrația pentru muncă, dar la nivele mai reduse. Apare fenomenul revenirii în România.
2009 - prezent	Ambele – migrație pe termen lung și migrație temporară	Migrație pentru muncă și rezidență de lungă durată	Se reduce dimensiunea comunităților din Spania și Italia, migrația se orientează către Germania și Marea Britanie.	Continuă migrația pentru muncă. Apar noi tendințe: muncă sezonieră în Germania, migrație temporară în Marea Britanie, crește numărul celor care se întorc în țară, migrație dublă: migranții din Spania și Italia merg către Marea Britanie și Germania. Migrație precară vizibilă în multe țări europene.

¹⁰ Anghel, Remus, *et al*, 2016, traducere proprie.

Fenomenul migrației externe din zonă a fost și este influențat de condițiile social-economice locale și din țările de destinație precum și de regimul juridic care reglementează libertatea de mișcare a cetățenilor români. Local, restructurarea și închiderea combinatelor și centrelor de producție din Făgăraș, Rupea, Victoria și Zărnești, coroborat cu o restituire târzie și nefuncțională a terenurilor agricole a dus la o presiune economică crescută asupra comunităților din zonă. Satele săsești și-au pierdut majoritatea populației de etnie germană, continuând un trend deja existent din perioada comunistă. Datele oficiale privind migrația capturează doar o mică parte din numărul celor plecați în alte țări, însă ne arată un fenomen constant, cu o tendință accentuare în ultimii ani (vezi figurile 3 și 4).

Figura 3 Migrația definitivă spre alte țări, Jud. Brașov și Țara Făgărașului:¹¹

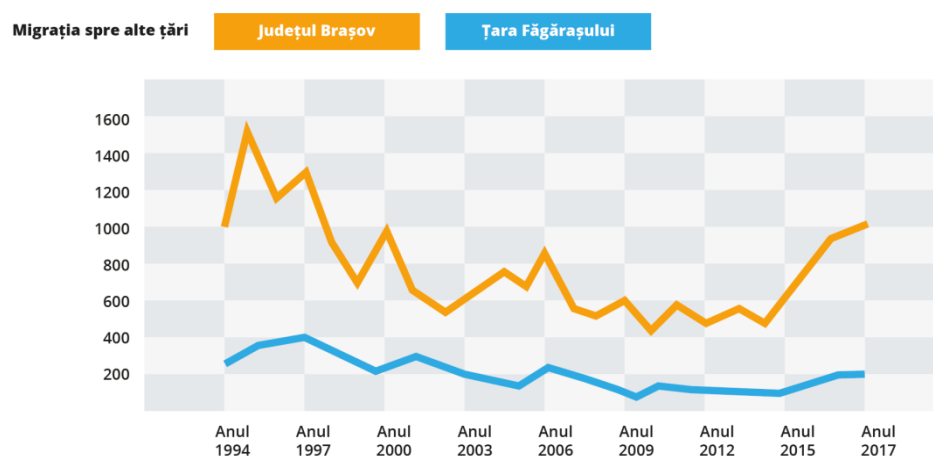
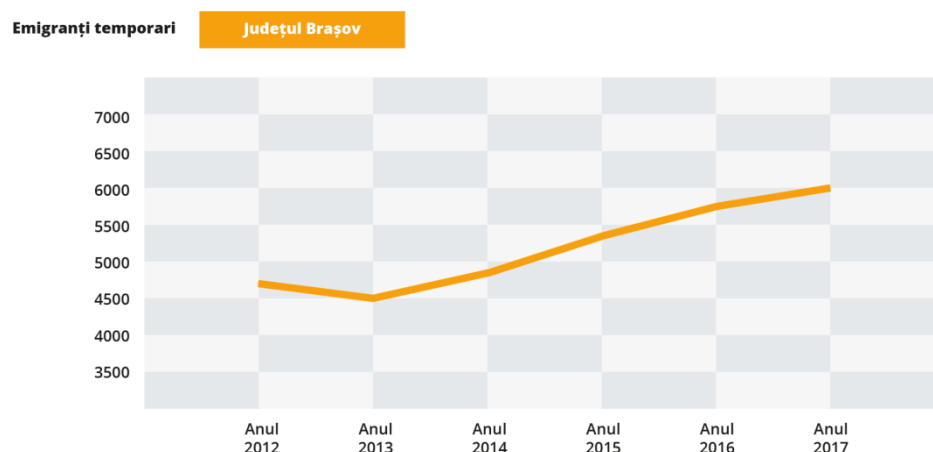

Figura 4 Emigranți temporari, jud. Brașov:¹²

¹¹ Date de la Institutul Național de Statistică al României, 2018.

¹² Date de la Institutul Național de Statistică al României, 2018.

Migrația internă (către alte localități din țară) este generată de aceleași cauze ca emigrația (descrise mai sus), la care se adaugă lipsa oportunităților educaționale post-liceale și vocaționale în Făgăraș, Rupea, Victoria sau Zărnești. Reducerea economiei locale, creșterea semnificativă a numărului de studenți la nivel național și reducerea relevanței învățământului vocațional în perioada de după 1989 au contribuit la creșterea numărului persoanelor care au părăsit și continuă să părăsească zona, generând un număr mare de persoane plecate spre orașele mari din România (diaspora internă).¹³

Relevanța migrației interne și externe pentru Țara Făgărașului, prin dimensiunile fenomenului și profunzimea acestuia, afectează însuși țesutul vieții comunităților locale. Depopularea extensivă coroborată cu o economie locală marginală, cu o educație ne-adaptată realităților curente, cu lipsa clarificării drepturilor de proprietate asupra terenurilor și cu îmbătrânirea populației produc un context dificil. Acest context indică necesitatea de a regândi în profunzime și a reorganiza viața comunitară și economia locală, pentru a inversa tendințele de degradare și depopulare și pentru a asigura continuitatea localităților din zonă.

Pentru a regândi modelul de dezvoltare al Țării Făgărașului, diaspora nu reprezintă doar o pierdere, ci și o resursă esențială. Este vorba preponderent de o migrație de prima sau a doua generație, persoane cu o experiență de viață și profesională diversă, adesea cu o motivație puternică, fiind conectate atât la realitatea altor țări, cât și la comunitatea locală. În contextul actual, diaspora este una dintre resursele principale ale Țării Făgărașului, iar transformările curente, inclusiv digitalizarea accelerată, oferă posibilitatea de a regândi comunitățile din zonă într-un mod în care diaspora să poată aduce o contribuție relevantă în dezvoltarea Țării Făgărașului. Pentru a identifica modalități prin care acest lucru poate fi realizat, vom analiza în continuare experiențele diasporei interne și externe din Țara Făgărașului.

Fenomenul migrației a generat o varietate deosebită de experiențe de viață. Nu ne propunem să explorăm în detaliu complexitatea fenomenului, ci să surprindem acele aspecte care pot contribui la regândirea relațiilor locale, pentru ca diaspora (internă și externă) să se simtă mai mult integrată în comunitate și să se poată implica în dezvoltarea zonei. Pentru aceasta, vom aborda într-o primă etapă diverse aspecte ale experienței de migrație, precum motivația plecării, experiența înregistrată locuind în altă țară sau în altă localitate din România și

¹³ Pentru acest raport ne vom referi la persoanele plecate din Țara Făgărașului și zonele Rupea și Zărnești către alte localități din țară ca *diaspora internă*.

experiența de a reveni în țară, în special în Țara Făgărașului. Ulterior vom analiza tendințele de implicare în comunitate, modalitățile de comunicare și conectare la zona Țării Făgărașului și comportamentul filantropic ale diasporei. Acestea ne vor ajuta să înțelegem disponibilitatea de implicare a persoanelor plecate și modul în care acestea se implică în comunitate atât acolo unde locuiesc, cât și în Țara Făgărașului. Vom concluziona cu un set de recomandări pentru FCTF precum și pentru autoritățile locale din zonă.

Analiza fenomenului migrației din Țara Făgărașului

Pentru a studia fenomenul migrației am utilizat metode cantitative și calitative pentru a cumula date care să ne ajute să înțelegem motivațiile și comportamentul de implicare în comunitate al diasporei. Din punct de vedere cantitativ, am aplicat două chestionare similare, adaptate pentru diaspora internă și externă. Tabelul de mai jos arată datele demografice principale ale participanților în acest studiu, diferențiind între diaspora Țării Făgărașului din străinătate și din România.

Tabelul 2 Caracteristici demografice (n=75)

		Diaspora externă		Diaspora internă	
Sex	Feminin	31	67%	14	52%
	Masculin	15	33%	13	48%
Etnie	Germană	1	2%	1	4%
	Maghiară	1	2%	--	--
	Română	43	93%	27	96%
	Romă	--	--	--	--
	Alta	1	2%	--	--
Statut civil	Căsătorit/ă	25	54%	16	55%
	Parteneriat civil	2	4%	2	7%
	Trăiesc cu cineva	3	7%	3	10%
	Divorțat/ă	7	15%	1	3%
	Despărțit/ă dar nu divorțat/ă	--	--	1	3%
	Văduv/ă	--	--	--	--
	Necăsătorit/ă	9	20%	6	21%
Copii	Da	29	64.4%	16	57.1%
Grupuri de vârstă	<30 ani	5	11%	9	31%
	30-45	29	63%	14	48%
	45+	12	26%	6	21%

În ceea ce privește tipul de migrație, este prezent un nivel ridicat de migrație permanentă, dar și o migrație circulară și rezidență duală semnificativă.

Tabelul 3 Tipul de migrație în funcție de tipul de reședință al respondenților

Unde locuiți la momentul actual?	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
În străinătate/altă localitate	36	80.0%	20	71.4%	56	76.7%
În străinătate/altă localitate, dar și România/Țara Făgărașului câteva luni pe an	3	6.7%	7	25.0%	10	13.7%
În România/Țara Făgărașului, dar și străinătate/altă localitate câteva luni pe an	6	13.3%	1	3.6%	7	9.6%

Fazele migrației expuse în secțiunea anterioară sunt percepute și la nivelul comunității. Comunitatea locală, prin intermediul serviciilor oferite și prin legăturile sociale (familie, prieteni, etc.) este informată asupra fenomenului migrației prin experiență directă – sunt percepute perioadele în care există o tendință de plecare sau de re-întoarcere, sunt știute țările de destinație care sunt vizate de cei care pleacă în anumite intervale de timp. Începutul anilor 1990 a generat și o migrație către Statele Unite ale Americii (SUA) și Canada (RoPL02 și 03). "Au plecat mulți în anii '90, după aceea s-a oprit puțin din cauza restricțiilor de circulație,

apoi un val mare în 2001 când s-a liberalizat circulația. Acum [2018] iar este un val mare de migrație [...] În anii '90 au plecat foarte mulți în Italia, apoi Spania, [...] Germania (dar aici nu prea au stat românii, sașii, da). [...] valul din 2001 a fost tot către aceste destinații, aveau rude, cunoscuți, s-au dus la sigur. [...] Al treilea val, de trei-patru ani, e mai atractivă Marea Britanie, și Germania, pentru că, Germania cel puțin [...] are o politică de atragere a forței de muncă” (RoPL10).

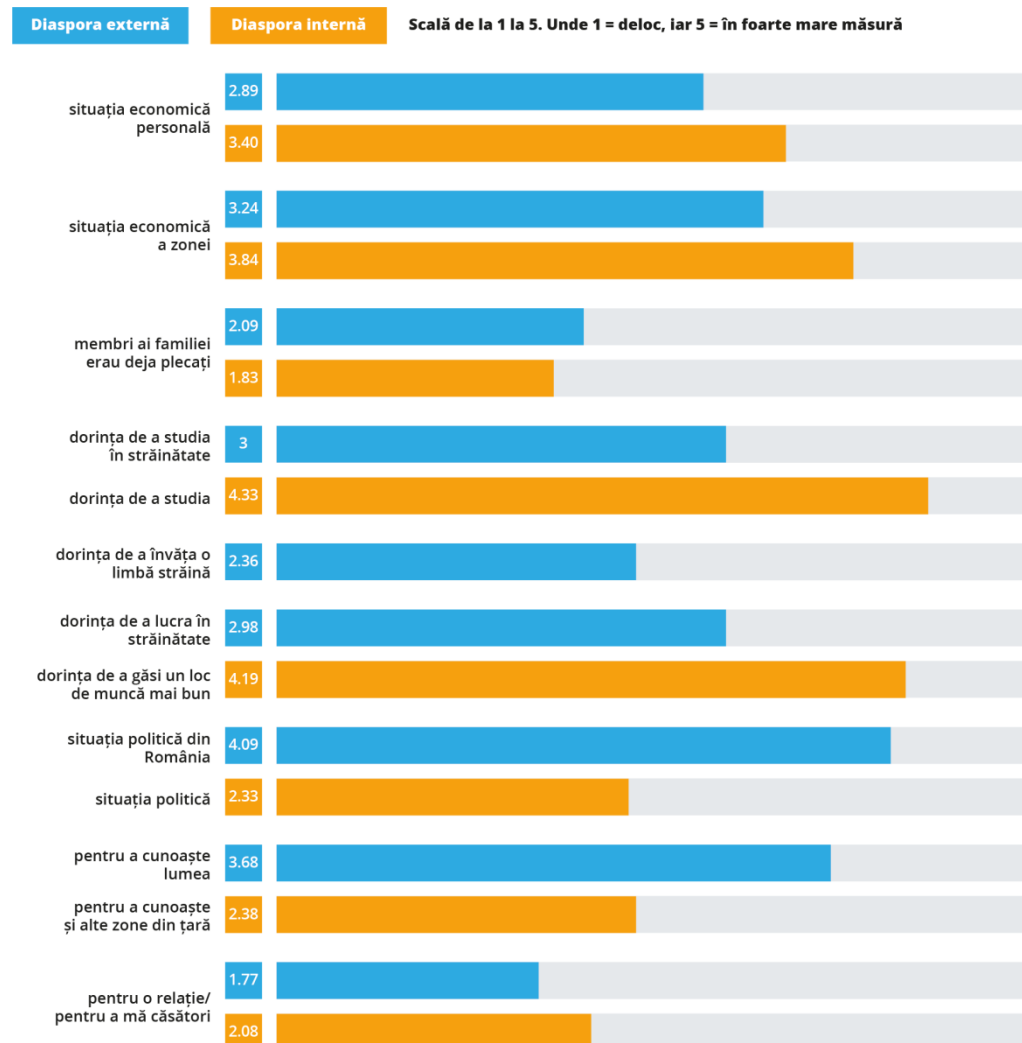
Motivația plecării

Motivația plecării din comunitate variază odată cu perioada istorică în cauză. Astfel, dacă în perioada comunistă persoanele migrau din cauza regimului totalitar, în perioada post-comunistă motivele sunt similare cu cele pentru migrația în Statele Unite de la începutul secolului trecut – preponderent cauze economice. De asemenea, situația politică la nivel național reprezintă și în prezent un factor semnificativ.

Motivația de a pleca din comunitate este de asemenea determinată de modul în care persoanele în cauză percep oportunitățile de bunăstare economică sau supraviețuire, dezvoltare profesională și personală în Țara Făgărașului sau de posibilitatea de a pleca, vezi Loteria Vizelor pentru cei plecați în Statele Unite. În cazul familiilor, motivația este în mare măsură de natură economică, dar și legată de educația și perspectivele pentru copii.

Pentru diaspora externă primează motive legate de situația politică din țară, dorința de a cunoaște lumea, dorința de a studia în străinătate sau situația economică a zonei (vezi fig. 5). Pentru diaspora internă primează motive legate de identificarea unui loc de muncă, dorința de continuare a studiilor sau lipsa percepută a calității serviciilor educaționale și sanitare din comunitate (vezi fig. 5).

Figura 5 Motive care au contribuit la decizia de a pleca din comunitate (diaspora externă și internă):

Datele calitative arată că motivațiile care stau la baza migrației sunt diverse, fiind influențate de vârstă, statut economic și social, situație familială, dorința de educație și experiențe noi, dorința de a cunoaște culturi diferite, dar și o dezamăgire legată de funcționarea comunităților locale și a României în general și apreciere pentru cultura, stabilitatea și buna funcționare a țărilor gazdă: “[m]otivele principale sunt legate de dorința de a-și construi un trai decent, de a găsi stabilitate, un loc de muncă și un salariu bun. [...] Apreciază la comunitățile din diaspora faptul că acolo întâlnesc mai multă corectitudine, respect pentru reguli și pentru oameni. De asemenea, sistemul sanitar funcționează mult mai bine, respectul este mult mai mare în îngrijirea medicală și pentru indivizi și pentru familii” (RoPL05).

Migrația din perioada anilor 1990 este una generată de motivații economice, de acumularea unor resurse și construcția unei locuințe. Mulți dintre cei plecați sunt percepuți ca având motivația de a reveni în țară. Revin, uneori, atunci când au posibilitatea financiară și stabilitatea economică de a face acest pas: “o familie de romi au lucrat în Italia, bărbatul la pădure, femeia la curățenie. În timp au reușit să își facă o casă [în România] și vara asta, au venit în concediu și nu au mai plecat. Și-a găsit serviciu în construcții la o firmă din Brașov, la patru mii pe lună, ea la o fabrică spre 1500-1700 și deja fac o comparație și scad din ce câștigau acolo chirie, utilități și oarecum s-au egalizat veniturile care rămân” (RoPL10).

Mai recent, condițiile în care se realizează migrația pentru muncă sunt văzute ca fiind mai bune și atrăgând persoane mai degrabă cu educație superioară și antreprenori. Motivația acestora se leagă de disconfortul provocat de mediul politic, dar și economic, persoane care sunt îngrijorate de educația copiilor lor (RoPL02 și 03) dar și persoane care lucrează în agricultură și silvicultură (RoPL10), în domeniile financiare și în educație, biologie, genetică (RoPL04).

Uneori, plecarea la muncă are loc prin intermediul unor firme de recrutare, care, împreună cu angajatorul, oferă nu doar accesul la locul de muncă, ci și transport (din fața porții) și cazare. Acestea, împreună cu o plată garantată, oferă siguranță și posibilitatea de a planifica activitatea de muncă și câștigul. Sunt avute în vedere persoane preponderent din mediul rural pentru a lucra în domenii precum agricultura sau silvicultura, în special în Germania. Marea Britanie este văzută ca atrăgând mai degrabă personal calificat: “am observat că pleacă oameni cu studii superioare. Mulți, cu o experiență în spate, cu un CV care oferă acces la niște joburi mai ok. Și fac treabă. Cunosco oameni care și-au făcut firmele lor, s-au autorizat în meseriile lor, medici, asistente medicale” (RoPL10). Germania este percepută mai atrăgătoare prin siguranța pe care o oferă, Marea Britanie a scăzut ca atractivitate prin impactul Brexit-ului. De asemenea țările Nordice apar ca destinație (RoPL11). Migrația din această perioadă atrage și o parte dintre migranții din valurile anterioare care încă locuiesc în Italia sau Spania și este percepută ca fiind una mai degrabă definitivă: “pleacă direct cu gândul de a-și face o viață acolo, atât cei care pleacă de aici cât și cei din alte țări: Italia, Spania. Deja migrația spre țările astea este cam cu sens unic. Motivațiile sunt clare. Majoritatea se gândesc la copii, se gândesc că acolo vor avea copiii lor șanse de a fi ok, de a crește, de a fi educați, de a avea joburi și un nivel de trai mai bun” (RoPL10).

În ceea ce privește migrația generată de dorința de a studia, aceasta e văzută ca transformându-se adesea într-o migrație permanentă sau de lungă durată, prin identificarea unui loc de muncă după facultate, prin

căutarea unor oportunități educaționale sau profesionale în alte țări sau prin căsătorii cu persoane din țara gazdă sau din alte țări (RoPL04).

În ceea ce privește minoritatea germană din zonă, sașii, aceștia au plecat atât în perioada comunistă (RoR05) cât și în primul val de migrație de după 1989 (RoPL01). Cei care au plecat inițial nu erau motivați de cauze economice, însă mai recent această motivație este prezentă, având ca țări de destinație Austria, Elveția, Italia sau Spania. Motivația inițială era legată de reîntregirea familiei sau de contextul politic și economic general. Dacă minoritatea germană era estimată la aproximativ 1831 persoane în Făgăraș, la începutul anilor 1990, acum sunt estimate aproximativ 280 persoane (RoPL01). Pentru cei care au plecat în Germania, zonele de destinație sunt în special Sudul Germaniei, un exemplu fiind orașul Nuernberg.

Pentru diaspora internă, motivația de a pleca din Țara Făgărașului și de a nu reveni este legată de următorii factori: lipsa de oportunități educaționale, lipsa de oportunități profesionale, lipsa de confort, dorința de a cunoaște lumea, căsătoria cu persoane din alte localități, presiune socială pentru realizare profesională în altă parte. Făgărașul nu dispune de universități sau multe oportunități educaționale post-liceale. Astfel, persoanele care doresc să își continue studiile după liceu sunt, cel mai adesea, nevoite să facă acest lucru în altă parte. De asemenea, pleacă persoanele care își doresc să aibă acces la alte perspective profesionale și de viață.

Din punct de vedere profesional, faptul că economia Țării Făgărașului s-a contractat, duce la limitarea oportunităților profesionale. Multe tipuri de profesii nu pot fi practicate în Țara Făgărașului pentru că nu există cerere pentru acestea.

Un mesaj puternic în comunitate este acela că nu trebuie să te întorci după terminarea studiilor pentru că este greu să te dezvolti profesional sau personal și să reușești în viață: „Ești crescut cu ideea să pleci de acolo, să nu rămâi în orașul ăla. Te întâlnești cu persoane din jurul tău și în fiecare zi se vaită că nu se întâmplă nimic, că nu ai de ce să rămâi în oraș. Știam că dacă mă întorc este un eșec.”¹⁴

Pentru toate valurile de migrație, un fenomen semnificativ, dar care nu este perceput ca atare la nivelul comunității, este traficul de ființe umane, fie că este vorba de exploatare prin muncă, exploatare sexuală, cerșetorie, sau alte forme de sclavie modernă (fenomen analizat mai jos).

¹⁴ Focus grup, 2018.

Studiu de caz, alegerea țării:

D01 a plecat din Făgăraș la începutul anilor 2000 împreună cu întreaga familie. Prima destinație după Făgăraș a fost Italia, unde familia a urmat alte rude. Mutarea în Germania a avut loc recent, pentru studii. Dincolo de motive legate de oferta educațională, a ales Germania pentru studii și pentru că avea acolo cunoștințe din Făgăraș.

În Italia a avut și are puține legături cu alți români. A fost greu doar la început, din cauza discriminării resimțite împotriva românilor, însă apoi totul a mers ușor și în cea mai mare parte și-a petrecut timpul cu prietenii italieni întâlniți acolo. În Germania, deși a sosit recent, se simte bine integrat. Îi place cultura germană și organizarea bună.

Nu are planuri și nu își dorește să se reîntoarcă la Făgăraș sau oriunde în România în perioada următoare. Motivul principal este dezamăgirea legată de situația politică din țară. Dezamăgirea este de asemenea legată de ceea ce descrie a fi „clash-ul dintre generații,” valorile diferite – diferențe dovedite cu ocazia referendumului referitor la modificarea definiției familiei în Constituție. Plănuiește să rămână în Germania, în principal datorită oportunităților de muncă din domeniul său de studiu. Preferă de asemenea valorile și stilul de viață al țării gazdă. Dacă nu poate rămâne în Germania, deși consideră că în prezent oportunitățile profesionale în domeniul său sunt de fapt mai bune în România, ar prefera să se întoarcă în Italia.

Destinații

Pentru diaspora internă, alegerea destinației este determinată de localitatea aleasă pentru studii sau pentru muncă. Influențează și proximitatea Brașovului și Sibiului ca doi poli de creștere care au o ofertă de locuri de muncă cu impact pentru Țara Făgărașului. Regăsim mulți făgărașeni la București, Brașov, Cluj, Sibiu și Timișoara.

Rețelele familiale și de cunoștințe sunt importante pentru majoritatea tipurilor de migranți externi, determinând adesea locația pe care aceștia o aleg în străinătate. Fiind un fenomen de dimensiuni substanțiale, migrația din Țara Făgărașului a generat o dispersie semnificativă în ceea ce privește țările de destinație precum și tipul de migrație. Respondenții

chestionarului au locuit în 23 de țări,¹⁵ iar majoritatea locuiesc sau au locuit în străinătate peste 10 ani, cu o variație între câteva luni și peste 30 de ani. Cele mai frecvente țări de reședință sunt SUA, Canada, Italia și Spania. Aceste date se corelează cu statistica la nivelul județului Brașov, după cum este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 4 Date privind țările de destinație pentru migrația îndelungată și temporară, județul Brașov:¹⁶

Țara de destinație	Perioadă îndelungată	Țara de destinație	Migrație temporară
Italia	12775	Italia	4303
Spania	3688	Germania	1391
Germania	2063	Spania	850
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	1925	Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	464
Statele Unite ale Americii	1240	Statele Unite ale Americii	399
Franța	742	Alte țări	318
Alte țări	737	Franța	301
Belgia	521	Ungaria	252
Canada	474	Belgia	174
Cipru	356	Austria	121
Ungaria	298	Canada	98
Grecia	298	Cipru	87
Irlanda	284	Grecia	85
Austria	250	Suedia	72
Suedia	172	Danemarca	51
Olanda	163	Elveția	48
Danemarca	156	Irlanda	39
Elveția	131	Olanda	39
Norvegia	109	Norvegia	30
Portugalia	56	Portugalia	30
Republica Cehă	34	Republica Cehă	27

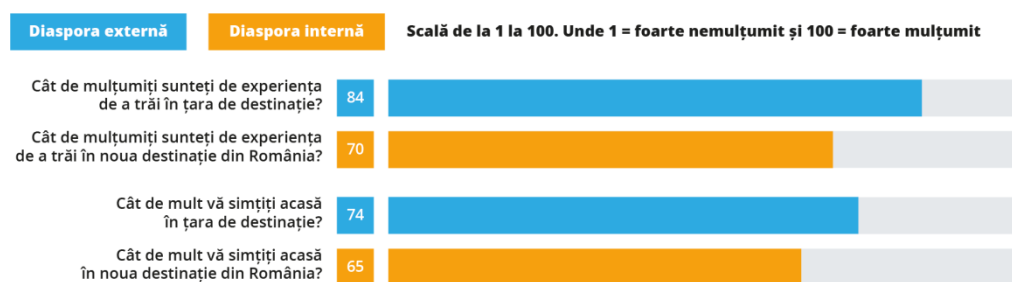
¹⁵ Africa de Sud, Austria, Belgia, Bulgaria, Canada, Croația, Danemarca, Franța, Germania, Grecia, Italia, Japonia, Coreea, Libia, Monaco, Olanda, Senegal, Slovenia, SUA, Suedia, UK și Ungaria.

¹⁶ Date de la Institutul Național de Statistică al României, 2018.

Experiența în străinătate

Traiful în străinătate vine cu experiențe de viață diverse - atât pozitive cât și negative. Per ansamblu nu este o experiență ușoară, presupunând adesea ieșirea din zona de confort cultural-lingvistică pentru perioade lungi de timp. Cu toate acestea, marea majoritate a respondenților par să fie mulțumiți de comunitatea unde locuiesc, atât cei din diaspora externă, cât și cei din diaspora internă (într-o relativ mai mică măsură). Respondenții se simt acasă în comunitatea unde locuiesc într-o proporție mare, diaspora externă înregistrând valori medii mai crescute decât diaspora internă (vezi fig. 7).

Figura 6 Cât de mulțumiți sunteți de experiența de a trăi în diaspora și cât de acasă vă simțiți acolo? (diaspora externă și internă)

Identificarea unui loc de muncă este mai facilă pentru diaspora internă decât pentru diaspora externă, însă pentru ambele categorii indicatorul înregistrează valori crescute (vezi fig. 7).

Diferențele percepute de respondenți în ceea ce privește experiența de muncă între țara de reședință și Țara Făgărașului sunt următoarele: remunerația adecvată nivelului de expertiză, diferențe culturale, recunoașterea valorii meseriei, libertatea de acțiune, respectul reciproc, respectul pentru angajați, apreciere, condițiile de muncă, „specializări mult mai bine definite,” „unele tipuri de activități nu există în România,” „work-life balance,” profesionalism, seriozitate, trebuie să luști mai mult ca să te impui, punctualitatea, perseverența, lipsa corupției, focusul pe învățare, „modul în care este gândit sistemul în general,” faptul că „poți trăi dintr-un job, maxim 2.”¹⁷

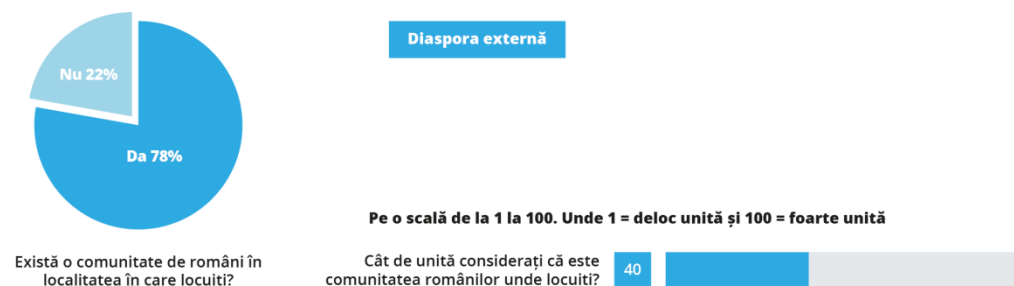
¹⁷ Date calitative colectate prin intermediul chestionarelor aplicate, 2018.

Figura 7 Cât de ușor a fost să găsiți un loc de muncă? (diaspora externă și internă)

Peste 70 % dintre respondenți trăiesc în localități unde există o comunitate de români însă consideră scăzută unitatea acesteia (vezi fig. 8). De asemenea mai multe dintre persoanele intervievate, din țări diferite, au menționat preferința de a nu se conecta la comunitatea de români din țara în care locuiesc. Două dintre persoanele intervievate care nu au legături strânse cu comunitatea de români din orașul lor și nu se implică în evenimentele organizate de comunitate: “[a]vem o singură familie de prieteni români” (US01); C01 a recomandat la serviciu o persoană (imigrant român) care nu s-a ridicat la nivelul așteptărilor: “nu mi s-a părut fair comportamentul persoanei, și asta mi-a fost învățătură de minte.”¹⁸

Figura 8 Există o comunitate de români în localitatea în care locuiți? Cât de unită considerați că este comunitatea?

Majoritatea respondenților au în jurul lor, în comunitatea din diaspora, prieteni (aprox. 70%) sau rude (peste 40%). Pentru diaspora internă, mai mult de 70% au prieteni din zona Făgărașului și peste 60 % au rude în comunitățile unde locuiesc. Respondenții tind să se întâlnească cu persoane din România la câteva săptămâni sau mai des, peste 30 % întâlnindu-se săptămânal sau mai des (vezi fig. 9—11).

¹⁸ Interviu C02

Figura 9 Detalii despre comunitatea românească.

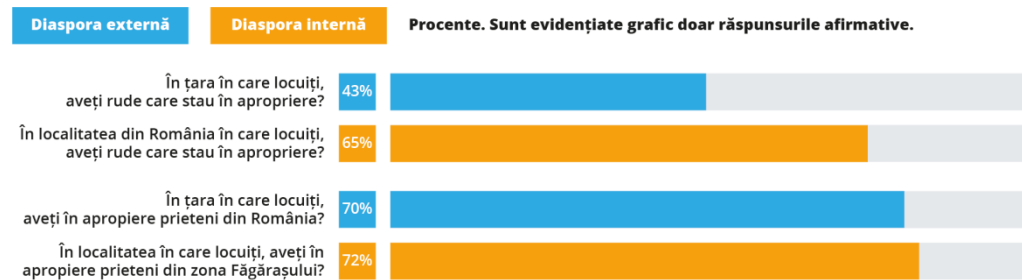

Figura 10 Cât de des vă întâlniți cu persoane din comunitatea românească în afara bisericii?

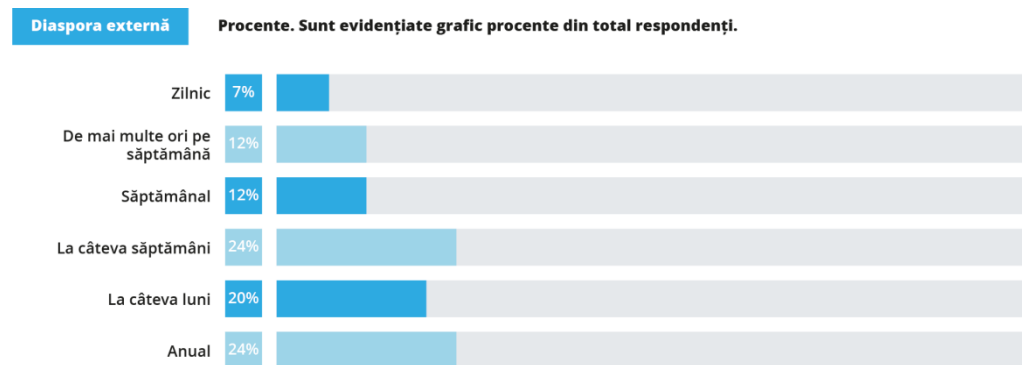
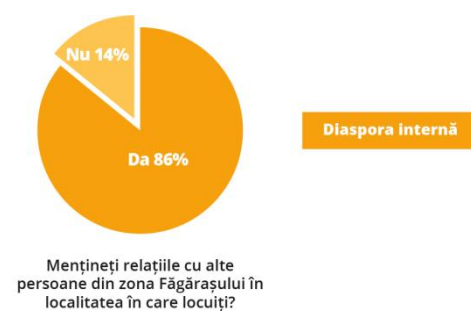
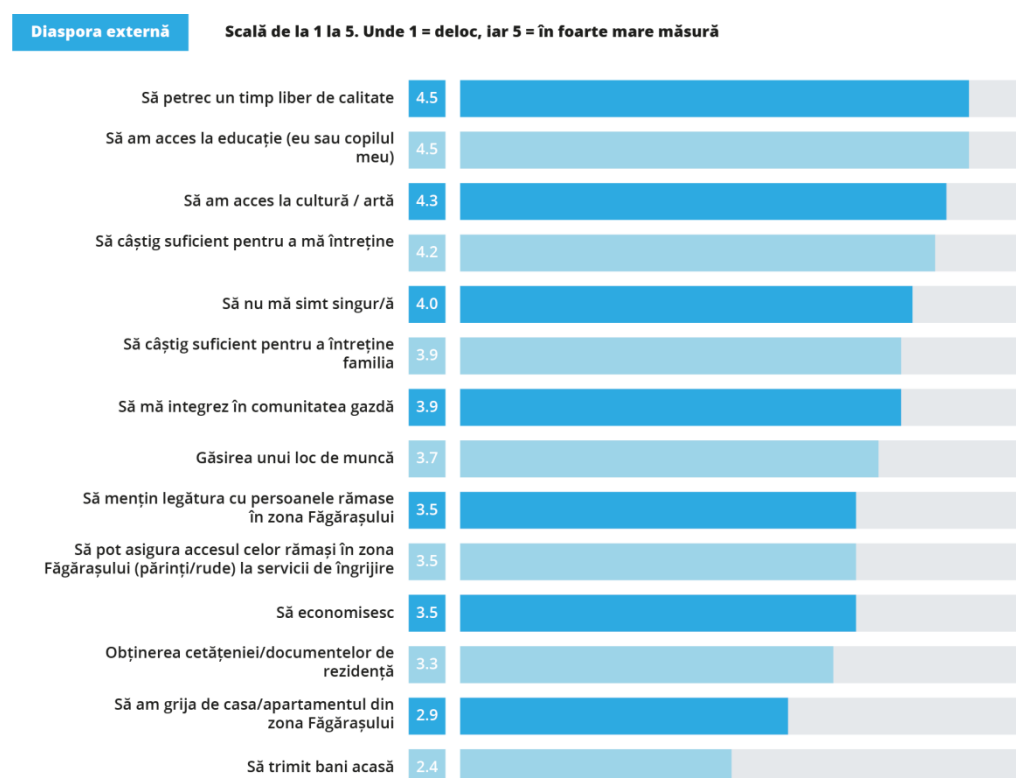

Figura 11 Mențineți relațiile cu alte persoane din zona Făgărașului în localitatea în care locuiți?

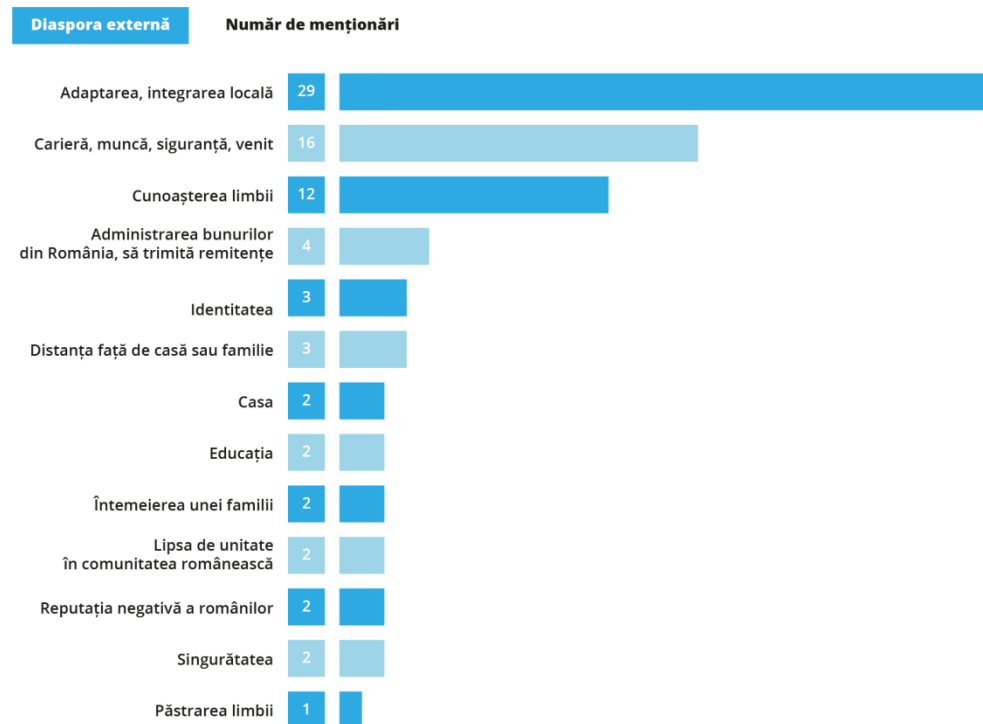
Aspectele considerate cele mai importante de respondenți în experiența de a trăi în diaspora sunt petrecerea unui timp liber de calitate, accesul la experiențe educaționale de calitate pentru sine sau copii, acces la cultură și artă și asigurarea unui câștig suficient pentru a se întreține (vezi fig. 12). În ceea ce privește modul în care diaspora își petrece timpul liber, acesta include: diverse activități sportive sau de socializare, călătoriile, ieșitul în natură, activități culturale, activități împreună cu familia.

Figura 12 Când sunteți plecat/ă din țară, cât de importante sunt pentru dumneavoastră următoarele aspecte?

Provocările întâmpinate de diaspora externă includ în primul rând adaptarea și integrarea socială în țara gazdă, nivelul de cunoaștere al limbii străine și identificarea unei chirii (vezi fig. 13).

Figura 13 Provocări întâmpinate în străinătate de diaspora externă:

Multe dintre aspectele prezentate mai sus se regăsesc în modul în care percep cei din comunitate experiența persoanelor plecate în străinătate. Unii respondenți din comunitatea Țării Făgărașului îi văd pe români ca fiind bine integrați în străinătate, în special la locul de muncă, câștigând foarte bine, fiind bine ancorați în comunitățile în care au ajuns. La acest lucru contribuie faptul că în general sunt persoane cu studii medii, care lucrează bine, deci nu se face nici o diferență între ei și comunitățile în care au ajuns. Singurele lucruri care fac grea acomodarea sunt dorul de țară și de familie și faptul că nu este același spațiu identitar. „Nu este nici acolo lapte și miere, dar dacă ești un om care muncește și își vede de treabă, nu ai atât de multe piedici ca aici” (RoPL05). Unii dintre cei plecați consideră că dacă ar fi muncit la fel de mult în România, nu ar fi reușit să realizeze ce au reușit în diaspora.

Alți respondenți observă mai degrabă o lipsă de integrare a românilor în țările gazdă: „[f]oarte, foarte puțini se integrează cu adevărat, majoritatea, cum să zic, primesc ceva din cultura respectivă și ceva bun, se educă, își

însușesc din lucrurile bune din societatea respectivă, dar nu sunt tratați ca localnicii, sunt marginalizați, sunt tratați cu superioritate de ceilalți și ei înșiși se poziționează inferior față de localnici. [...] pe de altă parte, copiii se integrează 100%. Și nu sunt marginalizați. Copiii nu sunt rasiști [...] Dar oricum, am observat tineri plecați de aici fără nici o educație, de la țară, dintr-un univers foarte restrâns și s-au întors educați, în ani, 10-15 ani de educație. Copiii născuți acolo de către români, sau plecați până la vârsta școlară, care au toată educația făcută acolo, mulți dintre ei au tendința de a merge spre studii universitare. Probabil că sunt oameni care dacă ar fi rămas aici, nu cred că ar fi avut șansa asta” (RoPL10).

Sașii care au plecat din Țara Făgărașului sunt văzuți ca fiind bine integrați în Germania, deși nu neapărat fără probleme. „Sașii s-au integrat formal foarte bine. Aproape toți au servicii, au o casă sau stau bine în chirie, au mașini – deci s-au integrat foarte bine, probabil și din cauza limbii. Dar rămâne parcă un sentiment de neplăcere în ei. Rămâne ceva ce îi face să sufere, pe majoritatea. Sunt destul de mulți cărora le e dor de casă. Sunt unele sate unde vin până la 500 de sași în vară, în vacanță. Noi îi numim [...] „sașii de vară.” În general se întorc toți în luna august” (RoPL01).

În ceea ce privește făgărășenii intervievați, aceștia nu au tendința de a căuta alți români pentru a socializa. Preferă să rămână în cercul familiei și să cunoască mai degrabă localnici din țările respective. Un respondent din Italia, a avut și are puține legături cu alți români, în cea mai mare parte și-a petrecut timpul cu prietenii italieni făcuți acolo. Pentru cei plecați în străinătate biserica din localitate este esențială pentru a cunoaște alți români. Nu cunoaște nicio organizație românească. În Italia, consideră că românii care sunt mai bine integrați își petrec cea mai mare parte a timpului cu italieni și adoptă stilul de viață italianesc. Se consideră că făcând parte din această categorie – în familia sa se gătește de pildă și românește și italienește. Doar românii mai puțin integrați preferă să rămână mai mult “între români” și refuză stilul de viață italianesc (inclusiv mâncarea italienească etc) (D01).

Dinamica din comunitatea românească are ca punct central biserica și activitățile comunitare precum diverse întâlniri, concerte, activități culturale. „Țin legătura direct, prin comunitatea bisericii, sau organizează festivaluri, întâlniri ale românilor, la care invită interpreți de muzică populară și se întâlnesc. Acolo românii devin solidari, se unesc, tocmai pentru a depăși sentimentul de alienare, de înstrăinare, pe care inevitabil îl trăiesc, fiind într-o țară străină” (RoPL05).

În Germania, biserica rămâne principalul loc de întâlnire al comunității, dar membrii ei se reunesc și în întâlniri informale, anunțate de obicei online. În Statele Unite, întâlnirile variază de la oraș la oraș, iar locațiile

care aduc comunitatea împreună sunt de asemenea biserica, dar și restaurantele și magazinele românești. „În Cleveland erau mulți făgărășeni, gașca era la bază din Făgăraș. În New York, am cunoscut numai un fost coleg de aici. Am încercat să ne găsim unii cu alții. Nu toată ziua, dar din când în când” (RoR01)

Persoanele plecate în alte țări, sau în alte localități din România se confruntă cu provocări specifice. Aceste provocări sunt adesea generate de relația pe care persoanele respective o au cu Țara Făgărașului (de exemplu, sentimente de dor de casă), de probleme logistice legate de sănătatea părinților sau rudelor rămase acasă, educația copiilor rămași acasă, asigurarea unei educații despre România și limba română în străinătate pentru copii, de aspecte logistice ce țin de documente sau administrarea proprietăților din România, precum și altele.

Există o proporție semnificativă de elevi în Țara Făgărașului ai căror părinți nu locuiesc în localitate. Aceștia tind să fie nesupravegheați corespunzător și trec astfel printr-o perioadă dificilă. Școlile din comunitate nu sunt bine pregătite din perspectivă consilierilor școlari să răspundă acestor provocări (existând norme foarte puține pentru consilieri școlari, iar în unele școli ne-existând astfel de posturi). Tinerii găsesc un sprijin în rândul prietenilor sau profesorilor în această perioadă, iar uneori părinții decid să ia copii cu ei văzând un regres în performanțele școlare. Unii dintre acești tineri merg în vizită în vacanțe la părinți. Aceste vizite adesea le oferă experiențe utile care, uneori, îi responsabilizează. „Au mai fost copii care au plecat la părinții lor în perioada de vacanță, 100% s-au întors de acolo cu altă atitudine față de școală și importanța școlii în viață [...] După o vară în care a lucrat în Germania, vine și spune: țelul meu în viață este să ajung studentă în România. Nu s-ar fi întâmplat, oricâtă presiune ar fi fost” (RoPL09).

O nevoie aparte a unor persoane din diaspora externă este aceea de a oferi o educație corespunzătoare despre cultura și limba română. Familiile plecate în alte țări adesea nu au acces la o școală în limba română. Astfel a doua generație de persoane plecate din Țara Făgărașului este puțin în legătură cu zona și uneori nu stăpânește corespunzător limba română. Acest aspect afectează în mod special și semnificativ acei copii și tineri care doresc să se întoarcă să își continue studiile în comunitate.

Traficul de ființe umane, o problemă invizibilă

O provocare aparte și puțin vizibilă, care afectează zona Țării Făgărașului, este traficul de ființe umane. Județul Brașov este al treilea județ pentru perioada 2011-2016 ca număr de victime,¹⁹ iar la nivelul județului, majoritatea victimelor sunt din zona Făgăraș.²⁰

La nivel național, deși se înregistrează o scădere a numerelor de victime identificate începând cu 2014, acest trend este în schimbare din 2017. Din totalul victimelor înregistrate în perioada 2011-2016, 52% sunt exploatate în străinătate, 55% sunt recrutate prin oferirea unui loc de muncă, 88% sunt recrutate în persoană, 50% sunt recrutate de prieteni sau cunoscuți (10% de persoane din familie), 57% provin din zone rurale, 68% sunt femei, din care jumătate minore. În ceea ce privește tipul de exploatare, 56% dintre victime sunt supuse exploatării sexuale, 31% exploatării prin muncă, iar 7% cerșetoriei. 48% dintre victime au fost exploatate în România, iar în străinătate 14% în Italia, 11% în Spania, 9% în Germania, 4% în Grecia și 3% în Marea Britanie.²¹

Cu toate că este un fenomen infracțional important, reprezentând a treia categorie de cazuri ale DIICOT în 2008²² (8%, după trafic de droguri 56% și cybercrime 24%) și 15% din condamnările pentru crimă organizată din 2017 (locul patru după cybercrime, crime economice și trafic de droguri), traficul de ființe umane este un fenomen dificil de urmărit din considerente legale și culturale. Legislația privind prostituția este neclară, limitând posibilitatea de intervenție a autorităților. Aspecte culturale includ interpretarea exploatării sexuale ca modalitate de a genera un venit pentru familie, în special în cazul bărbaților abuzurile legate de muncă sunt văzute ca înșelăciune (atât de victime, cât și de autoritățile române), percepția comunității față de persoanele care practică prostituția sau oferă servicii de cybersex este de a fi "devianți," prin urmare sunt tratați cu ostilitate de familie și cu aversiune de autoritățile publice. Stigma socială și personală prelungesc marginalizarea, lipsa de acces la bunuri publice ca asistența socială, servicii de sănătate și protecție deoarece aceste persoane sunt reticente sau le este frică să raporteze autorităților abuzurile la care sunt supuse."²³

¹⁹ Nicolae, Radu, *et al* (în curs de publicare) *Report on Human Trafficking in Romania*, p. 5-6.

²⁰ Interviu expert, 2018.

²¹ Nicolae, Radu, *et al*, p. 4-5.

²² Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism.

²³ Nicolae, *et al*, (în curs de publicare), p. 6-7 cf. Sandu, *et al* (2017), traducere proprie.

Studiu de caz:

Situația traficului de ființe umane în zona Țării Făgărașului:²⁴

“Specificul zonal al nostru este dat de sărăcie. În toți anii aceștia nu am avut de a face decât cu foarte puține persoane victime care să vină dintr-un mediu de abundență materială sau informațională. Infractorii sunt oameni din toate categoriile, de la cei lipsiți de pregătire până la cei cu cele mai înalte studii. Majoritatea persoanelor duse au fost din zona aceasta - după Poiana Mărului, Șinca, Șercaia, Lisa, tot ce înseamnă zona aceasta, de la Vlădeni, Râșnov, Codlea, Mândra, tot ce au putut să adune de la Voila, Victoria, oameni care erau cu adevărat necăjiți. Începând să meargă mulți în străinătate pentru trafic sexual - în Făgăraș a explodat [traficul]. În decurs de doi-trei ani de zile s-a golit Făgărașul, nu mai erau fete, s-au închis toate barurile de noapte, au rămas fără forța de muncă.

[Traficul] este la aceeași intensitate acum. Au evoluat mijloacele de protecție. Legislația se înțelege foarte prost, se interpretează foarte prost. A dispărut prostituția din codul penal, de trei ani de zile, nu mai este incriminată - este greu să constăți o faptă ilegală pe zona de comerț sexual. [Persoanele traficate] nu spun că sunt supravegheate sau manageriate de un traficant. Zona este foarte săracă, cererea este foarte mică local, influențele traficului de persoane se duc către exterior, din Făgăraș se recrutează victime către Brașov sau direct către străinătate. Zona de exploatare locală nu există. În ultima perioadă am avut persoane cu limită de intelect, cu handicap fizic/psihic traficați pentru cerșetorie mascată, vânzarea de ziare. Îi duc să le dea de lucru, munci ușoare, spălătorie auto, unde după ce primeau prima dovadă a plății, traficanții în spatele lor se apucau să facă credite în numele acestora.

O altă formă este exodul de familii întregi, care au plecat, se stabileau acolo ca să obțină ajutor social. Nimeni nu s-a implicat, nimeni nu se ocupa. Peste 70% din victime provin din mediul pauper. Este mult mai ușor să le atragi. O parte din victimele noastre - ultimele din Făgăraș sunt persoane cu asistență socială directă. Nu spun că s-a redus fenomenul traficului, s-a redus nivelul de constatare. Adesea, nici de victime nu este interpretată ca practică infracțională. De exemplu, spun: “mulțumesc la domnu’ traficant că m-a dus într-o țară străină.”

Comunitatea trebuie să identifice nevoi, probleme locale și soluții la acestea. Nu trebuie să așteptăm decizia parlamentului pentru toate, nu funcționează de sus în jos. Sunt foarte multe state ale lumii care au înțeles că asistența socială este cel mai important lucru. O tânără care provine dintr-un mediu neasistat social corespunzător, poate naște după adolescență trei infractori - ea (prostituție și tâlhării), traficantul sau proxenetul și consumatorul.”

²⁴ Interviu expert, 2018.

Impactul plecării din comunitate

Percepția respondenților legată de impactul plecării diasporei interne și externe din comunitate este una preponderent negativă. Sunt evidențiate aspecte ce țin de impactul asupra comunității, mai ales în contextele în care unul dintre soți sau copii rămân acasă, lucrurile “fizic și social sunt din ce în ce mai degradate, mai ales pentru cei rămași” (RoPL04).

Impactul direct asupra familiilor care trăiesc experiența migrației este văzut ca negativ asupra copiilor care rămân acasă: “[m]ulte familii arată așa: un membru plecat, de cele mai multe ori mama, sau ambii părinți, iar ei [copiii] rămân cu bunicii. Consecințele sunt devastatoare pentru copii, care cresc într-un mediu aproape nefavorabil, cu un sistem de învățământ care nu funcționează și cu niște oameni care nu pot oferi același nivel de educație sau nu au autoritate în fața copiilor. Din păcate sunt frecvente aceste cazuri” (RoPL02 și 03).

La nivel individual sau familial sunt apreciate aspecte precum stabilitatea financiară, remitențele, părinții rămași acasă simțindu-se împliniți pentru că au reușit să își ajute copiii să aibă o viață mai bună și care, adesea, au intenția de a-i urma la momentul pensionării.

O consecință pozitivă a migrației este dezvoltarea de afaceri care să conecteze Țara Făgărașului de localitățile de destinație. Numărul de astfel de inițiative este limitat, însă există o deschidere spre antreprenoriat. Există în comunitate un număr de afaceri înființate de persoane care s-au întors din străinătate. Persoanele care sunt în contact cu cei care s-au întors cunosc astfel de inițiative de afaceri. Acestea includ, între altele, inițiative care se bazează pe o anumită experiență profesională (cel mai adesea experiență în construcții), inițiative de import-export care se axează pe comerțul cu produse din țările de destinație în Țara Făgărașului sau invers (uneori operarea de magazine cu produse românești în străinătate).

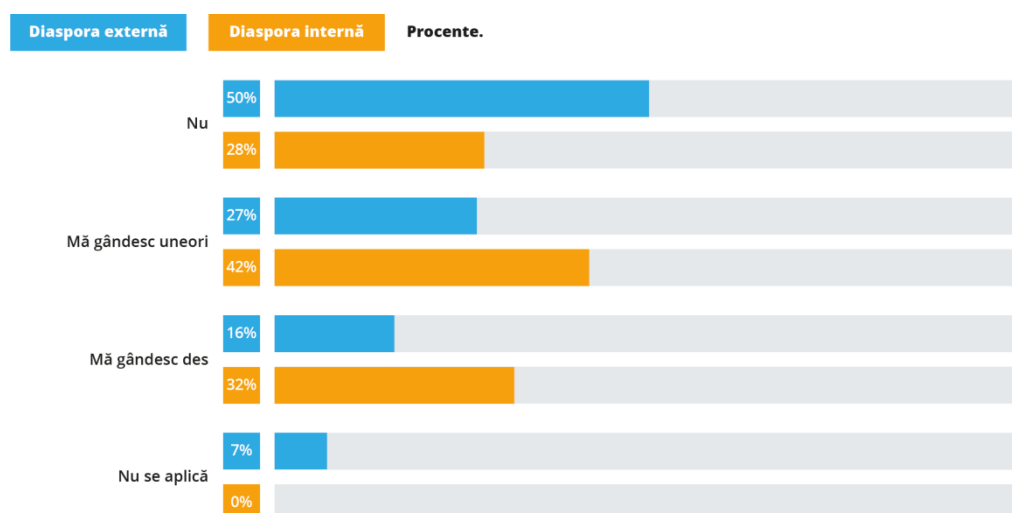
Și comunitatea săsească contribuie în această direcție: “există sași care s-au întors și au văzut în România o oportunitate de business: Albota, Gherdeal, Victoria. Au avut succes în construcții și s-au întors pentru a face business; și în Brașov și Sibiu. Totuși nu foarte mulți, pentru că România are imaginea de țară de risc și din punct de vedere al business-ului chiar este o țară de risc. Mulți nu știu cât de bine te poți descurca” (RoR05).

Experiența de revenire în Țara Făgărașului

Un număr crescând de persoane iau în considerare și uneori decid să revină în comunitate, în special din alte țări, dar în unele cazuri și din alte orașe din România (vezi fig. 14). Acest lucru este generat de mai multe aspecte. Un factor este durata plecării din comunitate - multe persoane pleacă în altă țară sau în altă localitate pentru o perioadă de timp, fără a dori să rămână acolo permanent. Ne uităm la un fenomen al migrației economice și pentru studii care deja există de aproape trei decenii, astfel, multe persoane au locuit peste cinci-zece ani în străinătate și doresc să revină acasă.

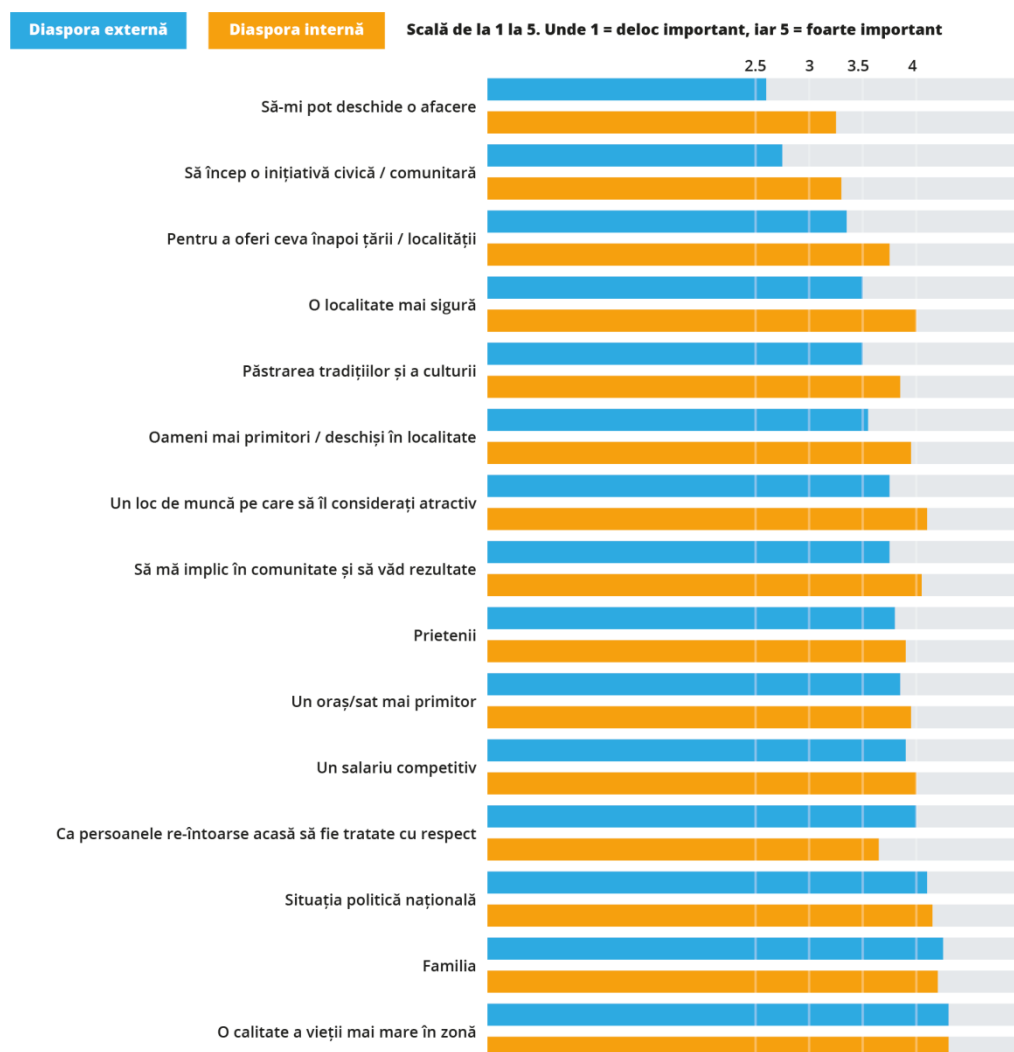
Un alt factor este schimbarea nivelului economiei din România, țară care deși se confruntă în continuare cu provocări semnificative, are o experiență de creștere economică susținută. Astfel, uneori, oportunitățile din România le depășesc pe cele existente în țara gazdă. De asemenea, economiile din sudul Europei au traversat cu greu criza financiară din anii 2008-2011 și încă se confruntă cu provocări economice importante, astfel oportunitățile de lucru și dezvoltare profesională în țări precum Italia, Spania și Grecia sunt mult reduse comparativ cu anii 1990, facilitând atât o întoarcere spre casă, dar și o migrație nouă spre Marea Britanie, Germania sau țările nordice.

Figura 14 Dacă la momentul actual locuiți în străinătate sau în altă localitate, v-ați gândit să vă întoarceți acasă?

Pentru a reveni în țară, aspectele care sunt relevante pentru respondenții din diaspora externă sunt calitatea vieții în zonă, familia și situația politică națională. Pentru diaspora internă, în mod similar calitatea vieții și familia sunt importante, precum și identificarea unui loc de muncă (vezi fig. 15).

Figura 15 Aspecte care determină întoarcere în comunitate:

Dintre persoanele care pleacă în străinătate din zona Țării Făgărașului o parte văd această alegere ca fiind definitivă. Multe persoane însă se gândesc la posibilitatea revenirii în comunitate fie temporară, fie definitiv. De asemenea, o parte, deloc restrânsă, se întorc când au ocazia sau când consideră ca este momentul oportun. Întoarcerea în Țara Făgărașului este un fenomen care este parte integrantă din problematica migrației. Tipul de migrație practicat de multe persoane din comunitate este una circulară care presupune cicluri de trai de câteva luni sau câțiva ani în Țara Făgărașului și, apoi, câteva luni sau câțiva ani în alte țări/localități. De asemenea, vorbind de un fenomen substanțial al migrației deja de trei-patru decenii, a apărut un grup de migranți care preferă să locuiască atât în comunitățile de origine, cât și în cele de destinație.

Motivația celor care se întorc în comunitate

Pentru cei care se întorc motivațiile sunt diferite, însă pot fi grupate în următoarele categorii: factori legați de familie, factori legați de apartenența la comunitate, factori legați de ne-adaptarea la comunitatea de destinație, factori economici. Unele persoane aleg să revină în Țara Făgărașului pentru familie, pentru a fi mai aproape de părinți, bunici sau copii, pentru a avea familia aproape în creșterea copiilor, pentru a-și crește copiii într-un spațiu cultural cu care se identifică.

Unele persoane dintre cele care părăsesc comunitatea rămân atașate de aceasta și simt la un moment dat că trebuie să revină acasă. De asemenea, există persoane care nu se pot adapta la diferențele întâlnite în comunitățile de destinație. Pentru aceste persoane revenirea acasă poate fi o experiență pozitivă care reduce stresul, crește nivelul de confort cultural (liniște sufletească), re-aduce prezența unor rețele sociale diverse, incluzând membri ai familiei nucleare și extinse, prieteni, cunoscuți, etc., sau contribuie substanțial la creșterea calității vieții.

O altă motivație legată de comunitate este faptul că nivelul de dezvoltare al României oferă posibilitatea de a produce multe schimbări și îmbunătățiri în comunitate. Astfel, o persoană motivată poate să își pună în aplicare ideile și să vadă un impact: “[e]u m-am întors aici pentru că este liber și pot să dezvolt după visele mele. Acesta este principalul motiv. Acolo sunt o roată într-un ceas mare, iar roata aceasta dințată poate fi schimbată oricând. Aici poate sunt cel care dă drumul la ceas. [...] Și asta mi se pare interesant” (RoPL01).

Factorii economici contribuie semnificativ. Se întorc persoane care identifică oportunități de lucru sau de afaceri și pot să își asigure o întreținere adecvată: “[i]nterесul de reîntoarcere crește cu cât crește bunăstarea aici, în special condițiile de muncă. Deja climatul economic este mult mai bun decât acum câțiva ani. Dacă mai cresc un pic salariile va crește și mai mult tentația de întoarcere. Dacă salariul sare peste 1000 de euro, începe să fie atractivă și România. Nici-o facilități extraordinară nu ar putea conta la fel de mult precum creșterea generală a veniturilor aici, sunt multe alte inițiative de sprijin (înlesnirea achiziționării unei locuințe, sprijin antreprenorial etc), dar nimic nu a funcționat. Există și alte motive, dar acesta ar fi motivul general, sau care ar prinde cel mai bine: creșterea salariilor” (RoR01). Se întorc și persoane care au ieșit la pensie și pot trăi mai bine în România cu pensia din altă țară. De asemenea, se întorc persoane care financiar nu își permit să rămână în țările unde locuiesc acum, sau în orașe precum Clujul, unde costul de viață a crescut substanțial.

În ceea ce privește diaspora internă, se întorc acasă persoanele care sunt atașate de zonă și persoanele care au un motiv familial sau economic pentru a face acest lucru, de exemplu, persoanele cu profesii liberale care pot continua afacerea părinților. Deși și alte tipuri de persoane se întorc în comunitate după facultate, adesea acestea trebuie să plece pentru a-și dezvolta o carieră.

Dintre cei contactați pentru realizarea cercetării, puține persoane nu au luat în calcul ideea de a reveni în Făgăraș. Cu toate că sunt persoane care nu s-ar vedea din nou locuind în Făgăraș, majoritatea ar dori să vadă că orașul și zona se transformă în bine, pentru a lua o astfel de idee în considerare.

Pentru persoanele care au participat la focus grupuri:

- Făgărașul este luat în considerare de cei care au copii și doresc să îi crească într-un mediu mai liniștit. Adesea pentru aceștia satele din jurul Făgărașului sunt mai atractive pentru că oferă un mediu mai sigur, mai ecologic, mai natural.
- Se întorc la Făgăraș persoane care au o casă/apartament și persoane care își doresc să locuiască într-un oraș cu un cost de viață mai scăzut.
- Se întorc adesea persoane care au depășit tranziția de la școală la muncă, persoane care știu ce fel de carieră își doresc și pentru care Făgărașul oferă posibilitatea de a se realiza.
- Se întorc, de asemenea, persoanele care nu au reușit să se realizeze în alte părți.²⁵

Un subgrup de persoane care se întorc doar pentru vacanță sau weekend sunt persoanele care rămân în legătură cu colegii de școală și care continuă să aibă o relație semnificativă cu aceștia. "Suntem un grup de prieteni care am rămas prieteni din liceu, și facem multe chestii care nu țin de profesional - on a daily basis."²⁶

Există de asemenea motive menționate de cei care nu iau în considerare întoarcerea în Făgăraș. Unii dintre participanți consideră că nu au ce să lucreze în Făgăraș pe domeniul lor. Este dificil să se întoarcă în Făgăraș și pentru cei care își doresc acest lucru pentru că este uneori dificil să identifice un loc de muncă pentru partener/ă. Un motiv menționat de mai multe persoane este lipsa unor oportunități de viață socială și lipsa unei

²⁵ Focus grup, 2018.

²⁶ Focus grup, 2018.

infrastructuri adecvate pentru agrement, sport, cultură. Este menționat de asemenea modul în care arată orașul în general - calitatea mediului construit este percepută negativ. Mai multe persoane au menționat noua biserică din centrul orașului ca un factor care afectează negativ calitatea orașului. De asemenea, este menționată lipsa infrastructurii (rutiere, etc), calitatea scăzută a educației și, în special, a serviciilor de sănătate și a legăturilor de transport public cu satele din jurul Făgărașului.

Participanții la focus grupuri văd Făgărașul în comparație cu localitățile în care stau acum. Orașe precum Cluj, Brașov, Sibiu sunt văzute ca oferind o viață cultural-artistică mult mai dezvoltată. O diferență între Făgăraș și aceste orașe este legată de atitudinea și investițiile făcute pentru dezvoltarea orașului. În ceea ce privește Făgărașul, percepția este că și ceea ce s-a făcut are un impact negativ asupra imaginii orașului. "Făgărașul arată la fel ca atunci când locuiam acolo și ce s-a făcut arată mai rău." Unele persoane, în special tineri, consideră că este bine acolo unde locuiesc "Sunt ok să stau aici, există mai multe posibilități, dar să locuiesc în Făgăraș doar 3 luni pe an. Aici pot să ies marțea în club, la piscină, la sală, sunt mult mai multe [femei]. Pot să-mi schimb jobul. Dacă aș locui în Făgăraș, simt că m-aș plafona, s-ar închide viața."²⁷

Cei care sunt plecați și sunt atașați de comunitate continuă să urmărească și să țină legătura cu comunitatea. Modul în care se transformă comunitatea le inspiră încredere sau îi îngrijorează. "Îi îngrijorează că lucrurile nu se îmbunătățesc, deși oameni rămași știu că se depun eforturi uriașe și că s-au schimbat multe lucruri – dar cei care văd lucrurile de afară, nu văd îmbunătățiri, sau nu așa cum se așteptau ei [...] Îi dezamăgește foarte tare că oamenii de aici sunt foarte triști. Oamenii de aici resimt presiune și frică. Dar speranța vine de la oamenii din comunitate care totuși contribuie la schimbarea societății. Le dau speranță oamenii pe care îi întâlnesc și care totuși fac ceva" (RoPL04).

Decizia de a reveni nu este un proces ușor. Este o decizie care are un impact semnificativ asupra vieții persoanelor implicate. Este un proces prin care treptat se construiește o determinare și o încredere suficientă că este posibil să te descurci dacă te întorci: "[În general se discută despre România și mulți ar vrea să vină în România, nu toți făgărășeni, dar știu două cupluri care acum vor să vină. Unii dintre ei pentru copii mici, au prieteni în Cluj care se descurcă și țin legătura. Se gândesc că ar face ceva aici, se interesează, o prietenă a uneia a deschis o [afacere ...]. Din ce se interesează și aud de aici că ești acasă, ești în țara ta; cu toate că sunt integrați bine și acolo; oricât de bine ai fi integrat" (RoR01).

²⁷ Focus grup, 2018.

Experiența de revenire în comunitate

Experiența de a reveni în Țara Făgărașului este pentru unele persoane o experiență bună, pentru altele este însă o experiență dificilă. Revenirea nu este întotdeauna un proces definitiv. Există cazuri, deloc puține, când persoanele care revin nu se pot re-adapta sau dau greș din perspectivă economică și atunci aleg să plece din nou. "Poți fi oricât de informat, nu poți din auzite să te bazezi. Trebuie să experimentezi. Cât ai cunoaște locurile, simți că o iei un pic de la capăt. Mulți s-au întors și nu s-au putut adapta, nu a fost ceea ce s-au așteptat." (RoR01).

Pentru majoritatea respondenților, întoarcerea în Țara Făgărașului nu este ușoară. Revenirea implică o serie de experiențe din care multe sunt negative și frustrante. Uneori, o primă provocare poate fi legată de revenirea împreună cu familia atunci când un membru al familiei nu este dispus să se întoarcă, însă decizia comună este de a reveni. Întoarcerea se întâmplă fără a fi dorită: "[s]oțul meu dorea oricum să ne întoarcem, nu i-a plăcut viața acolo. A fost mai mult hotărârea lui, nu și a mea. A fost foarte bine acolo, câștigam foarte bine, făceam cursuri să mă specializez. Ne-fiind inițial hotărârea mea, am venit cu inima îndoită [...] Nu cunoșteam pe nimeni. Nu mă simțeam bine în pielea mea. Îmi place să trăiesc după venitul meu, venind aici necunoscând pe nimeni, am umblat din ușă în ușă - să umblu eu la subraț cu mapa - asta mi-a fost mie foarte greu - să trec de acolo unde eram bine poziționată ca lucru. Adaptarea din nou în România la un stil de viață cu un standard mai jos. La bine te obișnuiești mai ușor, la greu mai greu. [...] ori mă întorceam cu el ori ne despărțeam" (RoR03). Astfel de experiențe au un impact psihologic puternic: "poți să intri ușor în depresie dacă nu ai informații suficiente" (RoR01).

Există și experiențe preponderent pozitive: "[l]a început, faine momente, ești liniștit, acasă, cu ai tăi, mirosul din oraș, good feeling. Ni se părea un pic trist când mergeai pe străzi, vedeai oamenii - tipologie, oameni triști, săraci, foarte mulți oameni de etnie romă [...]. O tristețe, o sărăcie. După ce am început să lucrez, lucrurile s-au schimbat, dacă nu aș fi lucrat aici nu știu dacă aș fi rezistat, poate aș fi făcut altceva. Simt că am evoluat de când am venit, acolo a fost o involuție, aci a fost o evoluție. Eu am fost norocoasă, mi s-a părut mai ușor [să revin], din toate punctele de vedere - locuind cu ai mei, cheltuieli împărțite, soțul se descurca foarte bine. Experiența mea a fost una mai mult plăcută" (RoR01).

Cei din diaspora se văd uneori acceptați mai ușor, alteori mai greu. Existența unor rețele de cunoștințe, relații de familie, prieteni, ajută în a fi

mai ușor acceptat în comunitate. Dacă aceste relații nu există, poate fi, așa cum este descris mai sus, dificil. "Depinde foarte mult de ce relații personale au fost înainte. Oamenii care te cunosc sau cunosc familia, te integrează mult mai ușor. Când apari într-o comunitate care nu te cunoaște, este și o doză de reticență destul de mare, și față de idei. Clar este o distanță mare între ce cred eu ca om din diaspora că se poate și un om de aici. Eu aștept mult mai mult, am așteptări mult mai mari, dar pe termen mai lung. Este o diferență de perspectivă" (FR01).

Experiența este uneori marcată de aspecte negative, însă persoanele întoarse pot genera noi activități în comunitate care să schimbe unele dintre aspectele percepute negativ. "Un prieten din America, care era pensionar acolo, copiii lor trăiesc în America, dar nu vor să audă de Făgăraș. Ei au venit înapoi. Spun că orice ar face inima tot la Făgăraș este. [...] Spun că sunt foarte dezamăgiți - de infrastructură, de ce se întâmplă cu oamenii. Ce observ la ei - încep să caute prietenii vechi, să se întâlnească, în fiecare săptămână să creeze o constantă, să trăiască, ca în State. Adună oameni în jurul lor să nu stea izolați."²⁸

A reveni în comunitate după o anumită perioadă de timp te pune în fața unor transformări pe care trebuie să le accepți și cu care trebuie să te obișnuiești. "Când am venit înapoi tot am simțit că am pierdut legătura [...] parcă o iei de la capăt. Magazine noi, se schimbaseră anumite instituții. [...] te izbești de birocrație - total m-am lovit de birocrație, prima dată când am venit. [...] o grămadă de hârtii cu firme, acte, cartea funciară, notari, administrația financiară, primăria, starea civilă, erai pierdut, ziceai că vii din spațiu" (RoR01).

Deși sunt percepute îmbunătățiri legate de funcționarea instituțiilor publice, birocrația și atitudinea instituțiilor publice rămâne provocarea principală pentru cei care se întorc în comunitate "îi lovește serviciile publice în primul rând, funcționarii publici, modul în care sunt tratați, timpul în care li se rezolvă sau nu se rezolvă orice cerință. [...] există o perioadă de adaptare, câteva luni au tendința să aibă același stil de viață ca acolo și primul impact este faptul că aici cheltuie mai mulți bani ca dincolo - doar pe mâncare și ieșiri și asta îi descurajează" (RoPL10).

Un alt aspect care, de asemenea, dezamăgește este legat de calitatea interacțiunilor cu partenerii de lucru sau cu angajații "când ajung la un moment de se angajează sau deschid o activitate independentă, chestia cu neseriozitatea tuturor celor din jur, furnizori, clienți, toată lumea, care

²⁸ Focus grup, 2018.

este un fenomen general, au unele așteptări și evident care creează nemulțumiri în momentul în care văd că nu sunt realizabile” (RoPL10).

Aceste aspecte sunt văzute ca aducând o contribuție directă la eșecul multora de a se re-integra și adapta la situația curentă din comunitate. “[S]unt puțini care au reușit dintre cei care s-au întors, un 20% poate au reușit. Cam toți și-au pus în practică planurile, dar să și le concretizeze au fost puțini. Diferența foarte mare nu ține neapărat de mentalitate, ci de birocrăție, corupție, felul de a fi al colaboratorilor - furnizori, clienți, potențiali sau angajații, mulți nu s-au adaptat la chestia asta” (RoPL10).

Dificultățile legate de administrație și antreprenoriat sunt accentuate de nivelul crescut de cunoaștere implicită (*embedded knowledge*) – faptul că procedurile și ceea ce trebuie făcut nu este clar și nu este transparent, fiind necesare detalii pe care nu le poți afla decât dacă faci parte din comunitate sau dacă ai acces la persoane bine informate din comunitate. “E rău că trebuie să cunoști persoane, dar mergând de mai multe ori, povestești, te simți mai în siguranță, știi ce trebuie să faci” (RoR01). Acest gen de experiențe îi ambiționează pe unii, însă în general demotivează și duce la noi decizii de a părăsi comunitatea.

Pentru diaspora internă, viața politică este percepută ca un factor care limitează întoarcerea la Făgăraș - politicienii locali sunt percepuți ca fiind corupți, având o istorie în a cere mită antreprenorilor, ne-având viziune în a dezvolta mediul de afaceri și în a susține antreprenorialul, și protejându-și propriile afaceri, limitând dezvoltarea zonei. Este indicată lipsa antreprenorilor de succes din Făgăraș și din regiune, chiar comparat cu alte regiuni similare. Acest aspect este corelat cu mentalitatea percepută de a dori să lucrezi pentru altul, să ai servicii, nu să dezvolți inițiative antreprenoriale.²⁹

Revenirea în comunitate este o decizie care atrage atenția și reacția familiei, prietenilor și rețelei sociale a fiecăruia care ia o astfel de decizie. Reacțiile sunt diverse, însă marea majoritate sancționează decizia de a reveni în comunitate. Genul de reacții includ: “Mare prostie că ai venit înapoi. Cum să lași America să vi să stai în Făgăraș – înconștiență. Foarte rar se bucurau. Ceilalți erau interziși. La fel și acum. De acolo am întâmpinat rezistență să nu plec. Nu am primit încurajări. Mai bine să stau acolo” (RoR01).

Cei care se întorc aduc cu ei experiența și expertiza acumulată pe parcursul anilor și încearcă fie să dezvolte o afacere în domeniul cu care

²⁹ Focus grup, 2018.

sunt familiarizați, fie să se angajeze. Două segmente importante sunt reprezentate de cei cu expertiză în domeniul construcțiilor și al agriculturii.

Experiența de a deschide o afacere în Țara Făgărașului este percepută ca fiind dificilă pentru persoanele care se întorc din diaspora. Pentru anumite tipuri de afaceri lipsa de deschidere a comunității este descurajantă. “Lipsa de deschidere a comunității de aici poate fi o problemă, pentru că vin cu aceste ambiții, însă se lovesc de alte structuri – birocrație, capacitate și interes scăzut pentru asociere. Este o dezamăgire față de ce se așteaptă să găsească înapoi, ceea ce îi face să își pună mereu problema re-întoarcerii în diaspora” (RoPL05).

O altă categorie aparte a celor care se întorc sunt copii și tinerii, care uneori se întorc singuri. Întoarcerea acestora presupune un nou set de experiențe legate de educație. Într-una din școlile din comunitate, aproximativ 20% dintre elevi sunt persoane revenite din străinătate sau care au părinții plecați în străinătate (RoPL09). Experiențele legate de școală nu sunt ușoare la început. Acestea cumulează probleme legate de limbă, de programa școlară sau de sistem educațional.

În ceea ce privește limba de predare, cei care au locuit în alte țări nu au studiat în limba română, astfel este dificilă acomodarea cu limba română la școală: “[a]u lacune mari în ceea ce privește limba română - nu la nivel de vorbit, ci la scris, și este o perioadă de adaptare în care copiii sunt destul de timizi” (RoPL11). O dificultate aparte este întâmpinată de copii din ciclul primar care nu au studiat deloc în limba română până la revenirea în țară. De asemenea, programa școlară din alte țări diferă de cea din România, care este percepută ca fiind mult mai dificilă.

Reîntoarcerea copiilor și tinerilor aduce și aspecte pozitive: “[p]arte bună este, mie mi se pare, că se bucură de foarte multă deschidere de la prieteni și ajutor din partea tuturor, dincolo de greutate. Întrebându-i dacă regretă că s-au întors sau ar vrea să se reîntoarcă, răspunsurile sunt negative, unii au rezultate extraordinare, la alții le este mai greu” (RoPL09). De asemenea, aspecte pozitive includ și crearea unui mediu mai divers cultural în școlile din comunitate și o abordare mai deschisă a părinților în relația cu școala.

Fenomenul migrației aduce cu sine o întreagă paletă de reacții și percepții în cadrul comunității. Revenirea în Țara Făgărașului este văzută ca fiind dificilă și de respondenți din comunitate. “Este grea acomodarea odată întorși, pentru că aici salariile sunt mult mai mici pentru o persoană cu studii medii, iar acolo luau contact cu o paletă mult mai diversă de

oameni, calitate, respect pentru clienți sau pentru oamenii care muncesc, ceea ce aici nu se întâmplă” (RoPL05).

Cei care pleacă din comunitate și trăiesc un număr de ani într-o altă cultură, folosind o altă limbă, trec printr-un proces de transformare la nivel de valori, așteptări, atitudini și comportamente care sunt diferite de cele ale celor care rămân în comunitate. Aceste diferențe atrag fie aprecierea, fie critica celor din comunitate. Aspectul financiar de asemenea joacă un rol important, cei plecați fiind percepuți ca având o independență financiară mai mare decât cei care rămân în comunitate. La cealaltă extremă cei plecați sunt percepuți ca victime, făcând sacrificiul de a fi departe de casă. Uneori modul în care aceștia revin și nu continuă să se comporte sau să lucreze ca în țara unde au fost plecați este criticat. “Atâtea modele ar putea fi importate și nu se întâmplă asta – de la felul în care își fac casa, la felul în care trăiesc aici. Nu importă modele, în orice fel ar fi ele, să le aducă acasă. Deși sunt buni constructori, de exemplu, când îți construiesc casa aici nu țin cont de modelele de afară” (RoPL02 și 03).

Cei care revin în comunitate sunt percepuți ca aducând expertiză și abordări profesionale diferite în domeniul lor și ca ducând un stil de viață mai minimalist, ca apreciind simplitatea și calitatea produselor și materialelor, apreciind valoarea resurselor de care dispun. Aceste percepții sunt mai recente și prezintă o transformare substanțială față de începutul anilor 2000 când o proporție mai mare a celor care reveneau în comunitate era de a avea un comportament de superioritate și îngâmfare, etalând adesea o bunăstare falsă. O percepție legată de sentimentul de superioritate continuă: “cred că datorită frustrărilor pe care le acumulează acolo, că sunt tratați cu superioritate de ceilalți, atunci când vin au ei un aer de superioritate față de cei de aici, că ei sunt mai umblați, că au văzut lucruri, ca au făcut parte dintr-un sistem mai bine pus la punct [...] Au o părere prea bună despre ei, ar fi mult mai util să fie mai umili, să ia o perioadă de învățare, adaptare, mulți ar avea de învățat din asta - foarte puțini acceptă sfaturi.” (RoPL10).

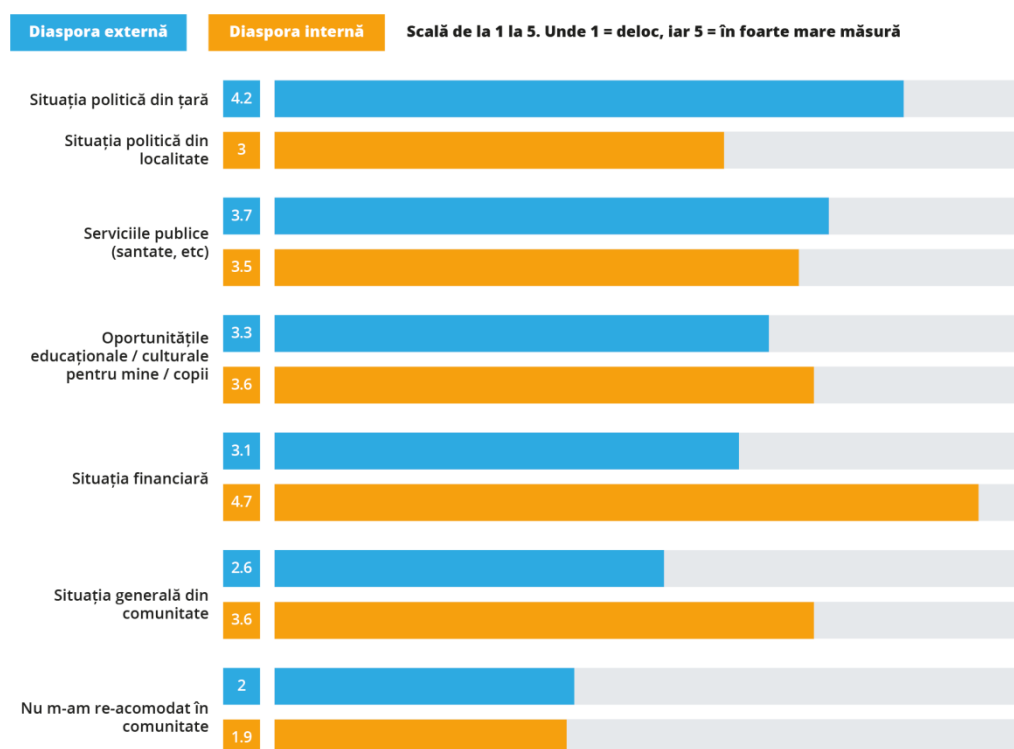
Pe de altă parte, cei reveniți din diaspora sunt percepuți ca fiind mai deschiși datorită experienței avute “au văzut că se poate, au mai multă libertate economică, de alegere, sunt mai optimiști, au mai multă încredere. Mulți sunt nostalgici și simt responsabilitatea să pună umărul să fie mai bine, pentru copiii lor. Psihologic, libertatea economică relativă, are un rol. Mai multă apetență pentru risc, mai puțină frică.”³⁰

³⁰ Interviu de cercetare, 2018.

O nouă decizie de a migra

Dintre persoanele care se întorc în Țara Făgărașului, există cazuri care decid să plece din nou. Pentru diaspora externă, motivele sunt legate de situația politică din țară, calitatea serviciilor publice și calitatea și accesibilitatea educației (vezi fig. 16). Pentru diaspora internă, cauzele cele mai importante sunt legate de situația financiară, situația generală din comunitate sau calitatea și accesibilitatea educației (vezi fig. 16).

Figura 16 Cât de mult au contribuit următoarele aspecte în a vă determina să plecați din nou?

Îmbunătățirea contextului local pentru a atrage mai multe persoane să se întoarcă

Persoanele intervievate au sugerat mai multe aspecte care necesită îmbunătățiri pentru ca locuitorii să nu mai plece și pentru ca cei plecați să aibă încredere să se întoarcă. Aceste sugestii țin de accesul la informații, susținere psihologică, creșterea calității serviciilor publice și private, o schimbare mai amplă legată de atitudinea din comunitate.

Relațiile cu familia și prietenii nu par să fie suficiente, pentru foarte multe persoane, în a oferi susținerea necesară pentru re-integrarea și re-adaptarea în comunitățile din Țara Făgărașului. O sugestie în această direcție este organizarea de întâlniri pentru persoanele întoarse din diaspora, astfel încât acestea să afle despre provocările întâlnite și soluțiile identificate de cei care s-au întors mai demult în comunitate. Existența unor grupuri de susținere reciprocă poate avea și un rol în a asigura o mai bună informare și promovare a oportunităților, precum și o susținere psihologică importantă: "să fie anumite cluburi. Mi-ar fi fost mult mai ușor, să știu că este un punct unde se pot aduna cei din afară, ca o orientare special făcută pentru persoanele care se întorc de-afară" (RoR01). De asemenea, astfel de grupuri pot aduce valoare și persoanelor întoarse deja prin faptul că au acces la informații despre țările în care au locuit anterior.

Specific pe partea de acces la informații, o sugestie este înființarea unui birou de informare și consiliere care să ofere diverse tipuri de servicii pentru cei plecați care se gândesc să se întoarcă și pentru cei care se întorc. Astfel de servicii pot include: menținerea unui website dedicat pentru persoanele care doresc să vină în comunitate, susținere în inițierea unor afaceri (de exemplu, start-up kit), informații despre economia locală, fezabilitatea unor idei de afaceri, organizarea și promovarea de evenimente care să faciliteze re-integrarea în comunitate, consultanță pe orice aspect ce ține de revenirea în comunitate.

Este de asemenea accentuată importanța creșterii calității serviciilor publice și private din comunitate. În special sunt văzute necesare îmbunătățiri legate de serviciile medicale, educație, transport, administrație publică locală. "Ar trebui să arate ca acolo - sau măcar să se apropie - servicii medicale de calitate, fără șpagă, fără să trebuiască să plătești, asigurări medicale ok, școala adaptată societății actuale, să învețe copiii lucruri mai bune, mai potrivite, să fie tratați altfel de educatori, transportul."³¹

³¹ Interviu de cercetare, 2018.

Un alt aspect care dacă ar fi îmbunătățit ar contribui la reținerea locuitorilor în zonă este legat de atitudinea față de inegalitatea socială, mai specific comportamentul persoanelor înstărite și reacția față de ceilalți. Acest aspect, al comportamentului legat de creșterea bunăstării individuale indică existența unei discriminări accentuate față de persoanele sărace. Au fost indicate diferențe de abordare în relațiile din comunitate: “în primul rând acolo oamenii sunt modești și cei care sunt bogați, nu banul le face valoare. Din păcate la noi sunt foarte multe persoane care consideră că dacă au bani, pot face ce vor, mulți patroni se cred pe tarlaua cu sclavi. La fel și unii care sunt plecați. [...] acolo, te ia ca din familie, dar aici în România, puține persoane sunt mai deschise și [sunt] foarte reticenți, până reușesc să te cunoască. Străinul mă vedea pentru prima dată îmi dădea cheia, avea încredere. Aici îți dă un pumn în stomac ce se întâmplă” (RoR03).

Pentru persoanele din diaspora internă, existența unui trend ascendent în comunitate este importantă pentru a lua în considerare întoarcerea în Țara Făgărașului. În viziunea participanților la focus grup, acest aspect poate atrage persoane care să vină în vizită mai des, și apoi să se întoarcă să locuiască în Făgăraș. Exemplul Blajului unde Bosch a investit în dezvoltarea unei fabrici, poate fi util Făgărașului. În Blaj sunt tineri care doresc să meargă să se specializeze pentru ca apoi să se întoarcă să lucreze la Bosch. Existența oportunităților de angajare determină probabilitatea ca anumite persoane să revină în comunitate după universitate. De asemenea, contribuie pozitiv apariția unor evenimente gen Bikeathon și a altor activități ale societății civile pentru a atrage persoane în zonă. Este nevoie însă de mai mult decât trei, cinci, sau zece evenimente pe an. Trebuie astfel dezvoltată partea socială, pentru a putea atrage persoane care să aibă o viață profesională stabilă în zonă.³²

³² Focus grup, 2018.

Conexiuni sociale și păstrarea legăturii cu Țara Făgărașului

Segmentul principal al diasporei din Țara Făgărașului este reprezentat de o migrație de primă generație, persoane care au plecat din comunitate puțin înainte sau după schimbarea regimului comunist. Prin urmare, legăturile cu comunitatea sunt semnificative prin prisma relațiilor de familie și prietenie pe care diaspora le are cu cei rămași în comunitate. În această secțiune analizăm modul de comunicare al diasporei cu persoanele rămase acasă.

Țara Făgărașului este acasă pentru mulți dintre cei care pleacă. Deși aceștia ajung să se identifice și cu noile comunități unde locuiesc, mulți rămân atașați de Țara Făgărașului. Atașamentul față de zonă poate să se manifeste în diferite feluri și include diverse modalități de comunicare și conectare la comunitate. În zona Țării Făgărașului numărul mare de persoane plecate face ca experiența de a fi plecat sau de a avea pe cineva din cadrul familiei care să fie plecat să fie o experiență cunoscută de majoritatea comunității. Este astfel natural ca legătura cu comunitatea să fie una puternică: “[s]ufletește sau emoțional se simt foarte legați de România (unii sunt chiar pătimiși), dar declarativ mai puțin. Pentru alții, România nu mai prezintă nici un fel de interes, de valoare etc. Pentru unii, orice ține de România îi bucură, creează emoție, îi face să se simtă mândri. Dar nu prea folosesc emoția asta într-un mod constructiv, pentru comunitatea de origine” (RoPL02 și 03).

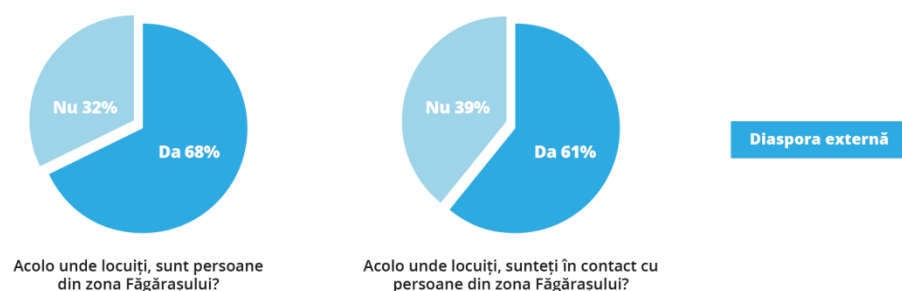
Pentru unul dintre respondenți, Făgărașul înseamnă în continuare un fel de “acasă”, însă mai degrabă ca nostalgie pentru trecut și copilărie – în prezent se simte deconectat de oraș. După plecarea din Făgăraș, a ținut multă vreme legătura cu cei rămași acolo. Și-a petrecut sărbătorile și vacanțele de vară la bunici. În ultimii ani ajunge tot mai rar, fiind ocupat cu studiile și munca. Este apropiat însă în continuare de membri familiei rămași în Făgăraș sau stabiliți în alte orașe din România (D01).

Pentru multe persoane plecate există un atașament aparte față de zonă. Acest atașament are de a face cu istoria familie, cu emoțiile pe care locurile acestea le stârnesc fiind legate de viața celor plecați în multe feluri. “bunicul a fost deținut politic, [...] am o anumită sensibilitate [...] Când se întâmplau lucruri foarte grave în România simțeam că trebuie să mă implic. În februarie 2017, mi-am luat bilet și am venit în România la

protest, am fost la miting și în 10 august. [...] Motivația e întreținută că nu poți sta deoparte, pentru că vezi că se trezește societatea.”³³

Legătura cu zona Țării Făgărașului are loc și în diaspora. Persoanele din diaspora externă au în jurul lor persoane din Făgăraș în comunitățile unde locuiesc și tind să fie în legătură cu acestea (vezi fig. 17).

Figura 17 Legătura cu zona Țării Făgărașului. (diaspora externă)

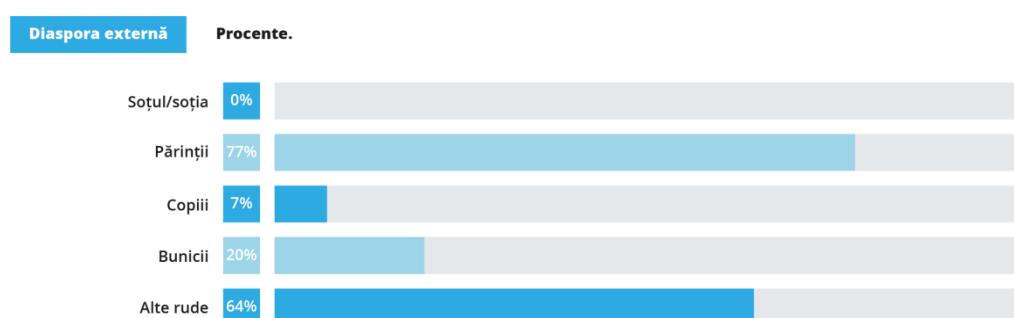

Legătura cu ceilalți făgărășeni din localitățile din străinătate este păstrată preponderent pe Facebook, prin Whatsapp sau telefon. Ca frecvență, Facebook-ul și Whatsapp-ul facilitează pentru unii respondenți conexiuni zilnice sau de mai multe ori pe săptămână. Întâlniri în persoană, conexiuni pe Skype sau prin email au loc cu frecvența la câteva luni sau mai rar.

Biserica, magazinele românești și comunitățile românești din diaspora funcționează și ca un mecanism de a fi conectat la comunitatea de acasă, atunci când ai membri din familie sau prieteni în apropiere.

Legătura cu familia, prietenii și cunoștințele din zona Țării Făgărașului este activă, mulți dintre respondenți având părinții, bunicii, alte rude, și uneori copiii în Țara Făgărașului (vezi fig. 18).

Figura 18 Cine din familie a rămas în zona Țării Făgărașului?

³³ Interviu de cercetare, 2018.

Tabelul 5 Cum Țineți legătura cu ce se întâmplă în Țara Făgărașului?
(n=75)

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Cât de des citiți media (ziar/tv/grupuri Facebook locale) locală din zona Făgărașului?						
Deloc	4	9.1%	2	7.1%	6	8.3%
Anual sau mai rar	4	9.1%	2	7.1%	6	8.3%
De câteva ori pe an	7	15.9%	4	14.3%	11	15.3%
La câteva săptămâni	6	13.6%	5	17.9%	11	15.3%
Săptămânal	14	31.8%	10	35.7%	24	33.3%
Zilnic sau de mai multe ori pe săptămână	9	20.5%	5	17.9%	14	19.4%
Cât de des citiți media naționala din România?						
Deloc	4	9.1%	1	3.8%	5	7.1%
Anual sau mai rar	1	2.3%	1	3.8%	2	2.9%
De câteva ori pe an	5	11.4%	2	7.7%	7	10.0%
La câteva săptămâni	7	15.9%	3	11.5%	10	14.3%
Săptămânal	12	27.3%	3	11.5%	15	21.4%
Zilnic sau de mai multe ori pe săptămână	15	34.1%	16	61.5%	31	44.3%
Cât de des vorbiți cu familia extinsă de acasă?						
Deloc	1	2.4%	1	3.7%	2	2.9%
Anual sau mai rar	3	7.1%	1	3.7%	4	5.8%
De câteva ori pe an	4	9.5%	5	18.5%	9	13.0%
La câteva săptămâni	11	26.2%	9	33.3%	20	29.0%
Săptămânal	15	35.7%	7	25.9%	22	31.9%
Zilnic sau de mai multe ori pe săptămână	8	19.0%	4	14.8%	12	17.4%
Cât de des vorbiți cu vecinii/prietenii de acasă?						
Deloc	3	7.1%	1	3.7%	4	5.8%
Anual sau mai rar	5	11.9%	1	3.7%	6	8.7%
De câteva ori pe an	9	21.4%	9	33.3%	18	26.1%
La câteva săptămâni	16	38.1%	8	29.6%	24	34.8%
Săptămânal	7	16.7%	7	25.9%	14	20.3%
Zilnic sau de mai multe ori pe săptămână	2	4.8%	1	3.7%	3	4.3%

Legătura cu familia nucleară este păstrată în principal prin telefon, Whatsapp și Facebook. Majoritatea respondenților sunt în legătură cu familia zilnic sau săptămânal prin aceste canale, pe când întâlnirile în persoană au loc pentru majoritatea anual sau la câteva luni. În ceea ce privește canalele folosite în relația cu familia extinsă, cele mai importante sunt Facebook-ul, Whatsapp-ul și telefonul, însă frecvența este mai redusă, interacțiunile având loc la câteva săptămâni sau la câteva luni. Este de remarcat faptul că întâlnirile în persoană sunt similare pentru familia nucleară și extinsă (vezi tabelul 5).

Cele mai frecvent utilizate metode de comunicare cu prietenii și cunoștințele din Țara Făgărașului sunt de asemenea Facebook-ul, Whatsapp-ul și telefonul, însă pentru un număr mult mai redus de respondenți. Astfel putem vedea că cea mai puternică relație este cu familia nucleară, apoi cu familia extinsă și cu prietenii.

Aceste aspecte arată că diaspora Țării Făgărașului este preponderent activă pe Facebook, Whatsapp și telefon. Generația mai tânără este de asemenea prezentă pe Instagram. Astfel, pentru o conectare mai puternică FCTF trebuie să își construiască o strategie de comunicare prin Facebook și Instagram, iar pentru grupurile de lucru care implică diaspora, poate să se bazeze pe Whatsapp.

Alt aspect care ne indică o legătură semnificativă cu zona Țării Făgărașului este percepția diasporei privind dorul de casă, cât de mult discută cu terți despre zona Făgărașului și cât de des vizitează zona. Tabelele de mai jos ne arată că respondenților le este dor de Țara Făgărașului, că discută adesea cu persoanele din jurul lor despre Țara Făgărașului și că vizitează zona relativ des (în funcție și de structura concediilor pentru cei angajați). Din răspunsurile descriptive rezultă că respondenților le este dor preponderent de familie (părinți, bunici, rude), de locurile natale, de cadrul natural și de prieteni.

Tabelul 6 Dorul de casă

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Zilnic	5	11.4%	7	25.0%	12	16.7%
Săptămânal	9	20.5%	13	46.4%	22	30.6%
Sporadic	16	36.4%	5	17.9%	21	29.2%
Rar	8	18.2%	2	7.1%	10	13.9%
Foarte Rar	3	6.8%	1	3.6%	4	5.6%
Deloc	3	6.8%	--	--	3	4.2%

Tabelul 7 Cât de des discutați despre zona Făgărașului/localitatea de unde proveniți cu...

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Ceialți membrii ai familiei						
Deloc	4	9.5%	--	--	4	5.6%
Anual sau mai rar	3	7.1%	2	6.9%	5	7.0%
La câteva luni	7	16.7%	3	10.3%	10	14.1%
La câteva săptămâni	12	28.6%	11	37.9%	23	32.4%
Săptămânal	9	21.4%	10	34.5%	19	26.8%
Zilnic, sau câteva ori pe săptămână	7	16.7%	3	10.3%	10	14.1%
Ceialți prieteni romani						
Deloc	5	12.2%	2	7.1%	7	10.1%
Anual sau mai rar	2	4.9%	1	3.6%	3	4.3%
La câteva luni	8	19.5%	7	25.0%	15	21.7%
La câteva săptămâni	18	43.9%	10	35.7%	28	40.6%
Săptămânal	7	17.1%	6	21.4%	13	18.8%
Zilnic, sau câteva ori pe săptămână	1	2.4%	2	7.1%	3	4.3%
Prieteni străini						
Deloc	6	13.6%	--	--	6	13.6%
Anual sau mai rar	4	9.1%	--	--	4	9.1%
La câteva luni	19	43.2%	--	--	19	43.2%
La câteva săptămâni	8	18.2%	--	--	8	18.2%
Săptămânal	5	11.4%	--	--	5	11.4%
Zilnic, sau câteva ori pe săptămână	2	4.5%	--	--	2	4.5%
Colegi de la muncă/vecini						
Deloc	7	16.3%	4	14.8%	11	15.7%
Anual sau mai rar	7	16.3%	5	18.5%	12	17.1%
La câteva luni	13	30.2%	4	14.8%	17	24.3%
La câteva săptămâni	9	20.9%	8	29.6%	17	24.3%
Săptămânal	4	9.3%	5	18.5%	9	12.9%
Zilnic, sau câteva ori pe săptămână	3	7.0%	1	3.7%	4	5.7%

Tabelul 8 Cât de des vizitați Țara Făgărașului?

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Anual sau mai rar	28	63.6%	3	10.7%	31	43.1%
De mai multe ori pe an	16	36.4%	10	35.7%	26	36.1%
La câteva săptămâni	--	--	12	42.9%	12	16.7%
Săptămânal	--	--	3	10.7%	3	4.2%

Vizitele se realizează pentru majoritatea respondenților vara, însă pentru un număr semnificativ perioada când pot ajunge în vizită în Țara Făgărașului diferă de la an la an. Există cazuri în care vizitele se realizează la intervale specifice de timp (de ex. 1,5 luni). În ceea ce privește durata vizitelor, aceasta pentru majoritatea este de 1 – 3 săptămâni. Există cazuri unde vizitele durează câteva zile, dar și cazuri în care vizitele durează între două și patru luni pe an.

Pe durata vizitelor, activitățile cele mai des practicate sunt vizitele la familie sau călătoriile în zona Țării Făgărașului sau în alte zone din țară. Un număr mai mare de respondenți merg la munte, în timp ce puțini merg la mare. Unii dintre respondenți vin și pentru a merge la medic sau stomatolog.³⁴ Vizitele celor care locuiesc în alte localități din țară au loc pe tot parcursul anului, cu o mai mare frecvență în cursul verii. Durata este preponderent de câteva zile, însă sunt respondenți care ajung în zonă pentru câteva săptămâni. Pe perioada vizitelor, activitățile cele mai frecvente sunt vizitarea familiei, întâlnirile cu prietenii, vizitarea zonei și a familiei extinse.

Din analiza datelor generate de focus grupuri rezultă că mulți dintre cei care locuiesc în alte localități din țară vizitează zona Făgărașului des – la 2 – 3 săptămâni, unele persoane chiar săptămânal. Sunt cazuri când vizitele au loc o dată sau de două ori pe an. Pentru anumite persoane frecvența vizitelor scade pe măsură ce locuiesc mai mulți ani departe de casă. Motivația principală este legată de vizitarea familiei și a prietenilor. Din experiența participanților la focus grupuri, comunicarea cu persoanele (familia, prietenii) din Făgăraș este intensă pe perioada studenției, scade după ce începe munca și se intensifică din nou după ce apar copii.

Informația despre Țara Făgărașului este luată de pe facebook, social media și email. Există pe facebook grupuri de făgărășeni în București sau Cluj, și acestea sunt utilizate pentru a găsi opțiuni de transport sau pentru trimiterea de pachete. Frecvența comunicării cu familia tinde să fie

³⁴ Date calitative culese prin intermediul chestionarelor aplicate.

accentuată, dintre participanți fiind persoane care vorbesc zilnic cu părinții. Sunt urmărite postările prietenilor din Făgăraș. Presa locală contribuie, dar tot prin intermediul social media și este percepută ca necesitând o creștere a calității.

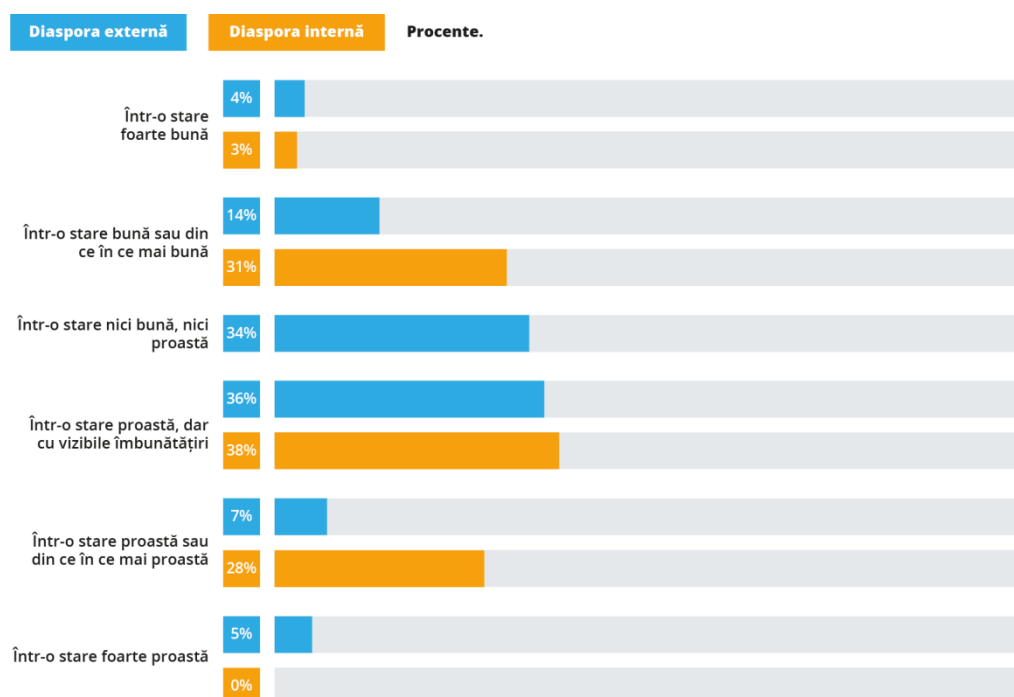
Sunt menționate și persoane care sunt conectori, care au rețele sociale mai extinse și care funcționează ca vectori pentru transmiterea informațiilor despre ce se întâmplă în Făgăraș. Fundația Comunitară este mai des menționată de diaspora internă față de diaspora externă. Activitatea Fundației Comunitare este apreciată și văzută ca dinamizând comunitatea.

O legătură mai aparte și pozitivă este „pachetul.” Mai multe persoane au menționat relevanța produselor din Țara Făgărașului și faptul că primirea pachetului de către părinții sau bunicii rămași în zonă este o experiență care transcende anii de studenție.

Percepția diasporei asupra Țării Făgărașului

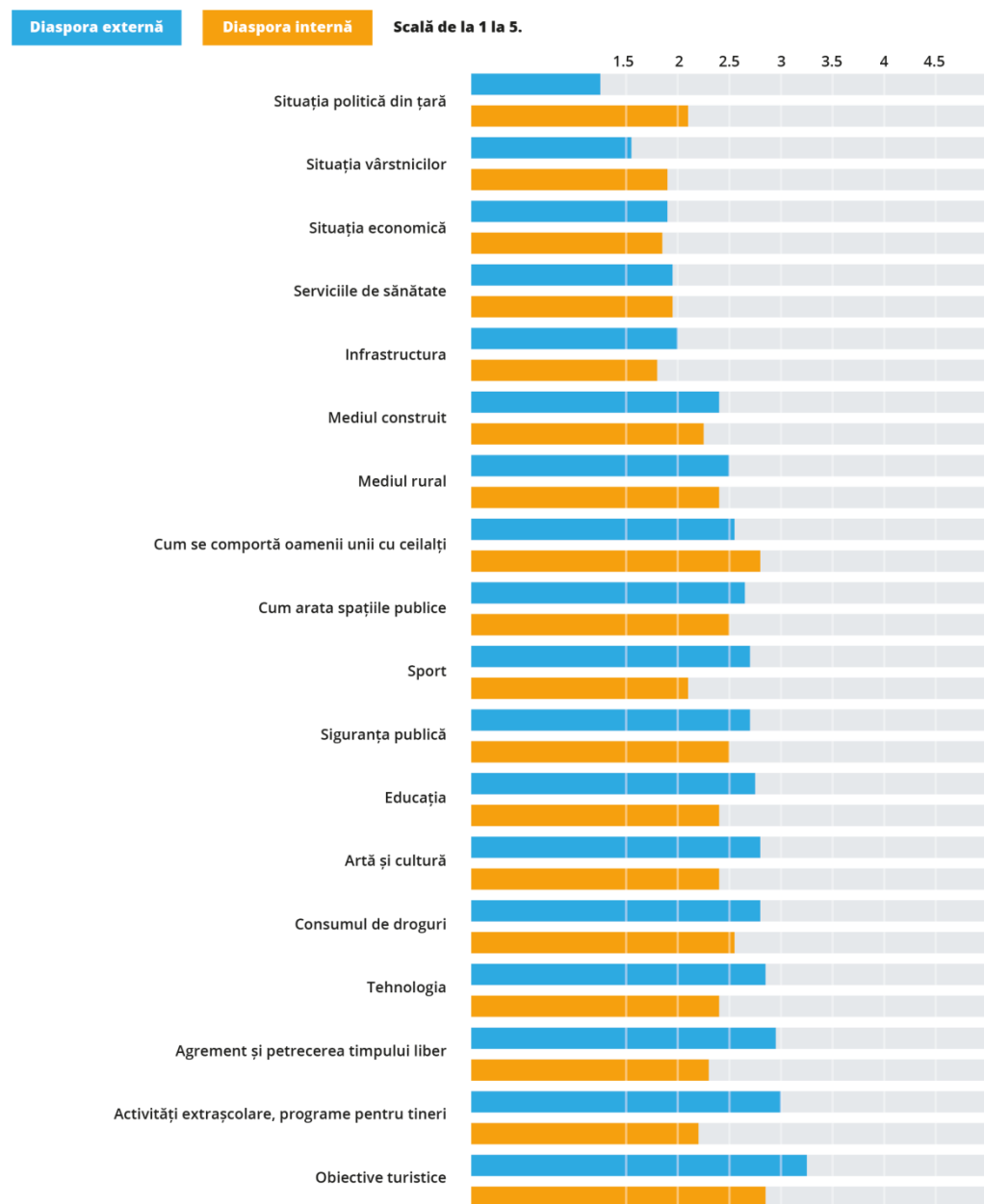
Percepția diasporei față de zona Țării Făgărașului este un aspect important din perspectiva implicării acestora în comunitate. Modul în care diaspora vede dezvoltarea zonei atrage cu sine o deschidere mai mare sau mai mică de implicare. Per ansamblu, Făgărașul este văzut ca fiind într-o stare precară, cu anumite tendințe de îmbunătățire. Diaspora internă are o părere mai bună despre zona Făgărașului decât diaspora externă, după cum arată graficele de mai jos (vezi fig. 19).

Figura 19 Cum vi se pare Făgărașul / localitatea de unde ați plecat când reveniți în vizită?

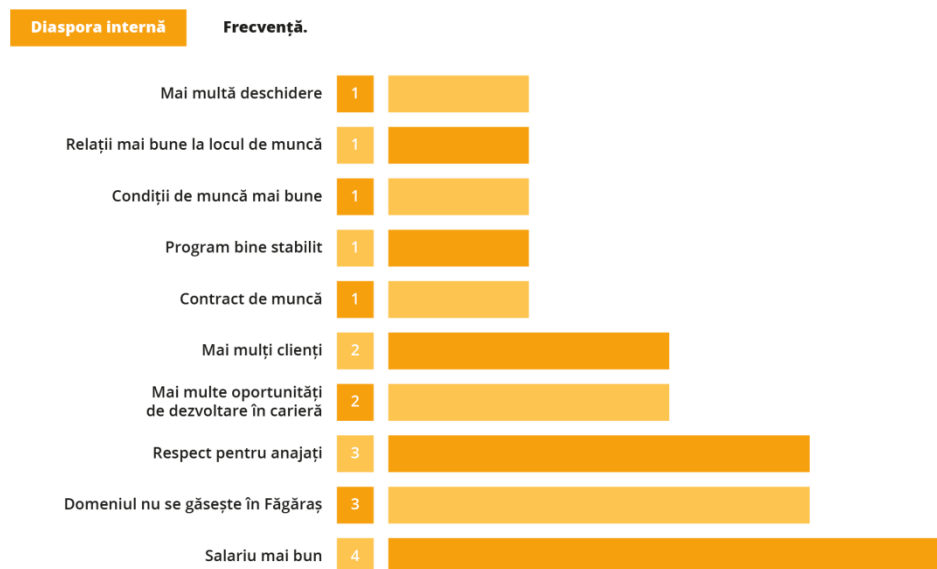
Uitându-ne mai specific la diverse aspecte legate de funcționarea comunității, putem vedea o oarecare diferență între diaspora internă și externă, deși în general ariile principale care sunt percepute negativ sunt situația economică, situația vârstnicilor și serviciile de sănătate. Persoanele plecate în străinătate au o părere mai negativă față de situația politică din țară decât diaspora internă. Diaspora internă, în schimb, percepe mult mai nefavorabil calitatea infrastructurii, activitățile extrașcolare pentru tineri și oportunitățile pentru agrement și petrecerea timpului liber. În ceea ce privește aspectele percepute mai favorabil, atât diaspora internă cât și cea externă apreciază obiectivele turistice din zonă (verzi fig. 20).

Figura 20 Percepția diasporei asupra Țării Făgărașului:

Un aspect specific este percepția diasporei interne față de experiența de muncă în Țara Făgărașului. Diferența aici este în principal legată de nivelul de venit și respectul pentru angajați. Faptul că anumite domenii nu se regăsesc în zonă face ca unele persoane să nu poată alege să locuiască în Țara Făgărașului (vezi fig. 21).

Figura 21 Cu ce este diferită experiența de muncă în altă localitate față de zona Făgărașului?

Focus: percepția diasporei externe

Modul în care diaspora internă și externă percepe Țara Făgărașului este un factor determinant atât pentru plecarea multor persoane din comunitățile locale cât și pentru reîntoarcerea celor deja plecați. Pentru diaspora externă, percepția este una preponderent negativă și îmbină dezamăgiri și frustrări în relație cu aspecte ce țin de politica națională și locală, starea economică a zonei, siguranța percepută în comunitate, oportunitățile educaționale și de dezvoltare profesională și personală, oportunități pentru creșterea copiilor și pentru agrement, sau de modul în care arată orașul.

Aspectele pozitive sunt legate în special de familie și istoria zonei. Sunt punctate dezvoltarea societății civile și a vieții culturale și apariția unei mai mari plaje de oportunități educaționale pentru copii și tineri și o ușoară creștere a nivelului de trai. De asemenea, faptul că în zonă sunt doar orașe mici este văzut ca un lucru pozitiv deoarece orașele mici oferă o mai mare posibilitate de a avea impact asupra comunității. Situația dificilă a zonei de asemenea motivează anumite persoane să se implice.

În ceea ce privește atitudinea locuitorilor din Țara Făgărașului, aceștia sunt văzuți ca reticenți, fataliști, negativiști, puțin deschiși la dialog și

nerăbdători, mulți oameni care și-au pierdut speranța și credința în puterea lor de a produce o schimbare, de a avea rezultate pozitive. Așteptarea ca liderii comunității să vină cu soluții deja gândite și care să funcționeze și să producă rezultate imediate. "Oamenii nu mai au conștiința că ceva temeinic durează. Așteptăm schimbarea din afară, suntem repede dezamăgiți că nu vin rezultate imediate" (FR01). Aceste aspecte se răsfrâng asupra comunității, astfel "când trăiești doar aici, e foarte greu să vezi lucrurile altfel decât majoritatea, să nu fi împresurat de lamentări" (FR01). "aici se judecă mult mai mult, eu de aceea am plecat acum 3 ani. Prejudecăți. Pentru mine nu este așa pregnant acolo ca aici, aici este ca o bătaie de joc" (RoR01).

Persoanele din comunitate sunt percepute ca fiind prea mult influențate de negativismul mass media și a celorlalți din comunitate, limitându-și abilitatea de a utiliza resursele existente pentru a crea o schimbare. "[n]u își pun resursele emoționale în a vedea cum să fie mai bine, nu își pun energia în a face comunitatea mai bună. La oamenii care sunt doar aici, văd mult mai mult alarmism, sunt oameni care nu mai văd soluții, oameni care ar pleca mâine. Cei care am fost pe-afară. ... Văd distanțare emoțională, faptul că ai văzut cum e afară. În cel mai rău dintre scenarii te poți întoarce. Faci față altundeva, îți dai încredere, găsești o soluție. Te întorci în străinătate și ai o soluție de supraviețuire."³⁵

Din perspectiva celor intervievați, următoarele aspecte fac comunitățile din zona Țării Făgărașului să fie mai puțin atractive: sărăcia și inegalitatea, lipsa solidarității, modul în care funcționează serviciile de sănătate în zonă, calitatea școlilor și liceelor, lipsa unor oportunități pentru continuarea studiilor după liceu, servicii publice și private ne-modernizate, corupție, dezinteresul local, lipsa unei deontologii profesionale pentru a face lucrurile bine, transformarea prea lentă spre bine, discriminare structurală și lipsa unor soluții pentru o conviețuire pozitivă cu comunitatea romă atât în școli cât și în comunitate, calitatea antreprenorilor locali (cu unele excepții) și atitudinea acestora față de angajați care este percepută ca fiind fără respect și de exploatare, lipsa unei înțelegeri a importanței capitalului uman pentru firmă, pentru comunitate, pentru zonă și în consecință lipsa unei investiții adecvate în educație, formare, salarii și mentalități care au un impact negativ asupra politicii, economiei, sistemului administrativ local.

Sunt de asemenea numite cauze structurale, care nu țin de zonă, ci de funcționarea României ca țară: sistemul de sănătate, sistemul educațional, sistemul administrativ cu o birocrație extinsă care nu

³⁵ Interviu de cercetare, 2018.

funcționează, lipsa unor procese administrative bine-gândite și funcționale, contextul economic național cu fiscalitate instabilă, faptul că nu se încurajează meritocrația, corupția generalizată, clasa politică, discursul factorilor politici legat de minorități care creează neîncredere.

Toate aceste percepții negative reprezintă de fapt aspecte care cei din comunitate și cei plecați din comunitate își doresc să funcționeze mai bine. Astfel, transformările necesare care sunt percepute de cei intervievați pentru a limita numărul celor care pleacă din comunitate și pentru a crește numărul celor care se întorc se leagă de aspectele deja menționate.

Mai specific, percepția este că Țara Făgărașului are nevoie de îmbunătățiri în următoarele arii pentru a deveni mai atractivă pentru proprii locuitori și pentru cei care deja au plecat: funcționarea economiei locale, diversificarea economiei locale și lărgirea ofertei de joburi în zonă, schimbarea mentalității antreprenorilor și managerilor de companii, reversarea tendințelor economice negative, generarea unei evoluții pozitive în comunitate, apariția unor perspective pozitive pe termen mediu și lung pentru dezvoltarea profesională, șansa pentru copii și tineri de a primi o educație de calitate, de a crește profesional și a-și dezvolta o carieră local, reducerea dependenței de alcool și a corupției, creșterea încrederii că poți să avansezi profesional pe propriile forțe, pe merit, oportunități pentru petrecerea unui timp liber de calitate în Țara Făgărașului și infrastructură adecvată, servicii de sănătate de calitate, găsirea unor soluții pentru a respecta și conviețui cu comunitatea romă din zonă.

Focus: percepția diasporei interne

Percepția celor plecați în alte localități din România asupra Țării Făgărașului însumează, de asemenea, aspecte pozitive și aspecte negative. Este de remarcat însă că cele mai multe perspective văd un potențial mare în zonă, însoțit de un atașament aparte față de zonă și dorința de implicare pentru valorificarea potențialului Țării Făgărașului.

Există o percepție negativă în rândul celor care locuiesc în diverse localități din țară cu privire la zona Țării Făgărașului. Această percepție negativă înglobează experiențe acumulate într-o perioadă mai lungă de timp și se referă la aspecte incluse mai jos:

Calitatea vieții din Țara Făgărașului:

- Modul în care arată orașele și satele, calitatea mediului construit, parcuri, ștrand, lacul de la cetate care nu este curățat, etc.
- Serviciile sanitare și infrastructura din Spitalul Făgăraș.
- Calitatea educației.
- Calitatea infrastructurii, drumuri pline de gropi, lipsa unei centuri
- Lipsa unei comunități sănătoase.
- Nu se participa la viața publică, nu există inițiativă civică.
- Gândirea limitată în unele contexte. O anumită răutate a celor din comunitate care poate fi corelată cu lipsa de experiențe comune pozitive și în consecință cu lipsa încrederii (un nivel scăzut de capital social).
- Curățenia mediului natural și a localităților. Curățenia orașului lasă mult de dorit, de asemenea zona Oltului.
- O problemă este și cea a câinilor comunitari.
- Sala de sport de la Radu Negru a distrus locul de întâlnire al tinerilor din oraș și nu a fost înlocuit cu alt loc unde aceștia să se poată întâlni. Curțile școlilor nu sunt accesibile, în comparație cu Clujul unde acestea au fost deschise comunității prin decizia Consiliului Local.
- Lipsa spațiilor publice pentru relaționare între diverse grupuri din oraș (tineri, vârstnici, etc.).

Economia:

- Sărăcia. Inegalitatea extremă. Lipsa locurilor de muncă și a investițiilor.
- Salariile scăzute, lipsa unei perspective asupra importanței capitalului uman care necesita investiții mai mari.
- Infrastructura neadecvată pentru turism, campinguri, etc.
- Multe afaceri locale se conduc neprofesionist.

Administrația:

- Administrația este percepută ca fiind disfuncțională, ca oferind experiențe negative și foarte negative, ca limitând împlinirea potențialului Țării Făgărașului.
- Lipsa atragerii de fonduri europene.

Viața politică:

- Percepția este aceea a unei comunități închise, un exemplu de captură a autorităților locale pentru interese private, o comunitate unde investițiile externe nu au avut loc pentru că au fost blocate de oamenii politici din comunitate care aveau afaceri locale și care nu doreau să aibă competiție.
- Existența unui mediu tribal, care nu lucrează în beneficul comunității.³⁶

³⁶ Focus grup, 2018.

Există și o percepție pozitivă a zonei. Aceasta se referă la următoarele aspecte:

Calitatea vieții din Țara Făgărașului:

- Familia, istoria familiei și legăturile emoționale cu zona. Există o nostalgie pentru perioada trăită în comunitățile din Țara Făgărașului.
- Calitatea mediului natural – munții.
- Calitatea multor școli din comunitate. Colegiul Național Radu Negru.
- Existența Școlii Profesionale Franceze.
- Gangurile pictate.
- Activități sportive legate de bicicletă și munte.

Economia:

- Este în creștere calitatea serviciilor în comunitate.
- Calitatea barurilor din centru.

Administrația locală:

- O schimbare pozitivă în administrație în ultimii ani.³⁷

Ce este de remarcă este faptul că majoritatea participanților la focus grupuri fac referire la potențialul zonei. Chiar și situația dificilă curentă este văzută ca având potențialul de a motiva pe cei care țin la zonă să se implice în inițiative de dezvoltare a zonei. Participanții la focus grupuri au menționat următoarele aspecte care ar putea duce la dezvoltarea zonei:

³⁷ Focus grup, 2018.

Economie:

- Urmărirea unor exemple de zone similare din alte țări. De exemplu Cantonul Zug din Elveția care prin taxe preferențiale a reușit să atragă investiții și sedii de companii mari.
- Regândirea economiei locale în concordanță cu revoluția digitală.
- Potențialul zonei de a intra pe piețe naționale și globale prin intermediul comerțului online (de exemplu Amazon, Emag, etc.).
- Facilități de investiții pentru afaceri locale.
- Dezvoltarea de brand-uri locale.
- Înființarea de incubatoare de afaceri (în special pe domeniul IT) printr-o abordare care să fie atractivă pentru inițiative din țară sau din lume.
- Țara Făgărașului este în top ca notorietate turistică (alături de Maramureș și Bucovina), acest lucru aduce un trafic natural inclusiv din punctul de vedere al lucrurilor care s-au întâmplat cu rezistența anticomunistă, notorietate care nu este fructificată.

Viață comunitară/implicare civică:

- Introducerea unor programe comunitare pe scară largă.
- Dezvoltarea relațiilor între cei plecați și cei din comunitate pentru a intermedia o contribuție a celor plecați pe ariile lor de expertiză.
- Organizarea de campanii de crowdfunding pentru proiecte locale.
- Dezvoltarea unui mecanism pentru păstrarea curățeniei.
- Organizarea unor întâlniri în care să se discute despre comunitate.
- Dezvoltarea inițiativelor inițiate în ultimii ani (Bikeathon, etc).
- Frumusețea zonei deschide oportunitatea de a organiza activități cultural-artistice, expoziții, rezidențe.
- Numărul persoanelor active în zonă este perceput ca fiind mic. Acele persoane care sunt active sunt văzute ca având nevoie de mai multă încurajare.
- Dezvoltarea de parteneriate cu alte inițiative naționale și internaționale este văzută ca o oportunitate (de exemplu TIFF-ul).
- Sunt necesare proiecte de urbanism tactic - folosirea spațiilor într-un mod specific pentru a arăta Primăriei ce nevoie există în comunitate.
- Combinatul și Galațiul sunt percepute ca "*bombe sociale*." Este important să existe o informare în comunitate și este nevoie mare de mult mai multe proiecte care să se adreseze zonelor respective.
- Este nevoie de experiențe inspiraționale pentru oamenii din zonă pentru ca aceștia să devină mai reflexivi și mai implicați. Este nevoie de mai multă educație economică, sport.
- Există potențial pe partea de pescuit.
- Este necesar să apară exemple care să devină simbol pentru o dezvoltare pozitivă.

Viața politică:

- Consolidarea relațiilor între cei care reprezintă comunitatea. De exemplu clujenii de la București se coordonează astfel încât oricine este la guvernare proiectele pentru Cluj sunt susținute.

Administrație publică locală:

- Dezvoltarea unei asociații a tuturor comunităților din zonă.
- Dezvoltarea unui ghid de urbanism care să reglementeze aspectul orașului.
- Dezvoltarea unor facilități pentru vârsta a treia, având în vedere numărul mare al vârstnicilor din comunitate și faptul că mulți dintre cei plecați doresc să se întoarcă în zonă la pensie.
- Piste de bicicletă la nivelul zonei.
- Investiții mai ample în bazele sportive și de agrement.
- Cetatea este menționată adesea ca având un potențial puțin utilizat.
- Un potențial aparte îl reprezintă chiar cei plecați, care pot fi invitați ca persoane resursă pentru anumite activități din comunitate.
- Sunt necesare investiții semnificative în calitatea spațiului public.
- Suportul Primăriei este necesar pentru a oferi un cadru unde să se întâmple proiecte mai ample.
- Oltul nu este folosit deloc (de văzut exemplul Clujului care a făcut concurs internațional pentru dezvoltarea Someșului). Zona Oltului este foarte puțin exploatată, la fel zonele protejate din jurul orașului. Zona dintre cele două lacuri (și acestea) se pretează pentru a dezvolta o zona de agrement a orașului (de văzut exemplul Aradului).
- Este important after school-ul pentru că relațiile între copii și tineri au impact asupra conexiunilor din comunitate. Prin after school se poate crește capitalul social din comunitate.
- Poziționarea între Brașov, Sibiu și Sighișoara, cu o mai bună infrastructură ar aduce mult mai multe beneficii.³⁸

³⁸ Focus grup, 2018.

O provocare, dar și o oportunitate aparte, este recenta revoluție digitală care a început să transforme viața așa cum o știm acum și care va aduce un mod diferit de trai, inclusiv o economie și viață socială diferită. Câteva aspecte care caracterizează această revoluție digitală se leagă de o transformare a muncii, punând accent mult mai mare pe cunoaștere și creativitate, o flexibilitate a forței de muncă, investiții inițiale reduse pentru generarea de start-up-uri, etc. Deși Țara Făgărașului, la momentul actual, nu se axează pe industriile creative și digitale, unii participanți la focus grupuri văd o posibilă conturare a acestui sector în zonă. Posibile abordări sau acțiuni includ:

- Trebuie să brand-uești capitalul uman din Făgăraș ca de elită. Există potențial pe digital – dacă îmbini „creierul” cu potențialul local.
- Dezvoltarea educației pe tehnologie și IT. Dezvoltarea unei școli de meserii pe IT precum și a unor programe de consiliere profesională în școli și comunitate.
- Oferirea de facilități, wi-fi de mare viteză, gratis, pe tot orașul și pe munți, cu viteză bună. Infrastructură bună, cu care să te poți mândri.
- Stații de răcire criptomonedă.
- Re-amenajarea orașului ținând cont și de stilul de viață al celor care lucrează în IT.
- Având o infrastructură mega mișto, servicii de educație, sănătate, și natură frumoasă, oameni care vor partea de natură vor veni. Crearea de infrastructură de wi-fi, va atrage nomazi digitali. Se va întâmpla doar în timp.
- Campus unde cei care fac start-up-uri pe digital au la dispoziție birou gratis, infrastructură ca să își facă propriile lor idei. Să faci chestii să le dai gratis - îți deschizi firmă în Făgăraș, nu ai costuri de infrastructură, urmând exemplul din Singapore.

Generozitate și implicare în comunitate

Gradul de implicare al diasporei în comunitate variază în funcție de perioada de timp petrecută în străinătate și de tipul de legături păstrate cu zona Țării Făgărașului. Prin intermediul chestionarelor aplicate am încercat să înțelegem modul de implicare al diasporei atât în comunitățile unde aceștia locuiesc acum, cât și în zona Țării Făgărașului. Respondenții din diaspora externă apar mai implicați în activități comunitare comparat cu diaspora internă. Însă diaspora internă apare mai implicată în Țara Făgărașului decât diaspora externă.

Obiectivul principal al acestui studiu este să analizeze implicarea comunitară a celor plecați din Țara Făgărașului. Variabilele de interes în această privință sunt rezumate în tabelele 9 și 10 de mai jos: implicarea în comunitate, tipuri de contribuție, donații, tipuri de activități pentru care există interes.

Tabelul 9 Implicare în activități comunitare în localitatea / țara de rezidență

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Da, frecvent	17	37.0%	4	13.8%	21	28.0%
Câteodată	14	30.4%	14	48.3%	28	37.3%
Rar	13	28.3%	7	24.1%	20	26.7%
Deloc	2	4.3%	4	13.8%	6	8.0%

Tabelul 10 Participare în asociații în localitatea / țara de reședință

Asociații/inițiative:	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Sportive	12	25.5%	1	3.4%	13	17.1%
Sociale	14	29.8%	6	20.7%	20	26.3%
Educaționale	11	23.4%	7	24.1%	18	23.7%
Cultural-artistice	5	10.6%	3	10.3%	8	10.5%
Profesionale	14	29.8%	9	31.0%	23	30.3%
Religioase	5	10.6%	5	17.2%	10	13.2%

Majoritatea respondenților din diaspora externă nu știu să existe asociații ale românilor în zona în care locuiesc și, prin urmare, nu sunt implicați în acestea. Cei care au cunoștință de astfel de organizații numesc 1-2 entități. „Nu sunt implicați în mediul asociativ din afară. [...] nu prea am văzut români în general să se implice” (FR01). Totuși, persoanele care sunt implicate în astfel de asociații contribuie prin organizarea de evenimente, proiecte sau donații.

Făgărășenii plecați în alte localități din țară tind să nu fie implicați în comunitățile de destinație, cu anumite excepții. Deși există interes, lipsește accesul la oportunități de implicare, lipsește timpul disponibil și cel mai adesea lipsește o viziune care să motiveze persoanele să se implice. Chiar și întâlnirile cu prietenii din zona Făgărașului cu care locuiesc în aceeași localitate au loc în Făgăraș, nu în orașul gazdă comun.³⁹

În ceea ce privește donațiile (tabelele 11—16 de mai jos), respondenții donează aproximativ 29.000 lei pe an în comunitatea din străinătate. Donația medie anuală a donațiilor în comunitatea din străinătate, pentru cei care au răspuns (27 cazuri), este de 1.100 lei per an. Donațiile către Țara Făgărașului sunt de aprox. 15.000 lei per an, iar donația medie către cauze din Țara Făgărașului (15 respondenți) este de 1057 lei pe an. Este de notat faptul că mult mai puține persoane donează în Țara Făgărașului comparat cu cei care donează în comunitatea unde locuiesc, însă disponibilitatea de a dona este mult mai mare – 26 de respondenți ar fi dispuși să doneze în total, împreună, aprox. 27.000 lei anual, ceea ce reprezintă o medie de 1055 lei pe an.

Jumătate dintre respondenți țin legătura cu persoane care sunt active în Țara Făgărașului. Alte cauze susținute includ: donații pentru copii și familiile sărace din România, Medici fără Frontiere, inițiative finanțate prin activități sportive, drepturile omului, refugiați, bunăstarea și drepturile animalelor, radioul public, sănătate, Greenpeace, Teach for Romania și Beautiful Day.

Respondenții care locuiesc în România, donează împreună aproximativ 20.000 lei în comunitate, cu o donație medie de aprox. 890 lei pe an. În Țara Făgărașului, suma totală donată anual este de aprox. 3.400 lei pe an, cu o donație medie de aprox. 310 lei pe an. Disponibilitatea de a dona este mai mare decât donațiile curente, însumând aprox. 9.400 lei anual, cu o medie de aprox. 550 lei pe an.

³⁹ Focus group, 2018.

Tabelul 11 Donații în localitatea/țara de rezidență

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Pentru biserică	8	17.0%	8	27.6%	16	21.1%
Pentru asociația românilor	5	10.6%	--	--	--	--
Pentru alte asociații	10	21.3%	5	17.2%	15	19.7%
Pentru școală	7	14.9%	2	6.9%	9	11.8%
Pentru spital	3	6.4%	4	13.8%	7	9.2%
Pentru proiecte comunitare	12	25.5%	11	37.9%	23	30.3%

Tabelul 12 Modalități de plată utilizate pentru donații în localitatea / țara de rezidență

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Numerar/cash	15	31.9%	14	48.3%	29	38.2%
Online	11	23.4%	9	31.0%	20	26.3%
Transfer bancar	10	21.3%	6	20.7%	16	21.1%
Crowdfunding	6	12.8%	6	20.7%	12	15.8%

Tabelul 13 Contribuiți în bunuri, produse, expertiză sau voluntariat în localitatea /țara de rezidență?

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Bunuri / produse	17	36.2%	13	44.8%	30	39.5%
Expertiză	5	10.6%	5	17.2%	10	13.2%
Voluntariat	21	44.7%	16	55.2%	37	48.7%

Tabelul 14 La ce aspecte contribuiți în zona Țării Făgărașului?

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Pentru biserică	11	23.4%	7	24.1%	18	23.7%
Asociații/ong-uri/fundații din comunitate	18	38.3%	13	44.8%	31	40.8%
Asociații/ong-uri/fundații naționale	11	23.4%	9	31.0%	20	26.3%
Pentru școală	8	17.0%	4	13.8%	12	15.8%
Pentru spital	4	8.5%	1	3.4%	5	6.6%
Pentru proiecte comunitare	12	25.5%	9	31.0%	21	27.6%
Pentru alte cauze	2	4.3%	3	10.3%	5	6.6%

Tabelul 15 În ce fel contribuiți în zona Țării Făgărașului?

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Conexiuni	10	21.3%	--	--	10	13.2%
Conexiuni sociale	--	--	14	48.3%	14	18.4%
Financiar	13	27.7%	11	37.9%	24	31.6%
Material	7	14.9%	7	24.1%	14	18.4%
Voluntariat	12	25.5%	7	24.1%	19	25.0%

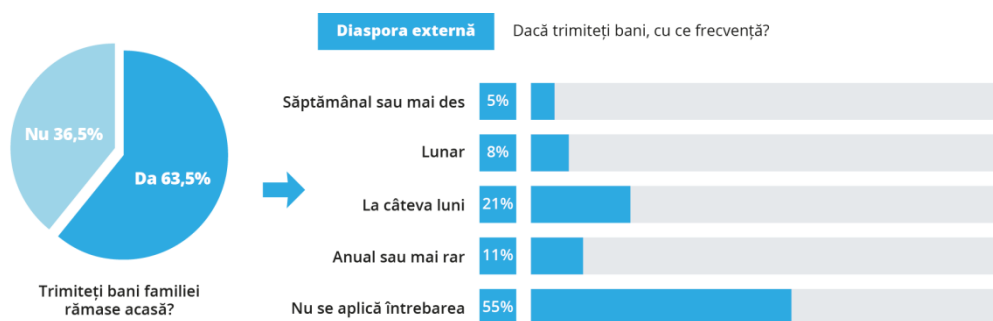
Tabelul 16 Prin ce modalitate donați în România/Țara Făgărașului?

	Diaspora externă		Diaspora internă		Total	
Numerar/cash	11	23.4%	7	24.1%	18	23.7%
Online	7	14.9%	2	6.9%	9	11.8%
Transfer bancar	7	14.9%	4	13.8%	11	14.5%
Crowdfunding	6	12.8%	3	10.3%	9	11.8%

Dinamica din cadrul comunității săsești este mai aparte. Comunitatea săsească a fost afectată de valuri succesive de migrație făcând ca un procent foarte mic dintre aceștia să rămână în Transilvania. În același timp un însemnat patrimoniu cultural material și imaterial a rămas și în grija comunităților din Țara Făgărașului. Acest fenomen de depopulare generat de un regim totalitar și degradare a unui patrimoniu valoros face ca dinamica între cei rămași și cei plecați să fie uneori dificilă. „Până în anii 90 deja plecaseră jumătate. Din cealaltă jumătate, undeva pe la 70% trăiau cu visul „și eu o să mă duc cândva”. Fiind deja infestați cu această idee, atunci când s-au deschis granițele, nu au mai gândit și au plecat. Iar din restul, 25% au plecat apoi de frică să nu rămână singuri. Și au rămas 5%, care suntem noi, care din diverse motive am ales să rămânem” (RoPL01). Motivația de a rămâne este legată de dorința de a contribui la construcția mediului de aici, de valori individuale, de dorința de conservare a patrimoniului și a limbii, de identificarea unor oportunități de afaceri și uneori de orgoliu.

În general, în ceea ce privește remitențele, doar o parte dintre respondenți trimit remitențe acasă la intervale ce variază, iar media lunară a acestora este de aproximativ 900 lei. Motivația trimiterii remitențelor este legată de acoperirea cheltuielilor curente din România, întreținerea unui imobil, pentru cheltuieli de sănătate sau ca și cadou.

Figura 22 Trimiteți bani familiei rămase acasă? Cu ce frecvență?

Disponibilitatea de implicare în comunitate

Atât diaspora internă cât și cea externă sunt dispuse să se implice mai mult în comunitate decât se implică la momentul actual:

Figura 23 Dacă vi s-ar oferi ocazia, v-ați implica mai mult în activități comunitare în Țara Făgărașului?

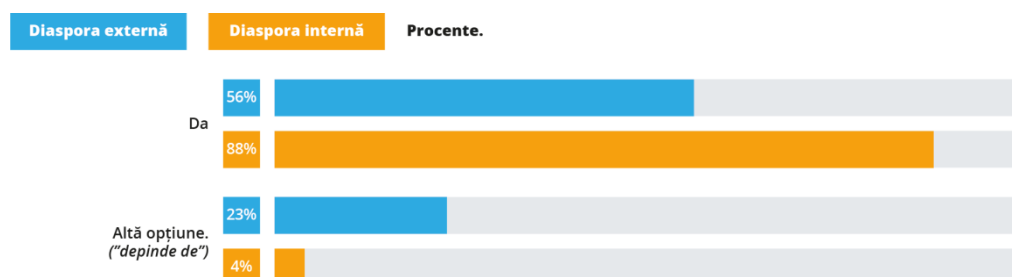

Figura 24 Disponibilitatea diasporei de a se implica în comunitate:

	Diaspora externă	Diaspora internă	Procente.
	Contribuție financiară		Contribuție voluntariat
educație,	47.5%	62.5%	
sănătate, servicii sanitare/spital/dispensar,	47.5%	42%	
cultură,	42.5%	37.5%	
artă,	25.0%	17%	
probleme sociale,	32.5%	33%	
burse sociale,	12.5%	17%	
burse de merit,	27.5%	17%	
proiecte educaționale legate de științe exacte,	15%	17%	
siguranță publică,	12.5%	12.5%	
inegalitate socială,	15%	17%	
susținerea persoanelor vârstnice,	32.5%	46%	
susținerea persoane cu dizabilități,	15%	17%	
acces la educație,	37.5%	46%	
centre comunitare,	17.5%	21%	
centre de tineret,	27.5%	21%	
integritatea instituțiilor publice,	17.5%	12.5%	
antreprenariat,	17.5%	21%	
dezvoltarea mediului de afaceri,	17.5%	29%	
natură, mediu,	40%	37.5%	
înfrumusețarea orașului, parcuri publice, monumente, spații publice,	27.5%	33%	
piste de biciclete,	27.5%	33%	
accesibilizarea spațiilor publice pentru persoane cu dizabilități,	12.5%	12.5%	
servicii pentru mame și copii mici,	27.5%	12.5%	
sport, agrement,	27.5%	29%	
munte, trasee montane, cabane, refugii,	37.5%	42%	
tradiții (ceată, dansuri populare, muzică populară),	20%	25%	
pentru satul de unde am plecat, fii satului,	15%	29%	
eficientizarea administrației publice,	25%	12.5%	

Studiu de caz D01:

D01 și-ar dori să dea ceva înapoi Făgărașului pentru a ajuta o mai bună organizare a orașului și a satelor din jur. Se poate vedea contribuind la proiecte cu acest scop prin informații și experiența proprie, mai ales dacă ar putea contribui online.

Contribuția preferată e cea de "knowledge sharing" între persoanele plecate și cele rămase pentru a introduce idei și strategii de dezvoltare învățare din țările gazdă în comunitățile de acasă: sub forma schimbului de informație și experiența online; prin târguri de experiența și produse aduse de membri ai diasporei în zona Făgărașului; sau prin schimburi de experiență ale făgărășenilor din țară în comunitățile făgărășene din diaspora.

I-ar plăcea să se implice în organizarea unor târguri de schimb de experiențe în care români din străinătate, experți în diverse domenii, să fie chemați să împărtășească experiența lor cu cei din Făgăraș.

Domeniul în care i-ar plăcea cel mai mult să se implice este agricultura. Crede că satele din jurul Făgărașului ar putea să se dezvolte exponențial prin creșterea productivității în agricultură. De asemenea crede că mulți făgărășeni plecați s-ar întoarce acasă, dacă ar avea posibilități mai bune în agricultură – consideră însă că în prezent a lucra în acest domeniu nu este sustenabil din punct de vedere financiar.

Studiu de caz C01:

C01 a donat bani pentru anumite proiecte, cum ar fi Bikeathon-ul, la care a și participat în timpul uneia din vizitele sale în România. În măsura în care situația sa financiară se va îmbunătăți în viitor, dorește să contribuie mai mult: "[c]ând am plecat din România, a fost cumva ca o promisiune: plec din România, deci nu o să pot să contribui la fața locului, dar la un moment dat, în viață, o să ajung să contribui prin alte mijloace". C01 consideră că mulți dintre românii din diaspora ar dori să se implice în programele civice din România, însă nu știu cum să o facă: "[c]red că sunt foarte puține inițiative de genul acesta, de a le prezenta proiecte clare, țintite, din comunitățile de unde au plecat. Asta este o idee excelentă, și cumva are nevoie de un precedent. Ar trebui un fel de proiect prin care să educi diaspora."

Persoanele intervievate din diaspora externă își doresc să contribuie la dezvoltarea comunităților de acasă. Această dorință este exprimată de cea mai mare parte dintre cei intervievați. Motivațiile de implicare sunt diverse, incluzând: sentimentul de apartenență, dorința de a da ceva înapoi comunității, dorul de casă, faptul că au persoane dragi care au

rămas acasă, din spirit civic. De exemplu: “[c]ând ești în diaspora [...] te interesează România, familia, dar e un capitol care te preocupă câteva săptămâni pe an. Cei care sunt aici [în România] trebuie să înceapă, trebuie să vezi nucleul care a pornit aici. Aș vrea să am timp să mă pot implica mai mult, îmi place că există spiritul de comunitate, să simți că aparții unui grup” (FR01).

Atașamentul celor plecați și dorința lor de a contribui sunt văzute și în comunitate: “[c]ei plecați sunt în continuare foarte atașați de gastronomia românească, de identitatea și tradițiile românești, se identifică cu spațiul în care trăiau (de exemplu zona de munte). Aceste lucruri nu pot fi negate, oricât de dezamăgiți se simt de alte lucruri” (RoPL05).

Deși dorința de implicare a celor plecați este recunoscută local, în același timp, implicarea civică și comunitară a diasporei interne și externe este percepută de persoanele din comunitate ca fiind limitată: “Mai toți se uită frecvent la TV, urmăresc programe în limba română. Se conectează și la grupuri de Facebook din zona Făgăraș, dar mai mult observă, nu intră în proces decât dacă cineva solicită ajutorul. [...] în general nu sunt implicați civic sau social. Ce fac acolo îi limitează cumva” (RoPL02 și 03). Doar în puține contexte și în special tinerii sunt percepuți ca implicându-se în astfel de activități. Când există implicare, aceasta este văzută mai degrabă fiind punctuală și bazată pe reacții emoționale. „Poate fac diverse lucruri punctuale (cineva se îmbolnăvește și sunt strânși bani la biserică pentru el), dar sunt motivați sau reacționează mai degrabă emoțional, nu pornind de la conștiința rațională că ar trebui să facă ceva. Mai degrabă cei rămași în țară și-au dezvoltat mai mult această latură” (RoPL02&03).

Pe de altă parte, percepția unor persoane din diasporă este că există așteptări mult prea mari de la persoanele plecate: “de la cei din diaspora se așteaptă salvarea. Este o așteptare de la oamenii de aici către cei din diaspora care nu este realistă. Cei de aici trebuie să facă primii și apoi să invite diaspora să se implice” (FR01).

Aceste percepții arată o discrepanță cu privire la așteptarea legate de inițiativele civice, publice și private din comunitate. Cei care locuiesc în comunitate se așteaptă ca cei plecați să aibă inițiativă, iar cei plecați se așteaptă ca cei rămași în comunitate să dezvolte inițiative la care să poată contribui. Acest aspect indică atât o lipsă de înțelegere cât și lipsa unor mecanisme prin care cei plecați din Țara Făgărașului să poată să se implice concret în comunitate.

Lipsește o înțelegere reciprocă cu privire la capacitatea civică și filantropică a tuturor locuitorilor (plecați sau nu) din Țara Făgărașului: “[o]mul respectiv este tot educat în România și nu a existat un țesut civic.

[...] cei care au plecat au mers să lucreze pe anumite aspecte, nu pe implicare civică, nu știi cum ai putea să acorzi asistență susținută ONG-urilor care există.” (FR01). De asemenea, lipsesc mecanisme de implicare în comunitate care să țină cont de nivelul de capacitate civică și filantropică a acestora și care să genereze ocazii de dialog și de implicare comună și încredere reciprocă: “[l]ipsa de încredere, la distanță. Cum să ai încredere în ONG-ul X, dacă duce la capăt proiectul Y, într-o țară coruptă” (FR01).

Deși implicarea este limitată aceasta se dezvoltă odată cu adaptarea la cultura locală din țările gazdă. Traiul în străinătate, în special în rândul tinerilor, aduce o apreciere pentru implicarea în comunitate, dar în timp: „[d]a, uneori organizează activități prin biserică, aleargă la maratoane pentru diferite cauze, donează pentru copiii din zone foarte sărace ale lumii (de exemplu pentru Somalia), pentru îngrijirea persoanelor cu dizabilități. Acolo este simțul civic mult mai dezvoltat, inclusiv cultul pentru animale etc. [...] Cei care au fost de două-trei ori plecați (în special tinerii) încep să înțeleagă ce înseamnă voluntariatul, implicarea în comunitate. Acolo este o altă structură, este recunoscut și apreciat acest lucru, inclusiv pentru angajare” (RoPL05).

Potențiale modalități sugerate de persoanele intervievate, care să faciliteze o implicare mai mare, includ: facilități fiscale pentru donații, promovarea facilităților fiscale din diverse țări și cum diaspora din Țara Făgărașului le-ar putea utiliza investind în comunitățile din zonă, dezvoltarea unor ghiduri cu opțiuni de implicare în comunitate, oferirea unei perspective care să ofere încredere și să motiveze, consiliere, oportunități de a dezvolta afaceri în zonă, oportunități de a vizita mai des zona pentru diverse proiecte, existența unui cadru organizat în care să se poată participa, procese de educație și formare și invitația de a se implica.

Comunitatea sașilor este mult mai bine organizată și mai implicată decât comunitățile de români atât în Germania, cât și în comunitățile de unde au plecat din Țara Făgărașului, deși și pentru comunitatea săsească există provocări. Sașii plecați în Germania sunt organizați în asociații. Majoritatea satelor și orașelor din România de unde au plecat sași au o asociație specifică în Germania, care se regăsește la nivel național, iar în fiecare localitate există asociații ale sașilor din Transilvania. Toate aceste asociații sunt reunite într-o federație. „Acele organizații, te ajută la început, au o funcție socială, să te integreze rapid pe zona de forță de muncă, piața de muncă, să te ajute să te descurci în tot ce înseamnă ajutoare sociale, pensii [...] acum - au alte priorități - conservarea patrimoniului, poate pentru că s-au schimbat generațiile, cei tineri nu mai intră atât de puternic în aceste organizații și nici nu mai știu limba română; noi și părinții știam limba română, legătura cu România era mult

mai puternică. Asociațiile sunt mai îmbătrânite și nu mai au decât o funcție nostalgică” (RoR05).

Legătura cu comunitatea din România este menținută prin intermediul acestor organizații, multe organizând vizite în România aproximativ la doi ani, în august. Toate aceste asociații reprezintă și mecanismul prin care sașii plecați se implică în comunitate, fie că donează, fie că fac voluntariat pentru renovarea bisericilor și a patrimoniului, pentru păstrarea limbii, pentru îngrijirea cimitirelor sau pentru alte tipuri de activități din comunitate. „Este un grup din Rodbav care vine în fiecare an și face voluntariat pentru îngrijirea bisericilor. Există inițiative, dar efortul este foarte mare. Spre exemplu, există acum un nou președinte la asociația din Șoarș. E foarte activă și devotată și vrea să renoveze biserica satului Șoarș. Pentru asta scrie scrisori, motivează, mobilizează oameni. Acest lucru are și efecte – primăria Șoarș a donat 36.000 lei, datorită acțiunilor ei, iar din donații de la toți sașii a colectat 15.000 de euro. Deci se poate, dar cu eforturi foarte mari. Pentru cineva care nu este luptător, e foarte ușor să cedezi sau să nu te implici” (RoPL01). Alte tipuri de activități pot include diverse acțiuni caritabile: „se încearcă un fel de rețea de întraajutorare pentru bătrâni, sponsorizarea, că vorbim de biserici fortificate, acțiuni caritabile, acum de curând, Guvernul Federal a sponsorizat, a preluat un proiect care va dura câțiva ani pentru crearea unui centru al patrimoniului transilvănean în Germania” (RoR05).

Pentru cei plecați în alte localități din țară, Făgărașul reprezintă locul unde au rămas membri ai familiei sau locul unde se întâlnesc cu prieteni din perioada școlii, plecați în alte localități. Întâlnirea cu prietenii plecați în alte părți din țară/lume are loc de obicei de sărbători, uneori însă vizitele sunt planificate sau generate de vizita unor prieteni care locuiesc mai departe, de exemplu SUA. Acesta este și contextul în care uneori apare o implicare concretă în comunitate. Uneori persoanele plecate sunt invitate să contribuie la proiecte din comunitățile din Țara Făgărașului. Aceste invitații sunt apreciate, răspunsul depinde de nivelul de încredere avut în persoana respectivă.

Percepția față de implicarea în comunitate este în general pozitivă. Totuși, uneori este menționată o consecință negativă a implicării în comunitate. Un exemplu de acum câțiva ani este prezentat succint: „[a]m scris un fel de scrisoare deschisă primarului și a fost destul de șocant - urmăream comment-urile oamenilor din comunitate: Nu ți-e frică? Cine ești tu să zici așa ceva? Țsta e plecat, își permite? [...] Din păcate țesătura politică este o chestiune negativă, vine o lovitură prin alții.”⁴⁰

⁴⁰ Interviu de cercetare, 2018.

Pentru a stimula implicarea celor plecați în alte localități din țară, următoarele aspecte au fost menționate:

- Oferirea unei educații adecvate în comunitate, astfel încât persoanele care pleacă din comunitate să știe cum ar putea să susțină comunitățile locale din Țara Făgărașului atunci când doresc și pot face lucrul acesta.
- O îmbunătățire a infrastructurii către Făgăraș ar face prezența celor plecați posibilă mai mult timp.
- Creșterea vizibilității inițiativelor din comunitate.
- Încrederea că oamenii sunt implicați în comunitate și că atunci când îi susții se întâmplă ceva bun în comunitate.
- Este nevoie de încredere și de inițiative locale de încredere.
- Depășirea momentului bisericețelor, suspiciunii, interesului definit foarte îngust. Să existe oameni cu care se poate comunica.
- Conturarea la nivel local a unei mase critice de persoane implicate, care să inspire încredere și care să construiască proiecte și inițiative de încredere.

Din răspunsurile respondenților reiese faptul că gradul de implicare al persoanelor din diaspora în comunitatea de origine din România este corelat pe de o parte cu tipul de migrație – temporară sau permanentă. Persoanele care au migrat permanent, chiar dacă ulterior se întorc în România, atâta vreme cât percep migrația ca fiind permanentă tind să își diminueze gradul de implicare în comunitatea de origine în timp. În cazul persoanelor care au emigrat temporar și în cazul diasporei interne gradul de implicare în comunitatea de origine este mai ridicat. Respondenții care au emigrat permanent explică implicarea redusă în comunitatea de origine prin faptul că nu au suficient timp să dedice implicării în comunitatea de origine întrucât pe lângă orele petrecute la locul de muncă își dedică timpul rămas implicării și chiar integrării în comunitatea din localitatea de destinație.

Pe lângă lipsa de timp respondenții au indicat și lipsa de informare asupra posibilelor moduri de implicare în comunitatea de origine. Cei care se implică o fac proactiv, în sensul în care caută singuri informații despre comunitatea de origine. Respondenții mai puțin activi nu au negat intenția de implicare, dar au menționat că nu au suficiente informații și că pentru creșterea gradului de implicare ar avea nevoie de o informare concisă.

Referitor la integrarea respondenților în comunitatea românilor din diaspora din răspunsurile celor intervievați se desprinde faptul că acest lucru depinde atât de locul reședinței – cei care locuiesc în localități cu mai mulți români tind să aibă mai multe legături cu comunitatea românilor din diaspora – dar și de mărimea localității, integrarea fiind mai puternică în localitățile mai mici decât în orașele mari.

Idei pentru Țara Făgărașului

Respondenții la chestionare și persoanele intervievate care au locuit în alte țări/localități văd o valoare adăugată pentru Țara Făgărașului în următoarele tipuri de practici întâlnite acolo unde locuiesc: activități sportive, proiecte de reabilitare și valorificare a patrimoniului local autentic, acțiuni de curățire a orașului, existența grupurilor profesionale, infrastructura de calitate, locuri de muncă, activități educaționale de toate felurile, conferințe cu familiile, mese servite cu membrii bisericii, activități studențești și de cercetare, voluntariat, implicare socială, campanii de ajutor pentru persoanele din medii defavorizate, o viață culturală mai activă, sărbătoarea școlilor organizată de un comitet al părinților, fundraising pentru școli făcut de părinți, curățenia în mediul rural, inițiative de prevenție a instalării handicapului, dezvoltarea economiei, susținerea investițiilor private, servicii de sănătate de calitate, cinematograf, activități culturale.

Susținerea comunității pentru persoanele plecate din comunitate

Țara Făgărașului este acasă pentru multe dintre persoanele plecate. Deși acestea au acum și o altă casă de care sunt atașate (localitățile de destinație), Țara Făgărașului continuă să atragă atenția, gândurile, prezența temporară și dorul celor plecați în alte țări sau în alte localități din țară. O componentă importantă a implicării diasporei în comunitate este realizarea faptului că diaspora este parte din comunitate. Prin urmare un aspect care atrage interesul celor plecați se leagă de provocările cu care aceștia se confruntă făcând parte din comunitate în alt fel, fiind departe fizic.

O primă contribuție semnificativă pe care comunitățile locale din Țara Făgărașului pot să o facă este să își revizuiască abordarea și discursul față de persoanele plecate. Un discurs care vorbește despre diasporă ca un grup extern comunității exclude și prin urmare nu poate să îi aducă pe cei plecați mai aproape de localitățile de unde au plecat, în ciuda sentimentelor de dor și apartenență care persistă.

Ideea că ar putea să existe o susținere pentru cei plecați din partea comunităților din Țara Făgărașului pare să îi surprindă pe unii respondenți. Acest aspect arată excluderea celor plecați din comunitate și o relație care într-un anumit fel sancționează decizia de a pleca.

Unii dintre respondenții plecați consideră că ar putea beneficia de susținerea comunităților din Țara Făgărașului prin menținerea legăturilor, printr-o atitudine de apreciere și respect, prin depunerea eforturilor necesare pentru a transforma Țara Făgărașului într-un loc în care să vrei și să poți să te întorci, printr-o informare mai eficientă, prin includerea în activități comunitare și culturale, prin organizarea de proiecte comune, prin schimburi de experiență, prin dezvoltarea unei platforme pentru Țara Făgărașului care să reunească pe cei plecați și cei din comunitate, prin identificarea unor abordări prin care cei plecați să poată rămâne conectați mai mult la comunitate și să înțeleagă evoluțiile locale, prin menținerea culturii și valorilor zonei, printr-o cultură locală mai deschisă și incluzivă, prin identificarea unor locuri de muncă, prin generarea de rețele de suport ale făgărășenilor în comunitățile locale din diaspora, prin a nu crea griji (prin a se asigura că lucrurile merg bine în Țara Făgărașului), prin creșterea calității serviciilor și organizarea de școli de vară pe teme relevante pentru cei plecați.

Factori determinanți în implicarea comunitară și comportament filantropic

Locul de rezidență și implicare comunitară

Nivelul implicării sociale și al donațiilor poate fi influențat de factori relaționați privind nivelul contactului menținut cu localitățile și țările de origine și reședință. Literatura despre migrație a examinat asemenea conexiuni sociale între localități de origine și de destinație în termeni de "transnaționalism" sau "translocalism."⁴¹ Prima dimensiune a "translocalismului" pe care o examinăm este legată de intensitatea reședinței în variatele localități cheie (vezi tabelul 17). Observăm că rata implicării în activități comunitare în zonele sau țările de reședință diferă în funcție de modelul de reședință: cei care declară că locuiesc exclusiv în alte localități sau țări tind să fie implicați mai rar sau deloc comparat cu cei care petrec numai câteva luni pe an în alte țări sau localități. Aceeași dinamică este observabilă și în ceea ce privește donațiile către zona Țării Făgărașului. În același timp, legătura statistică dintre modelul de reședință și nivelul implicării comunitare și al donațiilor la destinație sau a contribuțiilor către zona Țării Făgărașului nu este semnificativă. Tabelul de mai jos enumeră și variate modalități și obiective pentru contribuții și donații. Dintre legăturile la acest nivel merită menționate cea dintre modelul de reședință și a contribuțiilor către Țara Făgărașului efectuate prin "conexiuni" și "voluntariat". Cum este de așteptat, asemenea modalități de contribuție care depind în mare măsură de distanța fizică și contactul cu persoane cheie sunt mai semnificative între cei care petrec majoritatea timpului în zona/țara de origine.

⁴¹ Hoerder 2013

Tabelul 17 Implicarea în comunitate și rezidența respondenților:

Rezidență (N, % col)							
		În străinătate/altă localitate		În străinătate/altă localitate, dar și Ro/ȚF câteva luni pe an		În Ro/ȚF, dar și străinătate/altă localitate câteva luni pe an	
Implicați în activități comunitare în străinătate/zona în care locuiesc	Da, frecvent	14	25.0%	3	30.0%	3	42.9%
	Câteodată	21	37.5%	5	50.0%	2	28.6%
	Rar	21	37.5%	2	20.0%	2	28.6%
Donează în străinătate/zona în care locuiesc		37	66.1%	7	70.0%	4	57.1%
Contribuie către ȚF		32	57.1%	4	40.0%	6	85.7%

Contribuie către ȚF pentru...

Biserică	13	23.2%	3	30.0%	2	28.6%
Asociații/ONG-uri/fundații din comunitate	22	39.3%	3	30.0%	6	85.7%
Asociații/ONG-uri/fundații naționale	14	25.0%	2	20.0%	4	57.1%
Pentru școală	5	8.9%	2	20.0%	5	71.4%
Pentru spital	3	5.4%	1	10.0%	1	14.3%
Pentru proiecte comunitare	14	25.0%	2	20.0%	5	71.4%
Pentru alte cauze	3	5.4%	2	20.0%	0	0.0%

Contribuie către ȚF cu...

Conexiuni	5	8.9%	1	10.0%	4	57.1%
Conexiuni sociale	10	17.9%	3	30.0%	1	14.3%
Financiar	18	32.1%	2	20.0%	4	57.1%
Material	10	17.9%	1	10.0%	3	42.9%
Voluntariat	12	21.4%	1	10.0%	6	85.7%

Prin ce modalitate donați în localitatea unde locuiți?

Numerar	19	33.9%	5	50.0%	5	71.4%
Online	16	28.6%	0	0.0%	4	57.1%
Transfer bancar	15	26.8%	0	0.0%	1	14.3%
Crowdfunding	9	16.1%	1	10.0%	2	28.6%

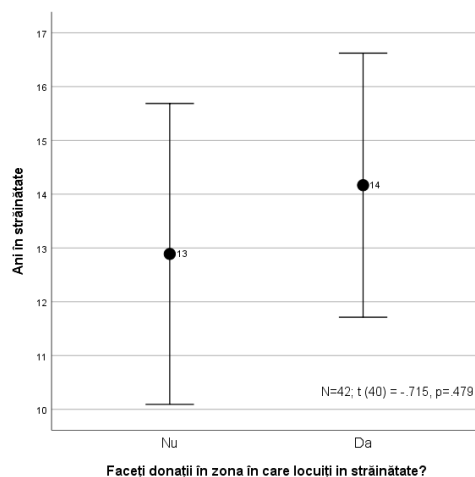
Prin ce modalitate donați în Țara Făgărașului?

Numerar	13	23.2%	2	20.0%	3	42.9%
Online	7	12.5%	0	0.0%	2	28.6%
Transfer bancar	8	14.3%	1	10.0%	2	28.6%
Crowdfunding	7	12.5%	0	0.0%	2	28.6%

Timp petrecut în străinătate și donațiile către Țara Făgărașului

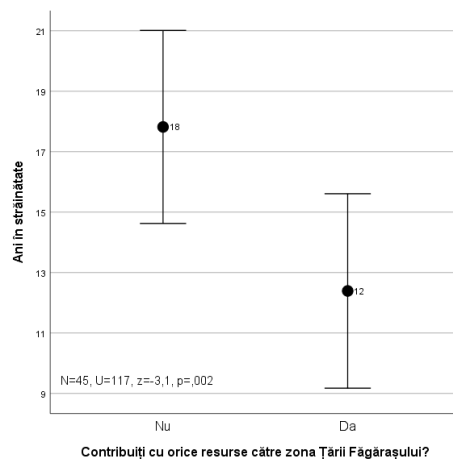
Un alt factor cu potențial să contribuie la nivelul de implicare socială și donații este timpul petrecut în afara zonei de origine. Figura 25 și Figura 26 mai jos arată că numărul de ani petrecuți în străinătate nu influențează donațiile în localitatea de rezidență din străinătate, dar este corelat în mod semnificativ (statistic) cu contribuțiile de orice natură către zona Țării Făgărașului. În medie, timpul petrecut în străinătate de către cei care contribuie către Țara Făgărașului a fost de 12 ani, comparat cu 18 în cazul celor care nu contribuie. O posibilă interpretare a acestui rezultat este că timpul petrecut în străinătate reduce înclinația de a contribui.

Figura 25 Ani petrecuți în străinătate și donațiile în comunitatea de destinație:

Notă: Graficul arată anii medii petrecuți în străinătate. Trei cazuri anormale au fost excluse din analiză. În urma excluderii, variabilele satisfac criteriile pentru testul statistic.

Figura 26 Ani petrecuți în străinătate și contribuții către comunitatea de origine:

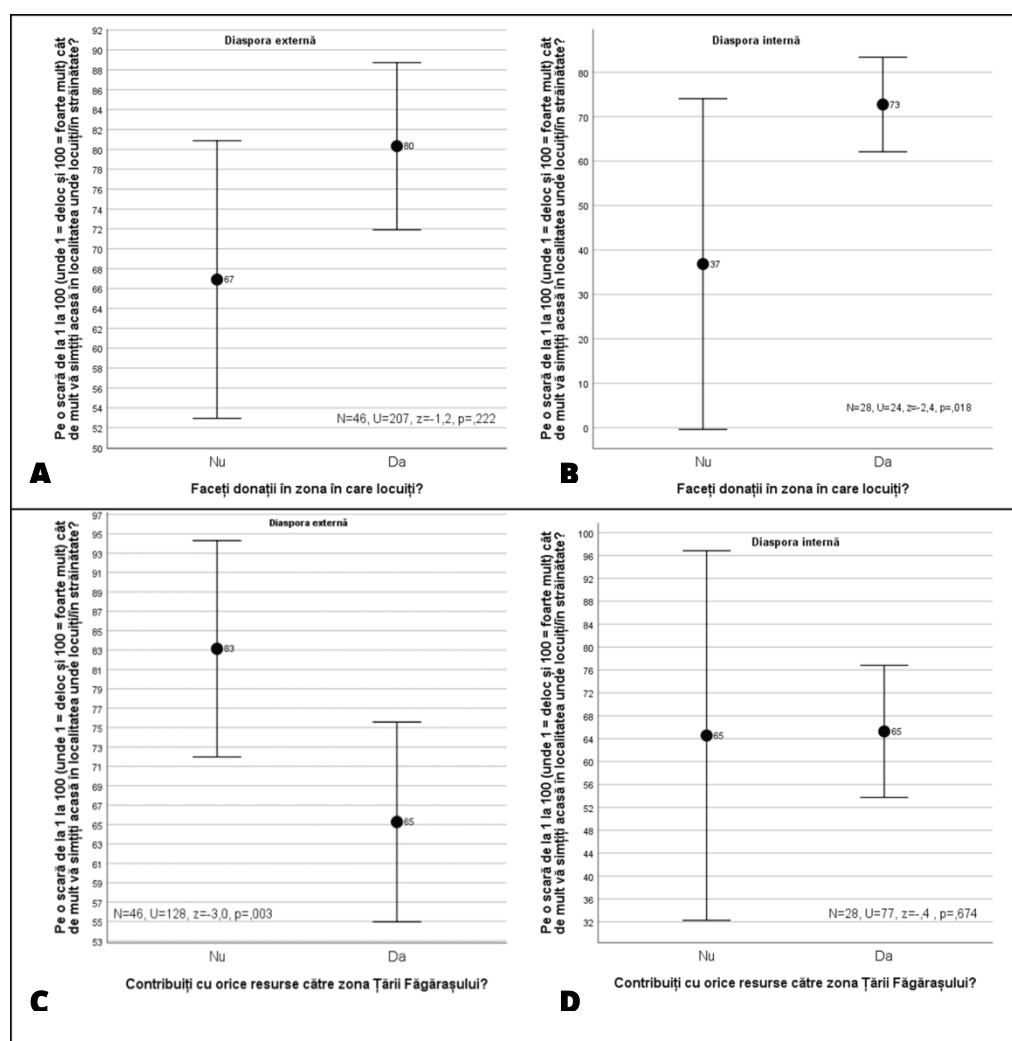

Notă: Due to the non-normal distribution of the data and the existence of several extreme outliers, a Mann-Whitney U test was performed.

Având în vedere că timpul petrecut în afara țării sau localității de origine afectează procese sociale complexe, este necesar să examinăm dacă nivelul de "integrare" în localitatea de reședință are vreun efect asupra contribuțiilor. Variabila pe care o utilizăm în acest respect este o scară a procentului în care membrii diasporei "se simt ca acasă în țara/localitate unde locuiesc."

În figurile de mai jos observăm următoarea tendință generală: sensul de integrare în localitatea/țara de reședință tinde să crească înclinația de a dona în zona de reședință pentru cei din diaspora internă (Fig. B; un efect similar apare și în cazul diasporei externe, însă efectul nu este semnificativ statistic – Fig. A), și în același timp reduce înclinația de a contribui către Țara Făgărașului pentru cei din diaspora externă (Fig. C).

Figura 27 Atasamentul față de comunitate și donațiile în comunitatea de destinație:

Dispoziția generală către implicarea comunitară

O altă dimensiune a implicării în comunitate prin donații și contribuții de orice fel pe care o măsurăm este una psihologică, cea a dispoziției generale de a contribui la dezvoltarea comunitară. Ne interesează să aflăm, în această privință, dacă există vreo legătură între înclinația de a dona în locul de reședință și cea de a contribui la Țara Făgărașului. În Tabelul 18 observăm că cele două dimensiuni ale implicării comunitare sunt asociate statistic în mod semnificativ ($p=,002$), și putem trage concluzia că există o dispoziție generală către implicarea comunitară.

Tabelul 18 Donații în localitatea/țara de reședință și contribuții către Țara Făgărașului:

		Contribuie către ȚF:					
		Nu		Da		Total	
Donează în localitatea/țara de reședință:	Nu	19	55.9%	9	21.4%	28	36.8%
	Da	15	44.1%	33	78.6%	48	63.2%
	Total	34		42		76	

Nu există însă legătură statistică între donațiile din localitatea de reședință și donațiile către Țara Făgărașului:

Tabelul 19 Donații în localitatea/țara de reședință și donații către Țara Făgărașului:

		Nu		Da		Total	
donatii	Nu	17	40.5%	11	32.4%	28	36.8%
	Da	25	59.5%	23	67.6%	48	63.2%
	Total	42	100.0%	34	100.0%	76	100.0%

Un alt aspect este gradul în care "dorul de casă" (capturat în chestionar prin întrebarea: *Cât de des vă gândiți sau vă este dor de țara Făgărașului/localitatea de unde proveniți?*) afectează înclinația de a contribui către Țara Făgărașului. Rezultatul pentru asocierea dintre "dorul de Țara Făgărașului" și "contribuția către Țara Făgărașului" a ieșit interesantă, dar inconclusivă. Cele două sunt asociate ($p=,035$), dar asocierea care ar fi fost interesantă de descoperit, dacă intensificarea dorului de casă afectează în mod linear înclinația spre a contribui, nu a ieșit semnificativă.

Tabelul 20 Dorul de Țara Făgărașului și contribuții către comunitatea de origine:

Cât de des vă gândiți sau vă este dor de țara Făgărașului/localitatea de unde proveniți?	Contribuții către Țara Făgărașului					
	Nu		Da		Total	
Zilnic	6	20.0%	6	14.3%	12	16.7%
Săptămânal	7	23.3%	15	35.7%	22	30.6%
Sporadic	5	16.7%	16	38.1%	21	29.2%
Rar	7	23.3%	3	7.1%	10	13.9%
Foarte Rar	2	6.7%	2	4.8%	4	5.6%
Deloc	3	10.0%	0	0%	3	4.2%
Total	30		42		72	

Dispoziția spre a contribui poate fi afectată de perspectiva asupra situației localității de origine. În tabelul de mai jos observăm, de exemplu, relația dintre contribuțiile către Țara Făgărașului și impresia obținută despre Țara Făgărașului / localitatea de origine în urma vizitelor în zonă. Detectăm o relație lineară semnificativă statistic între cele două variabile: cu cât starea localității de origine pare mai proastă, cu atât scade înclinația de a contribui. Exprimat altfel, îmbunătățirea stării din localitatea țintă tinde să atragă contribuții.

Tabelul 21 Percepția asupra stării comunității și contribuții către comunitatea de origine:

Cum vi se pare Făgărașul / localitatea de unde ați plecat când reveniți în vizita?	Contribuții către ȚF					
	Nu		Da		Total	
Într-o stare foarte bună	0	0%	3	7.1%	3	4.1%
Într-o stare bună sau din ce în ce mai bună	3	9.7%	12	28.6%	15	20.5%
Într-o stare nici bună, nici proastă	7	22.6%	8	19.0%	15	20.5%
Într-o stare proastă, dar cu vizibile îmbunătățiri	13	41.9%	14	33.3%	27	37.0%
Într-o stare proastă sau din ce în ce mai proastă	6	19.4%	5	11.9%	11	15.1%
Într-o stare foarte proastă	2	6.5%	0	0%	2	2.7%
Total	31	100.0%	42	100.0%	73	100.0%

Rolul conexiunilor sociale în implicarea comunitară

Am testat dacă având prieteni din Țara Făgărașului sau în general persoane din Țara Făgărașului sau în contact cu persoane din Țara Făgărașului în locația de reședință afectează contribuția la Țara Făgărașului, dar nu am găsit un efect semnificativ din punct de vedere statistic. La fel, având persoane din familie rămase în Țara Făgărașului nu este asociată cu contribuția la Țara Făgărașului.

O regresie logistică utilizând ca variabile independente trei variabile scală care codifică intensitatea contactului cu (a) familia nucleară, (b) familia extinsă și (c) prieteni, nu a fost semnificativă. Un model bivariat, însă, arată că intensitatea contactului *cu prieteni și cunoștințele* (dar nu cu familia nucleară și extinsă) este legată de dispoziția de *a contribui* (Figura 28; $U=123$, $z=-3,1$, $p=.002$). Am testat aceeași legătură utilizând variabile recodificate la patru nivele (măsurând <-1 Abatere Standard de la medie, până la -1 AS, până la $+1$ AS, și $>+1$ AS), cu același rezultat (Fisher's exact= $12,5$, $p=.004$).

Este interesant de notat că relația dintre intensitatea contactului cu persoane din Țara Făgărașului și donațiile (financiare) către Țara Făgărașului arată o tendință similară: singura legătură semnificativă din punct de vedere statistic a donațiilor a fost aceea cu *intensitatea contactului cu prieteni/cunoștințe* (Figura 29; $U=130$, $z=-3,1$, $p=.002$).

Figura 28 Intensitatea contactului cu persoane din Țara Făgărașului și contribuții către Țara Făgărașului:

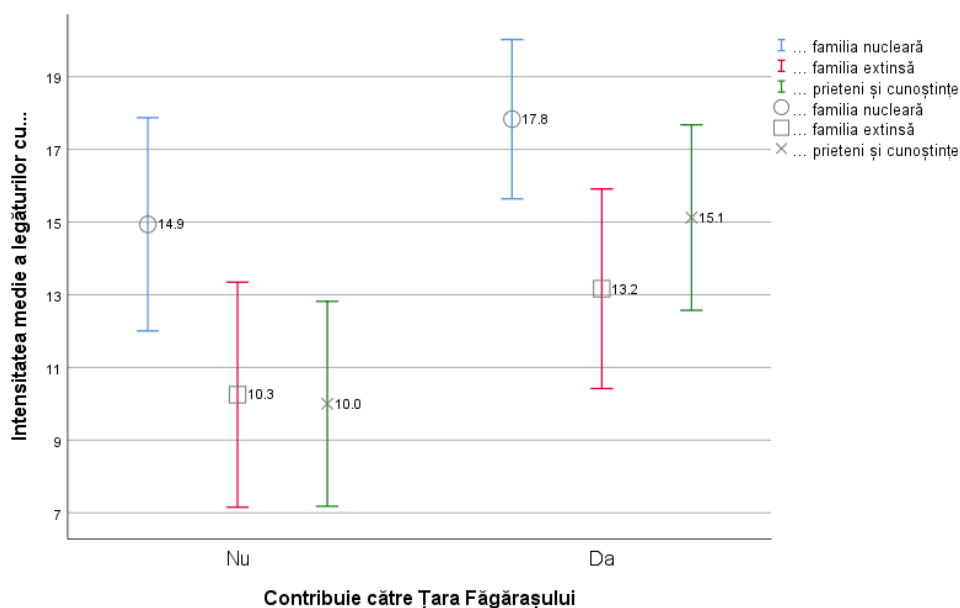
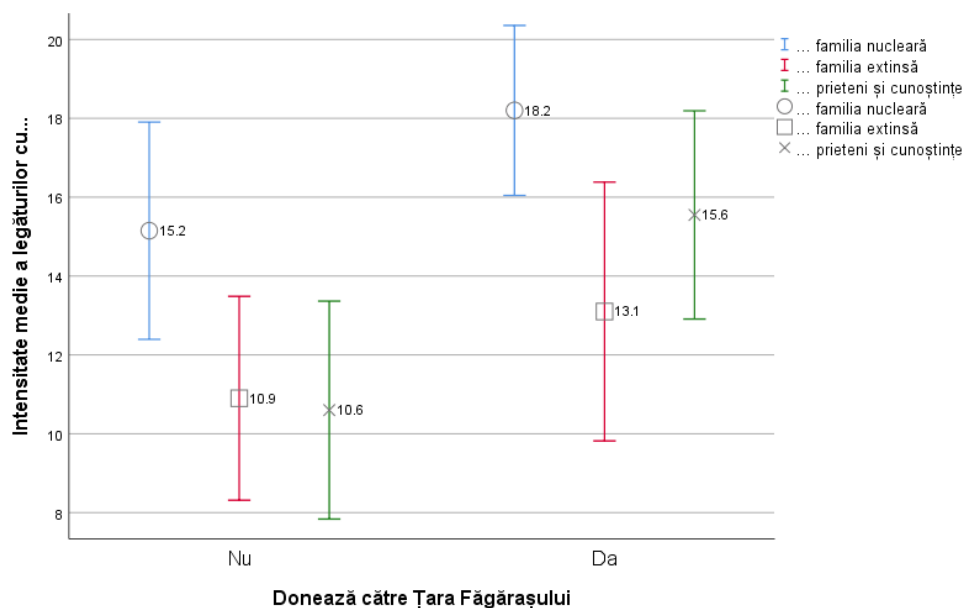

Figura 29 Intensitatea contactului cu persoane din Țara Făgărașului și donații către Țara Făgărașului

Putem, deci, concluda că legăturile menținute cu prieteni și cunoștințe din Țara Făgărașului tind să contribuie la înclinația de implicare în dezvoltarea comunitară atât prin *contribuții de gen variat* (conexiuni, conexiuni sociale, financiare, material, voluntariat) cât și prin *donații financiare*. Acest lucru, în același timp, se poate datora faptului că persoanele de legătură în Țara Făgărașului sunt persoane implicate în dezvoltarea comunitară. Cum ar fi de așteptat, legătura dintre contribuții la Țara Făgărașului și menținerea contactului cu persoane din zona Țara Făgărașului deja *implicate în dezvoltarea comunitară* este una semnificativă statistic.

Tabelul 22 Legătura cu persoane implicate în comunitatea de origine și contribuții către Țara Făgărașului:

		Contribuții către ȚF					
		Nu		Da		Total	
Țineți legătura cu persoane care fac proiecte/ evenimente în zona Țării Făgărașului?	Nu	22	79%	10	24%	32	46%
	Da	6	21%	31	76%	37	54%
	Total	28	100%	41	100%	69	100%

Astfel canalele principale pentru a crește implicarea diasporei în comunitate sunt reprezentate de capitalizarea pe relațiile de prietenie precum și pe oferirea de experiențe directe care să ducă la creșterea gradului de încredere în inițiativele locale. De asemenea, o colaborare cu sectorul public și mediul de afaceri este esențială pentru a genera o perspectivă de îmbunătățire a condițiilor de trai în zona Țării Făgărașului.

Impactul digitalizării asupra implicării în comunitate

Un alt aspect care influențează legătura între diaspora și comunitățile din Țara Făgărașului este digitalizarea. Avansul tehnologiei pentru comunicare face ca cei care sunt plecați să poată rămâne mult mai conectați la ce se întâmplă în comunitate. Accesul permanent la știri online precum și la informații despre Țara Făgărașului pe rețelele de socializare, posibilitatea de a rămâne în contact cu foști colegi, vecini și a urmări experiența lor de viață prin intermediul Facebook sau Instagram, comunicarea directă și mai rapidă prin Whatsapp, Viber sau Skype face ca cei plecați să continue să trăiască parțial și în comunitățile din Țara Făgărașului. De asemenea poate asigura o funcționalitate crescută a familiilor și o conectare mai în profunzime la comunitate.

Partea de tehnologie asigură și dezvoltarea unor mecanisme de implicare cu impact crescut. Prin intermediul rețelelor de socializare și a multor tipuri de aplicații online și pe mobil este posibil să dezvolti proiecte, campanii, inițiative care să implice în diverse roluri pe cei plecați. Este mult mai ușor să ajungă informația la cei plecați despre activitățile din comunitate, este mult mai ușor să se transmită cunoaștere și expertiză care să fie de ajutor în comunitate, este mult mai ușor să se doneze. Desigur tehnologia vine și cu anumite limitări: genul de contribuții care sunt generate sunt mai degrabă punctuale și de scurtă durată, legătura presupune deja un anumit nivel de încredere pentru a genera implicare, existența unei inegalități a accesului la tehnologie (*digital divide*) exclude anumite zone ale comunității precum și o mare parte din spațiul rural de la beneficiile tehnologiei.

Concluzie

Recomandări pentru conectarea diasporei cu Țara Făgărașului

Recomandări generale

Având în vedere complexitatea fenomenului migrației din Țara Făgărașului și în special dimensiunile și impactul acestuia, este important să existe o abordare integrată (discurs, politică publică locală, reglementări, etc.) a actorilor din comunitate cu privire la diaspora. De asemenea este esențială și colaborarea inter-sectorială pentru a putea înțelege și adresa provocările și oportunitățile generate de fenomenul migrației.

Capacitatea instituțiilor și organizațiilor locale de a gestiona fluxurile de migrație locală, națională și internațională este limitată, de aceea o abordare integrată este esențială. În particular este important:

- să se asigure că atât cei plecați, cât și persoanele rămase în comunitate, înțeleg implicațiile ce rezultă dintr-o migrație care cuprinde o proporție atât de mare din populația locală: implicații cu privire la dinamica socială și economică din comunitatea locală, cu privire la experiențele, nevoile și resursele generate de diferitele tipuri de migrație și la modul în care este de dorit să reacționeze atât autoritățile locale, cât și locuitorii rezidenți.
- să se contureze un discurs public și comunitar care valorizează atât persoanele care rămân în comunitate, cât și pe cele care decid să locuiască în altă parte.

- să se urmărească și să se înțeleagă abilităților și nevoile specifice atât ale persoanelor rămase în comunitate, cât și ale celor din diaspora internă și externă în vederea adaptării politicilor și serviciilor publice locale, a oportunităților de afaceri și angajare și a activităților comunitare pentru a răspunde acestora.
- să se dezvolte strategii de comunicare care să fie corelate cu canalele de comunicare pe care le folosesc cei din diaspora (de exemplu, Facebook, media online, instagram), cu temele de interes pentru aceștia și care să expună eforturile locale pentru dezvoltarea zonei și modalitățile posibile de implicare pentru cei care locuiesc în alte țări sau localități.

Recomandări pentru Fundația Comunitară Țara Făgărașului

FCTF prin misiunea sa se regăsește în centrul comunității, la intersecția între sectoare și cu un focus atât la nivel strategic cât și la nivelul activităților comunitare specifice. Astfel, intervențiile posibile sunt multiple, fiind necesară o prioritizare în funcție de strategia și resursele disponibile.

Recomandări strategice

Ținând cont de volatilitatea și diversitatea fenomenului migrației, FCTF, în parteneriat cu autorități publice relevante, poate dezvolta un comitet consultativ care să monitorizeze în permanență fenomenul migrației și fenomenele asociate și să genereze recomandări la nivelul Țării Făgărașului, județului Brașov și la nivel național.

Pentru toate mecanismele, este important de luat în considerare faptul că implicarea celor care nu au reședința permanentă în comunitate va arăta foarte diferit față de implicarea celor care locuiesc în Țara Făgărașului. Astfel, FCTF va trebui să analizeze mai specific și să dezvolte abordări locale care să permită și să faciliteze implicarea celor plecați. Aceste abordări presupun gândirea atât a mecanismelor specifice de implicare, dar și a tehnologiei, spațiilor, a bugetelor de transport necesare pentru a transforma implicarea diasporei în realitate.

Considerând disponibilitatea de implicare a celor plecați din comunitate precum și expertiza pe diverse domenii a unora dintre aceștia, este importantă dezvoltarea capacității FCTF și a organizațiilor și instituțiilor locale de a lucra cu comitete consultative ca modalitate de implicare directă a diasporei în comunitate.

În ceea ce privește nivelul de dezvoltare (economică și umană) a comunităților din Țara Făgărașului, avem o zonă cu indici de dezvoltare medii, ceea ce presupune existența unui număr mare de persoane care trăiesc în sărăcie sau la limita sărăciei.⁴² Astfel, din perspectiva dezvoltării economice, deși zona Țării Făgărașului are un potențial recunoscut pe anumite sectoare economice, nu există un proces regional care să reunească perspectivele din comunitate cu cele ale autorităților publice și politice și cu cele ale unor experți reprezentativi. Dezvoltarea comitetului consultativ pentru dezvoltare economică are potențialul să aducă persoanele potrivite pentru a facilita o înțelegere comună și a genera o viziune comună pentru dezvoltarea zonei.

Recomandări specifice

Luând în considerare disponibilitatea crescută, dar puțin utilizată, a persoanelor din diaspora de a se implica și a dona, este important ca FCTF să dezvolte modalități din ce în ce mai eficiente de a intra în contact cu persoanele plecate și a face disponibile detalii relevante despre activitățile și experiențele pozitive din comunitate, în vederea creșterii implicării acestora.

Având în vedere că legăturile cele mai puternice ale diasporei cu zona sunt reprezentate de prieteni și familie (predominant părinți), este important ca FCTF să dezvolte mecanisme de implicare în comunitate și în propria activitate a acestora, precum și a persoanelor reîntoarse în comunitate. O atenție aparte ar trebui acordată persoanelor cu un stil de viață transnațional, care locuiesc atât în comunitatea de origine, cât și în cea de destinație, care pot deveni vectori pentru inițierea și consolidarea relațiilor între comunități și care pot genera inițiative care aduc împreună comunitățile respective.

FCTF, prin prezentul studiu, are la dispoziție date despre ariile relevante pentru un segment al persoanelor plecate din zonă. Pe baza acestor date este important de identificat mecanisme de implicare a celor plecați în a gândi produse comunitare de interes. Dezvoltarea unor fonduri specifice pe ariile de interes pentru diaspora poate implica pe cei plecați la nivelul unor comitete de fond sau jurii.

Ținând cont de dimensiunea fenomenului și faptul că o parte semnificativă din comunitate este și va rămâne în diaspora, pot fi gândite fonduri de finanțare care să adreseze nevoile acestora în comunitățile de

⁴² Banca Mondială (2016) *Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umane Locale din România* și Indicele Dezvoltării Umane Locale, accesat în ianuarie 2019 la <https://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=582ba498d48145fcdf70b882b714f6f9>

destinație. Astfel de fonduri pot să faciliteze conexiuni mai puternice între Țara Făgărașului și comunitățile de destinație sau cu organizațiile, companiile și proiectele persoanelor din diaspora. În direcția aceasta este posibilă realizarea de parteneriate cu companii și finanțatori locali din comunitățile de destinație în vederea dezvoltării unor abordări comune.

Experiența implicării unor persoane din diaspora în Bikeathon Țara Făgărașului și în Comitetul Fondului Științescu arată că există lideri și persoane resursă în diaspora internă și externă care au disponibilitatea și deja sunt conectate la activitatea FCTF. Aceste persoane, precum și povestea implicării lor, reprezintă unul din vectorii principali pentru a conecta un număr mai mare din diaspora la comunitățile din zonă.

Din perspectiva provocărilor principale cu care se confruntă persoanele plecate din comunitate, care includ: o adaptare dificilă la cultura locală în țara gazdă, o cunoaștere limitată a limbilor țărilor gazdă, dificultate în identificarea unor locuri de muncă potrivite, unitatea scăzută a comunității de români din țara gazdă și o expunere pentru un anumit segment al populației din zonă la fenomene de infraționalitate precum traficul de ființe umane. Toate acestea pot fi adresate în contextul local prin susținerea unor inițiative care să:

- adreseze provocări generate de fenomenul migrației, precum situația persoanelor vârstnice sau a tinerilor care rămân singuri în comunitate, situația familiilor afectate de migrația temporară, identificarea de locuri de muncă în diaspora, acces la cursuri pentru învățarea limbii în diaspora și anterior plecării în comunitate;
- stimuleze învățarea limbilor străine într-un mod care să ofere o înțelegere a culturii aferente și care să pună accent pe o educație interculturală;
- faciliteze experiențe educaționale internaționale pentru locuitorii zonei;
- consolideze educația civică din zonă astfel încât populația locală să dețină aptitudinile necesare pentru a înțelege provocările locale și pentru a colabora în adresarea acestora, generând o creștere a capitalului social;
- crească nivelul de angajabilitate al tinerilor și, în special, al adulților din zonă, inclusiv prin abordări eficiente pentru recalificare, educație digitală, alfabetizare, aptitudini transversale, etc.;
- dezvolte învățarea pe tot parcursul vieții în Țara Făgărașului;
- informeze grupurile vulnerabile și comunitatea în general despre traficul de ființe umane și cum poate fi identificat riscul de a fi traficat/ă;
- ofere susținere persoanelor care au fost/sunt traficate;
- susțină creșterea coeziunii comunității românilor din diaspora și a comunităților de făgărășeni din alte localități din țară.

Provocările cu care se confruntă persoanele care se reîntorc în comunitate după o perioadă petrecută în altă țară includ în principal dificultatea de a identifica un loc de muncă, o experiență negativă în interacțiunea cu autoritățile locale, dificultate accentuată în a înțelege cum funcționează sistemul public local în vederea deschiderii și administrării unei afaceri, dificultate în rândul copiilor și tinerilor în a se adapta la o școlarizare în limba română și în a gestiona diferențele de programă școlară. Aceste aspecte pot fi adresate în contextul local prin susținerea unor inițiative care să:

- organizeze târguri de locuri de muncă locale și să consolideze capacitatea autorităților care au menirea să asiste în această privință;
- dezvolte proiecte și rețele de către persoanele re-întoarse în comunitate care dețin experiența de a se re-acomoda local;
- stimuleze rețele locale ale oamenilor de afaceri (locali și din diaspora) care să dinamizeze mediul de afaceri local și să îl deschidă către noi inițiative și noi piețe, inclusiv inițiative pentru dezvoltarea antreprenorialului local;
- dezvolte proiecte, afaceri sau afaceri sociale care să susțină persoanele re-întoarse în comunitate pe perioada reacomodării din punct de vedere psihologic, antreprenorial, educațional, al birocrăției aferente mutării în zonă, al integrării în comunitate, al identificării unor locuri de muncă, etc.;
- stimuleze proiecte pe perioada vacanțelor care să faciliteze învățarea limbii române pentru copii și tinerii plecați din comunitate și învățarea limbilor străine de către copii și tinerii din comunitate.

Recomandări pentru autoritățile locale din Țara Făgărașului

- Dezvoltarea unei politici locale cu privire la migrație.
- Regândirea structurilor administrative și de reprezentare politică (de exemplu, Consiliul Local) pentru a putea adresa provocările și pentru a putea capitaliza pe oportunitățile oferite de existența unui fenomen amplu al migrației.
- Asumarea faptului că, la momentul actual, serviciile oferite sunt percepute negativ de cei care se întorc în localitate și dezvoltarea unor abordări diferite prin calificarea personalului și gândirea unor servicii, procese și proceduri birocratice adecvate care să ofere experiențe pozitive cetățenilor, să stimuleze activități comunitare și mediul de afaceri local.

- Reducerea birocrăției necesare pentru înființarea și gestionarea unor afaceri, afaceri sociale și inițiative neguvernamentale, în parteneriat cu autoritățile relevante.
- Dezvoltarea unei rețele de localități înfrățite din zonele unde au rezidența persoanele plecate din comunitate și explorarea unor oferte de servicii publice comune, atât în zona Țării Făgărașului, cât și în localitățile respective.
- Adaptarea programei școlare pentru a diversifica oferta de limbi străine, dar și a tipurilor de cursuri de limba română pentru a acomoda revenirea în comunitate a copiilor și tinerilor care au învățat în altă limbă în străinătate. Introducerea în programa școlară la decizia școlii ore de comunicare inter-culturală, relații internaționale, afaceri economice internaționale, drepturile omului și administrație publică, precum și consolidarea educației civice, digitale și antreprenoriale pe tot parcursul școlar.
- Reformarea modului de predare a limbilor străine, astfel încât la finalul liceului/școlii profesionale toți elevii să vorbească limbile pe care le studiază. Consolidarea școlii germane și diversificarea învățământului bilingv în limbi relevante pentru comunitate (italiană, spaniolă, engleză, franceză, maghiară, romani, limbi nordice) precum și introducerea unor limbi a căror relevanță crește la nivel internațional (arabă, chineză, rusă și altele).
- Susținerea unor activități profesionale permanente (conferințe, grupuri de lucru, sesiuni de formare și specializare, etc.) pentru profesorii implicați în schimbarea educației pentru limba română, limbi străine, educație civică, digitală și antreprenorială.
- Susținerea unei conectări la nivel de afaceri (vizite, schimburi de experiență, rețele, etc.) între comunitățile din Țara Făgărașului și comunitățile unde persoanele plecate din zonă au dezvoltat afaceri relevante de succes.
- Susținerea dezvoltării unor rețele de business și dezvoltarea stimulentei pentru atragerea celor plecați spre a dezvolta afaceri în Țara Făgărașului sau care să conecteze Țara Făgărașului cu piețele europene sau globale.
- Dezvoltarea activității Camerei de Comerț locale și susținerea unor inițiative alternative, astfel încât să crească sectorul de afaceri și legăturile de afaceri la nivel național și internațional.

- Dezvoltarea unor materiale (online și offline) de promovare a zonei Țării Făgărașului pe sectoare ale economiei, în limba română dar și în mai multe limbi de circulație internațională, pentru diaspora, pentru comunitatea de afaceri și pentru atragerea unor investiții naționale sau externe și pentru a prezenta evoluția inițiativelor economice, comunitare și de economie socială pe sectoare ale economiei.
- Dezvoltarea unei baze de date cu posibilități de muncă în străinătate de la domiciliu și dezvoltarea acestuia împreună cu persoanele din diaspora.
- Crearea unei infrastructuri pentru dezvoltarea unor afaceri în domeniul tehnologiei precum crearea de hub-uri și spații de muncă în comun (co-working) care să contribuie la retenția și atragerea capitalului uman.
- Dezvoltarea unei înțelegeri a impactului produs de digitalizare pentru Țara Făgărașului, relevanța acestui proces pentru dezvoltarea relației cu diaspora și dezvoltarea unei strategii regionale pentru dezvoltarea integrată a zonei.
- Identificarea și informarea adecvată în legătură accesarea proiectelor europene pentru susținerea tinerilor, pentru susținerea turismului, pentru dezvoltarea infrastructurii, dezvoltarea mediului rural, păstrarea patrimoniului cultural, etc. În acest sens persoanele din comunitate trebuie să fie pregătite în aplicarea și mai ales gestionarea acestor proiecte, lucru care s-ar putea face prin implicarea autorităților locale și a organizațiilor non-guvernamentale din zonă.

